

71. Tiistaina 13 päivänä kesäkuuta 1989

kello 12.30

Siv.

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi virkarikoslain-
säädännön uudistamisesta 2053

Hallituksen esitys n:o 58/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 84

2) Ehdotukset henkilöstörahas-
to- laiksi ja laiksi osakeyhtiölain 12 luvun
7 §:n muuttamisesta 2058

Hallituksen esitys n:o 41
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 15
Suuren valiokunnan mietintö n:o 86

3) Ehdotus laiksi rajoitetusti vero-
velvollisen tulon ja varallisuuden ve-
rottamisesta annetun lain muuttami-
sesta 2068

Hallituksen esitys n:o 56
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
36
Suuren valiokunnan mietintö n:o 88

4) Ehdotus laiksi ilmansuojelulain
muuttamisesta 2069

Hallituksen esitys n:o 33
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 14
Suuren valiokunnan mietintö n:o 89

5) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton
kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja
molempinpuolista suojelua koskevan
sopimuksen eräiden määräysten hyväk-
symisestä 2078

Hallituksen esitys n:o 62
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23
Suuren valiokunnan mietintö n:o 92

6) Ehdotus laiksi Espanjan ja Portu-
galin Euroopan talousyhteisöön liitty-
misestä johtuvan Suomen ja Euroopan
talousyhteisön väliseen vapaakauppa-
sopimukseen tehdyn toisen lisäpöytä-
kirjan eräiden määräysten hyväksymi-
sestä 2079

Hallituksen esitys n:o 64
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24
Suuren valiokunnan mietintö n:o 93

7) Ehdotus laiksi Tanskan kanssa
Suomen ja Färsearten välisestä vapaa-
kaupasta tehdyn sopimuksen eräiden
määräysten hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys n:o 65
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25
Suuren valiokunnan mietintö n:o 94

8) Ehdotus laiksi tullitariffilain liit-
teinä olevien tullitariffin ja teollisuus-
tulliluettelon muuttamisesta 2080

Hallituksen esitys n:o 83
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
39
Suuren valiokunnan mietintö n:o 97

9) Ehdotukset maataloustulolaiksi . 2081

Hallituksen esitys n:o 61
Lakialoite n:o 44
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie-
tintö n:o 4
Suuren valiokunnan mietintö n:o 101

10) Ehdotus laiksi maatilalain 5 ja
52 a §:n muuttamisesta 2085

	Siv.		Siv.
Hallituksen esitys n:o 75		17) Ehdotukset laeiksi moottoriajo-	
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie-		neuvoverosta annetun lain 10 §:n ja	
tintö n:o 5		leimaverolain 10 §:n muuttamisesta ...	2122
Suuren valiokunnan mietintö n:o 102		Hallituksen esitys n:o 71	
11) Ehdotus laiksi suurilta kana- ja		Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o	
sikatalousyrittäjiltä kannettavista		38	
markkinoimismaksuista annetun lain		Suuren valiokunnan mietintö n:o 104	
muuttamisesta	2085	18) Ehdotukset ulkomaalaisen kel-	
Hallituksen esitys n:o 67		poisuutta virkaan koskeviksi laeiksi ..	”
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o		Hallituksen esitys n:o 6	
40		Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 6	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 98		Suuren valiokunnan mietintö n:o 105	
12) Ehdotus laiksi kotieläintuotan-			
non ohjaamisesta eräissä tapauksissa	”	Esitellään:	
annetun lain muuttamisesta		19) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o	
Hallituksen esitys n:o 59		52 laiksi henkilörekisterilain muuttami-	
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie-		sesta	2123
tintö n:o 6		20) Ed. Kuuskoski-Vikatmaan ym.	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 99		lakialoite n:o 53 laiksi työsopimuslain	
13) Ehdotus laiksi investointivaraus-	”	34 §:n muuttamisesta	”
lain muuttamisesta		21) Ed. Nybyn ym. lakialoite n:o 54	
Hallituksen esitys n:o 10		laiksi tulo- ja varallisuusverolain muut-	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o		tamisesta	2124
33		22) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 95		55 laiksi rikoslain 15 luvun muuttami-	
14) Ehdotukset laiksi elinkeinotulon		sesta	”
verottamisesta annetun lain muuttami-		23) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o	
sesta	2106	56 laeiksi Korkeimmasta hallinto-oi-	
Hallituksen esitys n:o 25		keudesta annetun lain 15 §:n, lääninai-	
Lakialoite n:o 24		keuslain 14 §:n ja hallintomenettelylain	
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o		12 §:n muuttamisesta	”
37		24) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 96		57 laiksi tiedoksiannosta hallintoasiois-	
15) Ehdotus laiksi urheiluopistojen		sa annetun lain 4 §:n muuttamisesta ..	2125
valtionavusta annetun lain muuttami-			
sesta	2121	Pöydällepanoa varten esi-	
Hallituksen esitys n:o 58		tellään:	
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10		25) Perustuslakivaliokunnan mietin-	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 100		tö n:o 5 hallituksen toimenpiteistään	
16) Ehdotukset laiksi tieliikennelain		vuonna 1987 antaman kertomuksen	
muuttamisesta ja laiksi tieliikenteen tie-	”	johdosta (K n:o 7/1988 vp.)	”
tojärjestelmästä		26) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö	
Hallituksen esitys n:o 76		n:o 26 hallituksen toimenpiteistään	
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 4			
Suuren valiokunnan mietintö n:o 103			

vuonna 1987 antaman kertomuksen johdosta siltä osin kuin se koskee suhteita ulkovaltoihin (K n:o 7/1988 vp.) 2125

27) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41 valtiovarain hoidosta ja tilasta sekä valtioneuvoston tarkastajain kertomuksesta vuodelta 1987 (K n:ot 14 ja 15/1988 vp.)

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Hautala, Huuhtanen, Knuuttila, M. Lahtinen, Paasilinna, Paasio, Rantanen, Salolainen, Siitonen, Sillanpää, Suominen, Säilynoja, Vistbacka ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Huuhtanen ja Paasio.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Siitonen, virkaehtävien takia edustajat Knuuttila, M. Lahtinen, Pesälä, Salolainen, Sillanpää, Suominen, Säilynoja ja Vistbacka sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Paasilinna ja Rantanen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan kesäkuun 9 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 86—88, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapu-

Siv. neet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 257, 262 ja 265. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtiopäivien keskeyttäminen

Puhemies: Nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 19 §:n säännöksiin puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi keskeyttää valtiopäivät tämän päivän täysistunnon tai täysistuntojen päätyttyä, taikka jos istunnot jatkuvat tämänkin jälkeen, niiden päätyttyä, sekä kokoontua jatkamaan vuoden 1989 varsinaisia valtiopäiviä tiistaina ensi syyskuun 12 päivänä kello 14.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

1) Ehdotukset laeiksi virkarikoslainsäädännön uudistamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 58/1988 vp.
Lakivaliokunnan mietintö n:o 7
Suuren valiokunnan mietintö n:o 84

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään lakiehdotuksista, joista 1. — 4. ja 6. — 23. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Eduskunta on toisessa käsittelyssä yhtynyt suuren valiokunnan ehdotukseen 5. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

2. lakiehdotuksen käsittelyn pohjana on lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamisen osalta suuren valiokunnan mietinnössä siitä tehty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapaa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Koska täällä tullaan elinkeinoverolain ja investoin-

tivarauslain yhteydessä näyttelemään mielenkiintoisia näytelmiä, luovun puheenvuorostani tässä yhteydessä ja jatkan siellä.

Ed. Pokka: Arvoisa herra puhemies! Koska ryhmätoverini tulevat täällä myöhemmin esittämään tämän asian käsittelyn yhteydessä hyväksyttäväksi ponnien, jolla edellytetään lakia yleisten asiakirjojen julkisuudesta uudistettavaksi, en käy tässä kovin pitkää puheenvuoroa käyttämään. Totean vain, että tämän lakiesityksen eduskuntakäsittely herättää kovasti tunteita, lähinnä sellaisia tunteita, että salailu ei kuulu nykyaikaisen oikeusvaltion tunnusmerkkeihin. Kun valtion holhousta pitäisi purkaa ja avoimuutta lisätä, meillä ollaan enemmän säätämässä lakeja, joilla virastojen ovet entistä tiukemmin suljetaan. Kun tulisi katsella tulevaisuuteen, näyttää siltä, että meillä lainsäädännön tasolla takerrutaan entistä tiukemmin menneisyyteen.

Virkarikoslakihan on nyt eduskuntakäsittelyssä käytännössä sinetöity. Sen sisältöön emme voi puuttua, joten se säännös, joka meitä keskustalaisia ei kovin paljon tyydytä, että vuoden linnatuomiolla uhataan virkamiehiä, jotka kertovat ei-julkisista asiakirjoista, on siis täällä hyväksytty enemmistön toimesta.

Tyydyn tässä vain sanomaan, että ne, jotka tämän esityksen ovat hyväksyneet, ovat vedonneet siihen, että tähänkin asti ei-julkisten asioiden kertominen on ollut kiellettyä ja että nyt vain siitä ei ole säädetty rangaistusta. Tämä oikein perusteluna vakuuta. Meidän olisi todella korkeaa aika miettiä, vastaaiko asiakirjojen ja asioiden julkisuutta koskeva lainsäädäntömme tämän päivän tarpeita. Enemmän se minun mielestäni kuvastaa tsaarin aikaa silloin, kun tätä lakia on säädetty. Miksi nyt todella haluttiin herättää henkiin sellainen kuolleeksi jäänyt säännös ja määrätä vielä suhteellisen kova rangaistus asiasta? Nykyaikaiseen oikeusvaltioon kuuluu, että kansalaiset saavat riittävää ja todellista oikeusturvaa. Jotta ihmiset ylipäänsä voisivat vaikuttaa asioihinsa, heidän tulee saada oikeaa tietoa riittävän ajoissa jo silloin, kun päätöksiä valmistellaan. Miten meillä viranomaiset voivat palvella kansalaisia riittävän ajoissa, jos he eivät voi edes kertoa, minkälaisia asioita valmistellaan? Meillä on viime vuosina säädetty hyvin

paljon lakeja, joilla on pyritty parantamaan kansalaisten oikeusturvaa. Tällainen laki on mm. hallintomenettelylaki. Virkamiesten suiden tukkiminen soveltuu mielestäni huonosti nykyaikaisen oikeusvaltion periaatteisiin. Tietoahan tietysti ei voi pantata. Tieto kyllä kulkee. Sitä ei voi mahtikäskyillä piilottaa, ei ainakaan loputtomasti. Sitä paitsi ihmiset ovat aika aloitteellisia nykyään. He haluavat itsekin ottaa selvää asioista. He haluavat vaikuttaa.

Lähinnä tällä lain muutoksella, jota me olemme nyt hyväksymässä, hankaloitetaan viranomaisten mahdollisuutta palvella ihmisiä ja vaikeutetaan asioiden järkevää hoitamista. Tähän tällä lähinnä päästään. En käyttäisi, herra puhemies, tätä puheenvuoroa, jos kysymys olisi yksittäisestä laista, ainoastaan tästä virkarikoslaista. Siitä voisi sanoa helposti, että sehän nyt on yksi tyhmyys, ja harvoinkos täällä eduskunnassa lakeja tehdään, joita ei ole kovin tarkkaan ajateltu. Mutta vaikuttaa siltä, että tämä salailu on hallituksen linja.

Eräitä poimintoja viimeaikaisista päätöksistä. Täällä eduskunnassakin paljon puhutun hallituksen Chile-päätöksen, jossa Outo-kumpu Osakeyhtiö sai luvan lähteä mukaan La Escondida -hankkeeseen, hallitus julisti salaiseksi. Voidaan sanoa, että siinä asiassa toimittiin kiistatta voimassa olevan lain mukaisesti, mutta estettä ei olisi ollut ottaa avoimempi linja itse asian tiedottamisessa. Liikesalaisuudet eivät olisi vaatineet koko asian julistamista salaiseksi. Tästähän täällä käytiin hyvin pitkä keskustelu silloin, kun perustuslakivaliokunta oli asiaa käsitellyt.

Nyt tuoreena esimerkkinä on, että valtiovarainministeriössä puolestaan on otettu sellainen linja, että verotuksesta ei saa liikaa kertoa julkisuuteen. Tilanne on vähintäänkin kummallinen, koska hallinnon tehtävänä olisi kai palvella kansalaisia. Nämä ovat vain pari poimintoa viime ajoilta. Niiden pohjalta syntynyt kuva maastamme nykyaikaisena kansanvaltana ei oikein ilahduta. Salailu ei todella kuulu oikeusvaltion tunnusmerkkeihin, ja tyydyn vain toteamaan, että julkisuuslainsäädäntömme kaipaa ilmeistä tarkistamista ja nimenomaan avoimempaa suuntaa.

Ministeri Puolanne: Arvoisa puhemies! Ed. Pokan puheenvuorossa oli maininta, että

valtiovarainministeriöstä olisi annettu ohjeet, että verotuksesta ei saa liikaa kertoa julkisuuteen. Tämä on täysin väärä tulkinta kirjeestä, jonka allekirjoittajana on ollut valtiosihteeri Hiltunen ja jonka yksinomaisena tarkoituksena on ollut se, että jos valtiovarainministeriössä eri tahoilla tehdään erilaisia arvioita samasta asiasta, on ensin ministeriön sisällä sovittava siitä, mikä arvio todella on ja myös laskettava tai arvioitava asiat yhtenäisin perustein. Ei ole missään tapauksessa eikä missään vaiheessa ollut kysymys siitä, että virkamiehet eivät saisi kertoa verotuksesta julkisuuteen. Päinvastoin meidän tarkoituksemme siellä on antaa verotuksesta niin paljon tietoa kuin mahdollista julkisuuteen ja vastata kaikkiin kysymyksiin.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pokan puheenvuorosta kävi selville, ettei hän ainakaan ole alkuunkaan seurannut, miten tätä lakia täällä on käsitelty ja mitä mieltä likipitään kaikki muut kansanedustajat siitä ovat olleet. Ensinäkin tänä päivänä tilanne on se, että rangaistumaksimi on neljä vuotta siitä teosta, josta ed. Pokka puhui. Myöskin keskustapuolueen eriävässä mielipiteessä säädetään rangaistus, tismalleen yhtä pitkä kuin valiokunnan enemmistön esityksessä eli yksi vuosi. En minä käsitä ollenkaan, miten ed. Pokka voi olla sitä mieltä, että tämä virkarikoslaki olisi jotenkin salaileva, kun hän on itse ihan samaa mieltä.

Keskustelussa täällä on käynyt ilmi, että perusongelma on laissa yleisten asiakirjojen julkisuudesta, ja sen suhteen on uudistustyötä tehty. Muun muassa vuonna 1985 oikeusministeriössä oli valmis esitys, mutta valitettavasti hallitus, jossa keskustapuolue oli mukana, ei sitä esitystä koskaan tuonut eteenpäin. Voin nyt ed. Pokalle ilmoittaa, että olen tehnyt suurin piirtein tuota vuonna 1985 tehtyä valmistelua vastaavan lakialoitteen, joka varmasti tulee syksyllä tänne käsiteltäväksi. Ja kun ministeri Louekoskikin on ilmoittanut, että hänkin katsoo, että perusongelma, laki yleisten asiakirjojen julkisuudesta, kaipaakin muutoksia ja korjaamista, niin eiköhän siinä eteenpäin päästään.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Virkarikoslainsäädännön uudistaminen on vihdoinkin toteutumassa. Sen valmistelun aikana on

edelleen noussut esiin toisistaan hyvinkin selvästi poikkeavia käsityksiä siitä, mihin suuntaan olisi edettävä. Viime vaiheessa kuitenkin viralliset asiantuntijat eli maan hallituksen avustajat lakia valmisteltaessa olivat tyytyväisiä lakivaliokunnan työhön ja hallituksen esitykseen, kuten normaalikäytäntö vaatii, eikä pitkään valmistelussa olleeseen uudistukseen tehty juuri muutoksia, tosin valiokunnan eväät lain käytännön soveltamisessa osoittavat, että huolta on kannettu siitä, että niin pienin askelin päästään eteenpäin, vaikka aika vaatisi perusteellisempia korjauksia vanhentuneeseen lainsäädäntöön tälläkin alueella.

Edelleen näyttää kuitenkin siltä, että käytäntö kulkee lain edellä, ja kun tämän pidemmälle meneviä uudistuksia ei ole kehitelty, ei niitä voi lakeihinkaan kirjata. Se, että monenlaista lain käytännön soveltamista ilmenee maan eri puolilla, osoittaa, että uudistuksen tarve oli jo melkein ohitse, ennen kuin nämä nyt otetut askeleet saadaan lakeihin kirjatuksi. Toisaalta pidetään edelleen kiinni entisestä eli nykyisin voimassa olevasta lain kirjaimesta ehkä liiankin perusteellisesti. Eli miten lakeja luetaan, sekin on kiinni soveltajista eli niistä elimistä, jotka tuomioita jakavat.

Eniten on noussut esiin salassapitosäännösten monimutkaisuus ja selitykset, mutta käsittelyssä oleva lakien paketti käsittää toki paljon muitakin jo kauan uudistuksen tarpeessa olleita vanhentuneita lakeja. Tämän lakipaketin kohdalla pätee ehkä konkreettisemmin se, mitä jo pitkään on odotettu ja saadaan nähtävästi odottaa vieläkin vuosikymmeniä. Se, miksi Suomen lakien pitää olla käsittämättömiä, on todellakin käsittämätön asia. Ei suomen kieli sittenkään ole niin vaikeaselkoista, ettei sillä saataisi aikaan sellaisia lain selityksiä, että sen tavallinen Suomen kansalainenkin ymmärtää. Nyt näyttää olevan ilmeinen tarve jopa sotkea lisää ennemminkin kuin selkeyttää. Siihen vakaumukseen on pakko tulla, kun seuraa niitä kiemuroita, joita tähänkin pakettiin jälleen hyväksyttiin.

Laintuntija, nykyinen maaherra Söderman antoi ankaria moitteita lakiemme koukeroista aikoinaan tässäkin talossa. Hänen mukaansa vanhat aikansa eläneet tekstit olisivat joutaneet kokonaan hylättäviksi. Niin vain hänenkin piti hyväksyä ne olemattomat kor-

jaukset, kuten mekin teemme ja ilmeisesti tekevät tulevatkin kansanedustajat.

Yksi toivo sentään on, kun Euroopan yhteisössä aletaan edellyttää Suomenkin seuraavan aikaansa lainsäädännön ymmärrettäväksi tekemisessä. Ehkä silloin löytyy sellaisia lainvalmistelukomiteoita, jotka haluavatkin uudistuksia. Lakeja muutettaessa ja ajan vaatimia korjauksia tehtäessä olisi vuosisadan loppua lähestyttäessä ennen muuta otettava vakavasti ne haasteet, jotka vaativat lisää avoimuutta ja luottamusta kansalaisten ymmärrykseen. Salaaminen on sopimatonta ja tietojen peittely jopa vaarallista. Mutta edelleenkin osa suomalaisista, he, joilla on sekä taloudellista että poliittista valtaa, katsoo, ettei kansalaisiin voi luottaa. Tähän perustuvat myös varsin monet lakiemme monenkirjavat koukerot. Juuri virkarikoslakeja valmisteltaessa sekin seikka tuli selväksi.

Salaamista on todella monenlaista ja perusteluja sille riittää. Nykyisin joka paikkaan nokkansa tunkevat tiedottajat ja lehtien reporterit ovat pelottavia valtaa pitävien mielestä. Jopa kansanedustajilta salataan tietoja, joihin heillä tulisi olla kansan valtakirja. Miksi jotkin eturyhmät ottavat omaksi oikeudekseen määrätä, mitä tietoja saa jakaa ja mitä ei pidä antaa julki? Valtion ja kuntienkin talousarviot pidetään piilossa ja sitten ne ajetaan läpi enemmistön voimin, vaikka vain pieni vähemmistö on ollut sisälön määräämässä.

Olen vakuuttunut, että tulee vielä aika, jolloin ihmetellään, miksi kaiken valmistelun piti olla niin salaista. Tämän kaikkeen päätöksentekoon yltävän salaisuuden verhon on saanut aikaan kaupallisuus ja voittoon sekä kilpailuun perustuva järjestelmämme. Mutta kun se leviää myös sellaisille alueille ja aloille, joilla näillä periaatteilla ei ole mitään tekemistä, silloin ollaan väärillä jäljillä. Tämä on aivan ilmeisesti keisarivallan jäänteitä, joita meillä edelleen on käytössä ja lainsäädännössäkin. Näistä jäänteistä on aika luopua, mutta se näyttää olevan aivan uskomattoman työlästä. Tätä kysymystä selvitetään yksityiskohtaisesti valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa, jossa pyritään avoimempaan yhteiskuntaan. Mielestämme avoimen yhteiskunnan päätöksenteossa tulisi päinvastoin korostaa kansalaiskeskeistä toimintatapaa, jonka perusteella

viranomaisilta on lupa edellyttää aktiivista tiedottamista tiedon salaamisen sijasta.

Erityisen merkityksen valiokunnan enemmistön omaksuma kanta salassapitovelvollisuuden laajuuteen saa sen vuoksi, että rikosoikeudellisesti virkamiehiä ovat myös kunnanvaltuutetut sekä kunnanhallituksen ja lautakuntien jäsenet. Eli kunnallinen luottamushenkilö syyllistyy rikokseen, jos hän kertoo kuntalaisille valmisteilla olevista, mutta ei vielä julkisista asiakirjoista. Tällä on se seuraus, että luottamushenkilöiden mahdollisuudet kuunnella kuntalaisten mielipiteitä vaikeutuvat. Mielestämme asioista pitää voida keskustella julkisesti silloin, kun niitä valmistellaan, ei vasta kun kaikki on jo sovittu.

Lukuisat keskustelut asiantuntijoiden kanssa ja oikeusministeriön omienkin virkamiesten lausumat käsitykset ovat saaneet meidät vakuuttuneiksi siitä, että salassapitovelvollisuuden ulottaminen ei-julkisiin tietoihin ja asiakirjoihin virkarikoksena olisi mahdollisesti omiaan lisäämään tällaisten tekojen rangaistusherkkyyttä uuden lain voimaan tultua. Viittaamme tässä valtioneuvoston oikeuskanslerin varsin tuoreeseen ratkaisuun Helsingin kaupungin vuoden 1987 talousarvioehdotuksen luvattomasta julkistamisesta ennen kaupunginhallituksen käsittelyä. Tästä päätöksestä myös ilmenee, että ei-julkisten asiakirjojen luvattomasta ilmaisemisesta ei ole tähän mennessä käytettävissä ainuttakaan tuomioistuimen antamaa ratkaisua.

Ihmettelemekin, mistä syystä tällaiseen varsin vähän ongelmia tuottaneeseen asiar ryhmään nyt on suunnattava rikosoikeuden arvovalta. Valiokunnan mietinnön perusteluissa ehdotuksen 40 luvun 5 §:n ja valiokuntakäsittelyssä laaditun uuden 6 §:n osalta todetaan aivan oikein, että luvan pyytäminen tietojen saamiseksi ei-julkisista ja ei vielä julkisista asiakirjoista ei aina ole mahdollista ja että ei-julkisten asiakirjojen julkisuuden luvanvaraisuus on omiaan aiheuttamaan epävarmuutta hallintoon ja tiedottamiseen.

Muutoinkin mietinnön perusteluihin sisältyy mielestämme oikean suuntaisia oikeuspoliittisia havaintoja. Mietinnön yleisperusteluissa todetaan asiakirjojen julkisuuslain vanhentuneisuus ja sen mahdollistaman salailun yhteensopimattomuus nykyisiin käsityksiin tietojen julkisuudesta sekä hallinnon avoimuudesta ja demokraattisesta valvonnasta.

Mietinnön yleisperusteluissa asiakirjojen julkisuuslainsäädäntöä ja salassapitosäännöksiä käsittelevä jakso päättyy kuitenkin tavalla, jonka perusteella hallitusta ei sinänsä velvoiteta mihinkään välittömiin toimenpiteisiin hallinnon ja päätösvalmistelun julkisuuden turvaamiseksi. Valiokunta ei mietinnössään edellytä toimenpiteitä julkisuuslain muuttamiseksi niin, että riittävä valmistelujulkisuus voitaisiin turvata ja että vastaisessa julkisuuslainsäädännössä huomioitaisiin myös viranomaisten aktiivinen tiedottamisvelvollisuus nykyisen ei-julkisen päätösvalmistelun sijasta.

Valiokunnan enemmistön hyväksymä mietintö on salassapitosäännösten osalta kokonaisuutena ristiriitainen. Yhtäältä sen perusteluissa korostetaan edellä mainittuja myönteisiä yhteiskuntapoliittisia tavoitteita, mutta toisaalta lain tekstiosassa luodaan ikään kuin varmemmaksi vakuudeksi uusi julkisuutta rajoittava virkarikostyyppi eli uuden 6 §:n säännös asiakirjan luvattomasta paljastamisesta nykyisen mietinnön yleisperusteluissaakin jo kritisoidun julkisuuslain säännösten pohjalle. Ratkaisu on kyllä juridisteknisesti johdonmukainen, mutta yhteiskuntapoliittisesti täysin nurinkurinen. Mielestämme virkamiehen salassapitovelvollisuuden nykyisin liian laajaa soveltamisalaa ei tulisi entisestään tehostaa uusilla rangaistussäännöksillä, kun yleisesti kuitenkin myönnetään julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistuksen tarve. Tästä tarpeesta on puhuttu hyvin pitkään ja kirjoitettukin paljon, mutta käytännössä näyttää siltä, että eteneminen on hämärässä tulevaisuudessa. Tässä liittyisin ed. Pokan puheenvuoroon. Hän käsitteli myös ed. Jäätteenmäen nimissä jätettyä perustelulausumaa. Olemme sen kannalla.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin keventää ed. Jokisen murheitä, hän kun ei ilmeisesti ole havainnut olevansa aivan samaa mieltä kuin valiokunnan enemmistö. Siitä ei sen kummempaa ongelmaa ilmeisesti kuitenkaan ole.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuuntelee niin oikeisto- kuin vasemmisto-oppositionkin edustajien Pokan ja nyt Jokisen puheenvuoroja, ei voi muuta kuin palauttaa mieleen vanhan äidinkielen opettajan lausuman, että sekavas-

ti sanottu on sekavasti ajateltu. Nyt ei todellakaan ole esillä, päinvastoin kuin edustajien Pokan ja Jokisen puheenvuoroista luulisi, yleisten asiakirjojen julkisuuslainsäädännön uudistaminen, vaan on virkarikoslainsäädännön uudistamisen. Siinä salassapitorikosten kohdalla valiokunta nimenomaan laajensi julkisuutta, lievensi rangaistuksia, ei kajonnut toimittajien lähdesuojaan ja oli mm. ed. Jäätteenmäen kanssa aika lailla samoilla linjoilla. Mietinnössä on nimenomaan todettu se seikka, että valiokunta haluaa nopeuttaa asiakirjojen julkisuuslain uudistamista, ja sen sisältää myös tänne jaettu ed. Jäätteenmäen ponsiehdotus. Sosiaalidemokraattinen lakivaliokuntaryhmä vastustaa jyrkästi minkäänlaisen ponnin sisällyttämistä tähän lakiin, varsinkin kun ponnin sisältö, niin kuin totesin, sisältyy mietintöön.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä on tämän lain käsittelyn yhteydessä katsonut, että virkamiehen ja luottamushenkilön salassapitovelvollisuuden nykyisin liiankin laajaa soveltamisalaa ei tulisi entisestään tehostaa uusilla rangaistussäännöksillä. Olemme kuitenkin tämän lain toisessa käsittelyssä hävinneet taistelun politiikan ja hallinnon avoimuuden puolesta.

Virkarikoslain käsittelyn aikana olemme olleet hyvin yksimielisiä siitä, että suurin ongelma on se, että asiakirjajulkisuuslaki on vanhentunut. Se pitäisi uudistaa pikaisesti. Henkilökohtaisesti olisin mielelläni nähnyt uudistustahdin sellaisena, että ensiksi olisi uudistettu asiakirjajulkisuuslaki ja vasta sen jälkeen olisimme voineet käsitellä mahdollisia rangaistuspykäläiä, mutta hallituksen tah- to oli toinen.

Ed. Niinistö aivan oikein totesi, että edellisen hallituksen käsittelyssä oli esitys julkisuuslain uudistamisesta. Aika kuitenkin lopui, tuli uusi hallitus ja alkoi avoimuuden takatalvi. Jotta avoimuuden takatalvesta ei muodostuisi liian pitkää, ehdotankin, että yksimielisesti voisimme perusteluissa lausua seuraavaa:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti antaa esityksen eduskunnalle yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) muuttamiseksi nykyistä olennaisesti laajemman valmistelujulkisuuden turvaamiseksi

hallinnon kaikilla tasoilla sekä julkisen ja salaisen asiakirjatiedon rajan selkeyttämiseksi.”

Toivon, että kaikki, jotka ovat tämän avoimuuden kannalla, voisivat sillä kannalla sitten myös todellisuudessa olla.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Kannatan ed. Jäätteenmäen perustelulausumaehdotusta.

Oikeusministeri Louekoski: Herra puhemies! Ettei hyvin alkanut keskustelu aivan heti loppuisi, toteaisin ensinnäkin täällä käytettyjen puheenvuorojen perusteella, että tämä hallituksen esitys ei esitä mitään uusia rangaistussäännöksiä. Niitä ei sisälly myöskään valiokuntamietintöön, joka tältä osin on hallituksen esityksen mukainen. Valiokunta muutti hallituksen esitystä eräiltä osin selvemmäksi ja eräiltä osin vielä lievemmäksi kuin hallitus halusi.

Asiakirjain julkisuuslakia ei tässä yhteydessä ole ehdotettu muutettavaksi muulta osin kuin rangaistussäännösten osalta. Puheenvuorot, joita täällä on käytetty, on tältä osin etupäässä käytetty asian vierestä.

Kolmanneksi haluan vielä todeta, että kysymyksessä ei ole mikään avoimuuden takatalvi. Pikemminkin kuulluissa puheenvuoroissa opposition taholta on tahallisesti vääristelty hallituksen esityksen sisältöä.

Neljänneksi haluan vielä kertoa varmuuden vuoksi, mikä tämän esityksen sisältö on. Siinä määrätään rangaistuksia niitten virkamiesten laiminlyöntien ja väärinkäytösten varalle, joissa laiminlyönteissä virkamiehet loukkaavat kansalaisten oikeuksia. Siitä vain on tässä asiassa kysymys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Jäätteenmäki ed. Väistön kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti antaa esityksen eduskunnalle yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/51) muuttamiseksi nykyistä olennaisesti laajemman valmistelijajulkisuuden turvaamiseksi hallinnon kaikilla tasoilla sekä julkisen ja salaisen asiakirjatiedon rajan selkeyttämiseksi.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

1., 3., 4. ja 6. — 23. lakiehdotus hyväksytään.

2. lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

2. lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä 5. lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Tämän jälkeen on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Jäätteenmäen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 116 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset henkilöstörahaslolaiksi ja laiksi osakeyhtiölain 12 luvun 7 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 41

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 86

Puhemies: Toisessa käsittelyssä pääteytty lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Gustafsson: Arvoisa herra puhemies! Nyt käsitteillä oleva henkilöstörahaslakiesitys on osa laajempaa työelämän uudistamiskokonaisuutta. Tulen käsittelemään puheenvuorossani lähinnä poliittisesta näkökulmasta henkilöstörahasloesitystä. Tämän tar-

kastelun helpottamiseksi haluan jaksotella työelämän uudistamisen siltä osin, kuin se on edennyt hallitusohjelman mukaisesti, kolmeen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihehan oli syksyllä 1987, jolloin täällä päätimme yhteisesti työsuojelun tehostamisesta ja yksilöllisistä työajoista koskien mm. sairaan lapsen hoitovapaata ja pienten lasten vanhempien työajan lyhentämistä. Työelämän uudistuksen toinen vaihe osui talveen 1988. Tuolloin päätimme tiukentaa työsuhdeturvaa. Me pidensimme irtisanomisaikoja ja paransimme yhteistoimintalakia, yhteistoimintamenettelyä.

Mielestäni henkilöstörahastolaki on nähtävä työelämän uudistamisen eräänä keskeisenä kolmosvaiheen osana. Olen kuitenkin liittämässä ja kaivannut tähän kolmosvaiheeseen myös toista lakia, ns. henkilöstöedustuslakia. Holkerin hallituksen hallitusohjelmassa on nimittäin sovittu annettavan myös lakiesitys koskien henkilöstön edustusta yritysten hallintoelimissä. Sosialidemokraatit ovatkin nähneet henkilöstörahastolain ja valmisteilla olevan lakiesityksen henkilöstön hallintoedustuksesta toisiaan täydentävinä, jopa toistensa edellytyksinä. Toivottavaa mielestäni olisikin ollut, että molemmat lakiesitykset olisi voitu käsitellä rinnakkain tai vähintään niin, että myös hallintoedustuslain keskeinen sisältö olisi ollut tiedossamme hyväksyessämme nyt lopullisesti lain kolmannessa käsittelyssä henkilöstörahastolain.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä olisi halunnut oikean ponnien muodossa kiirehtiä hallintoedustuslain valmistelua, mutta — näin ymmärsin — hallituksen porvareille tuo kiirehtivä ponsi ei sopinut, ei niinkään ehkä ponnien sisällön takia vaan sen takia, että viime viikkoina hallituksen porvarit ovat joutuneet sosialidemokraattien lainmuutosesityksiä hyväksymään, esimerkkinä vaikka väestösuojelun rakentamista koskeva laki, joka siirrettiin syksyyn.

Joka tapauksessa sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä haluaa kiirehtiä hallintoedustuslain valmistelua ja sen pikaista antamista ensi syksynä. Me nimittäin olemme jo nyt auttamattomasti myöhässä verrattuna moniin Keski- ja Länsi-Euroopan maihin ja näiden maiden työntekijöiden ja toimihenkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdolluuksiin. Tiedossani on, että ministeriryhmien kesken on sovittu — tosin tarpeetto-

man väljästi — että kaipaamani lakiesitys annetaan siten, että se voidaan käsitellä vuoden 1990 valtiopäivillä. Mielestäni tuo ajankohta olisi tullut sijoittaa välittömästi alkusyksyyn.

Haluan voimakkaasti painottaa, että henkilöstön hallintoedustuslaissa ei hallintoneuvostotaso tule olemaan riittävä vaikutuskanava vaan henkilöstön edustajat tulee valita ja heillä tulee olla yritysten hallitus- ja johtokuntatasolla pääosin samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin hallituksen jäsenillä. Käytännön vaikuttaminen tämän päivän työ- ja liike-elämässä edellyttää lisäksi vaikuttamista myös tulosityksiköiden tai vastaavien johtoryhmässä. Myös tämä asia tulee huomioida lain valmistelussa.

Herra puhemies! Nyt käsitteillä oleva henkilöstörahastolaki edellyttää joidenkin verolakien muuttamista jo syksyllä 1989. Tämä siksi, että koska rahastot ovat vapaaehtoisia, on niille annettava joitakin veroetuuksia. Tarkoitus on, että voittopalkkioerät olisivat mm. vähennyskelpoisia kuluja yrityksen verotuksessa. Hallintoedustuslain keskeisen sisällön tuleekin olla mielestäni kansanedustajien tiedossa ennen henkilöstörahastolakiin liittyvien verolakien hyväksymistä ensi syksynä.

En enää lain kolmannessa käsittelyssä näe tarkoituksenmukaiseksi käsitellä henkilöstörahastolain sisältökysymyksiä. Totean kuitenkin ilolla sen, että sosiaalivaliokunta on tehnyt muutamia tärkeitä muutoksia hallituksen esitykseen. Sen sijaan — jollei muuten, niin historian kirjoituksen vuoksi — haluan todeta vielä kertaalleen sen, että henkilökohtaisiin osuuksiin jaettu rahaston pääoma on sidottu rahastoon vähintään kymmenen vuotta, sitä ennen varoja ei voida nostaa eikä senkään jälkeen jäsenellä ole nostovelvoitetta. Olen edelleen sitä mieltä, että kymmeneen vuoteen sidottu aika on liian pitkä eikä ilmeisesti motivoi henkilöstöä riittävästi. Vähintäänkin tässä tilanteessa toivon ja edellytän sitä, että tätä yksityiskohtaa seurataan hyvin tarkasti ja olemme valmiita ryhtymään sitten lainsäädännöllisiin muutostöihin, jos — niin kuin pelkään — tuo kymmenen vuoden aika osoittautuu liian pitkäksi.

Ed. P. Lahtinen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonille totean

vain, kun hän kovasti kehui laajaa työelämän uudistusta saavutukseksi, että kokoomuksen puoluekokouksessa viikonvaihteessa todettiin, että hyvin ovat demarit tulleet kokoomuksen ehdotusten taakse, ja siltä tämä todella näyttää. Jos katsellaan kaikkia uudistuksia, joita työelämän osalta on tehty tämän hallituksen aikana, ei voida sanoa, että työntekijöiden oikeudet ja edut olisivat työpaikoilla kasvaneet näiden päätösten perusteella. Ellei työväestöllä olisi sitä voimaa, joka heillä työpaikoilla on, näillä laeilla ei olisi tätä turvaa lisätty. Se lakiehdotus, joka nyt on käsittelyssä, asettaa työntekijät ainoastaan seuraamaan pörssikursseja ja osakesalkkuja.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On todella valitettavaa, että ed. P. Lahtisen ajatuksenjuoksu pyörii edelleen 1950- ja 1960-luvun aatoksissa, ja me todella lähestymme nyt vuosituhannen vaihdetta. Huolimatta henkilöstörahasolain puutteista se lisää vaikutusvaltaa työpaikoilla ja toteuttaa yhden keskeisen työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksen, että yritysten voitot näkyvät työntekijöiden ja toimihenkilöiden palkkapussissa. Siitä ei päästä yli eikä ympäri. Se tulee myös näkymään ed. P. Lahtisen entisten työtovereiden, uskoakseni tammellalaisten, tilipussissa. En myöskään ymmärrä sitä, että ed. P. Lahtinen totaalaisesti vähättelee niitä lakeja, joilla on toteutunut mm. pitkäaikainen ammattiyhdistysliikkeen vaatimus, joka on koskenut työsuojeluvaltuutetun oikeutta keskeyttää vaarallinen työ. Myös pienten lasten vanhempien työajan lyhentäminen, jonka totesin, on erittäin merkittävä samoin kuin myös työntekijöiden irtisanomisaikojen pidentäminen.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ed. P. Lahtisen suhtautumista työelämän uudistamista koskeviin lakeihin. Se on samanlaista kuin hänen ryhmänsä taholta muutenkin. On tietysti luonnollista, että kompromisseja hallituksessa joudutaan tekemään, mutta kun ei vasemisto ole kokonaisuudessaan mukana halli-

tuksessa, eikö silloin ole kuitenkin parempi, että nämäkin lait on tällaisessa muodossa saatu eduskunnasta läpi ja voimaan. Minusta ei kuitenkaan kannattaisi mustamaalata niitä eikä olla kateellisia siitä, että ilman teidän apuunne on nämä lait saatu eduskunnassa läpi. Nämä lait ovat olleet — monet niistä — hyvin pitkäaikaisia ay-liikkeen, nimenomaan SAK-laisen ay-liikkeen tavoitteita. Niissä ei edetty viime eduskuntakaudella eikä viime hallituskaudella. Nyt ne on saatu läpi, ja jos ne on saatu kokoomuksen kanssa yhteistyössä, minusta se on kuitenkin työntekijöiden etu, vaikka pienin askelin mennäänkin.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin todetessa, että henkilöstörahasolot mahdollistavat työntekijöiden päätösvallan lisääntymisen siinä yrityksessä, jossa he työskentelevät, tähän puolestani totean, että juuri näin ei tapahdu. Tämä on se toive, jolla on perusteltu esityksen antamista, mutta esitys on sillä tavalla laadittu, että juuri näitä tavoitteita se ei vie eteenpäin. Tämä olisi mielestäni sosialidemokraattienkin nyt hyvä vihdoinkin ymmärtää ja selvittää lakiesityksen perustelut ja pykälät niin riittävästi, että heille käy selville, että juuri sen yrityksen päätöksentekoon, jossa työntekijät työskentelevät, esityksellä ei tuoda mitään lisää.

Me esitimme, että voittopalkkioita olisi pitänyt sijoittaa yritykseen vähintään kolmasosa, mutta sosialidemokraattien ja kokoomuksen vastustuksella tämä kaadettiin valiokunnassa. Tämä tavoite oli myös työmarkkinajärjestöjen yksimielinen tavoite, mutta he eivät saaneet sitä lävitse. Tässä on tarkoitus vain saada työntekijät leikkimään kasinopeliä ja pikkukapitalistia omassa henkilöstörahasolossa, joka on täysin yrityksen ulkopuolinen, ja tässä on yksi esityksen ongelmista.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos ed. Stenius-Kaukonen olisi malttanut kuunnella hetki sitten puhujapöntöstä käyttämäni puheenvuoron, hän olisi huomannut, että minä nimenomaan liitin henkilöstörahasolakiin työntekijöiden ja toimihenkilöiden hallintoedustusjärjestelmän, jolla työntekijöiden ja toimihenkilöiden edustajat pääsevät myös mukaan päättämään yrityksen asioista.

Tiedän erittäin hyvin, että tämä henkilöstörahastolaki ei ole toteuttanut läheskään kaikkia edes keskeisiä ammattiyhdistysliikkeen odotuksia ja tavoitteita, jotka nimenomaan liittyvät päätösvaltaan ja laajemmin taloudellisen demokratian kysymykseen. Olin yhtä iloinen kuin ed. Stenius-Kaukonen, jos niitä siellä olisi mukaan lukien voittopalkkio-osuuden sijoittaminen.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viitaten ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoroon, päinvastoin tällä lailla luodaan edellytyksiä sille, että työntekijöiden mahdollisuudet päästä päättämään oman yrityksensä tuotoksen käytöstä selvästi lisääntyvät. Nythän viime vuosina, tällä vuosikymmenellä, monissa yrityksissä, jotka ovat menestyneet hyvin, pakonomaisena piirteenä on ollut se, että ne ovat sijoittaneet voittovarojaan tavalla tai toisella esimerkiksi ulkomaille.

Mutta nyt tämä vaihtoehto, joka on tulos- ja mahdollistaa sen, että henkilöstörahastoja voidaan käyttää, niin kuin hallituksen esityksessä on todettu ja sosiaalivaliokunnan mietinnössään, esimerkiksi työntekijöiden koulutukseen, ja rahastot voivat olla enemmistöosakkaina asunto-osakeyhtiöissä. Toisin sanoen ne voivat vaikuttaa työntekijöidensä asumistilanteeseen ja moniin muihin seikkoihin, joista rahaston henkilöstö päättää.

Sen lisäksi on mahdollista jatkaa voittopalkkiojärjestelmiä, jotka jaetaan kerran vuodessa. Mutta sen lisäksi on kymmenen vuoden tähtäyksellä toimiva rahasto. Kun se tulee olemaan miljarditasossa, toki sillä tulee olemaan sekä työntekijöiden kannalta yrityksessä että kansantaloudellisestikin erittäin suuri merkitys. Tässä mielessä minusta SKDL:n ja devan puheenvuorot ovat, toivotavasti ei tarkoituksella, jonkin verran harhaanjohtavia.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Sosiaalivaliokunnan mietintöön liitettyyn III vastalauseeseen ja edellä kuultuun ed. Gustafssonin varsinaiseen puheenvuoroon viitaten ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa rahasto-osuuden nostosäännöksen soveltamista ja ryhtyy tarvittaessa lainsäädäntötoimiin kymmenen vuoden määräajan lyhentämiseksi.”

Ed. Koistinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Alarannan tekemää ehdotusta ja samalla teen seuraavan ehdotuksen: ”Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että henkilöstörahaston yhteispääomaa käytetään tasapuolisesti koko henkilöstön hyväksi.” — Tämä perustelulausuma liittyy myös III vastalauseeseen.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Aikaisempaan keskusteluun haluan vielä tuoda täsmennyksenä sen, että puhuin siitä, mistä ed. Gustafsson vastauspuheenvuorossaan ed. P. Lahtiselle, eli siitä, lisääkö tämä työntekijöiden päätösvaltaa yrityksessä. Sanoin, että sitä se ei lisää. Tämä pitää edelleen paikkansa kaikista niistä puheista huolimatta, mitä te piditte, koska te puhuttu aivan eri asiasta. Kyllä työntekijät pääsevät nyt pieneltä osalta päättämään tuloksen jaosta henkilöstörahaston kautta, mutta kovin kauan he saavat odottaa, ennen kuin saavat siitä osansa.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä ehdotan valiokunnan mietinnön II vastalauseeseen mukaisesti seuraavan sisältöistä lausuma: ”Todeten, että henkilöstörahasto-osuudet ovat rinnastettavissa myöhemmin maksettavaan palkkaan, eduskunta edellyttää, että henkilöstörahastoon siirrettävistä maksuista peritään sosiaaliturvamaksut ja rahasto-osuudet vaikuttavat asianomaisten sosiaaliturvaan.”

Hallituksen esityksen perusteluissa tähän asiaan on otettu täysin päinvastainen kantana. Meidän mielestämme se ei ole perusteltua. Jotta näin tapahtuu, kuin me tässä ehdotamme, se ei vaadi lainmuutosta, vaan nykyiset lait ovat nimenomaan sellaiset, että nämä tulevat sosiaaliturvan, mm. eläketurvan, osaksi. Sen vuoksi mitään lainsäädäntöä tältä osin ei tarvita. Muilta osin on tietenkin tärkeää, että tätä koskevat verolait saadaan, ennen kuin tämä laki tulee voimaan.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoro osoitti, että hän ei ole ymmärtänyt henkilöstörahastojärjestelmän merkitystä. On voittopalkkiojärjestelmä, joka on palkan jatke ja ns. kolmannentoista kuukauden palkka, mutta tätä hallituksen esittämää järjestelmää ei siinä mielessä Suomessa ole toteutettu. Sitä ei voi tässä mielessä verrata palkkaan. Te ajatte tässä takaa sitä, että

kaikki, mikä vuodessa kertyy, jaetaan. Täsähän ei ole tätä tarkoitusta, vaan tarkoitus on kerätä rahaa, joka käytettäisiin pitkällä tähtäyksellä henkilöstön koulutukseen, asu-
mistolanteen parantamiseen ja moniin muihin asioihin, joihin henkilöstörahanon enemmistö päättää näitä rahoja käyttää.

En ole ihan varma, mutta ainakaan itse en löytänyt ed. Stenius-Kaukosen enkä myöskään keskustan toista lausumaehdotusta, (Ed. Laine: Mietinnössä!) mutta kuultuna nämä ovat ... — niin kuin mietinnössä. — Kuten sanoin ed. Stenius-Kaukosen osalta tämä ei perustu siihen tosiasiaan, minkä hallitus on esittänyt, vaan te haluatte käsitellä koko asian kapea-alaisesti, mitä hallituksen esitys ei ole tarkoittanut. Tässä mielessä teidän ponsiesityksenne on täysin tarpeeton.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari nyt selvästi on se, joka ei tätä asiaa ole seurannut. Nämä ponnet, joita on ehdotettu, löytyvät valiokunnan mietinnöstä. Näistä asioista on valiokunnassa keskusteltu. Kukaan ei ole kuunnellut keskustelua ja missä?

Tämän vuoksi totean vielä sen, että me nimenomaan esitimme, että yhteispääomaan tulisi myös määräosa sijoittaa, vähintään kolmasosa, koska haluamme turvata, että voittovaroja käytettäisiin esimerkiksi henkilöstön koulutukseen ja muuten heidän hyväkseen. Kun mitä tulee rahasto-osuuteen, joka on henkilön itsensä nostettavissa, se on palkan luonteista tuloa, ja sen vuoksi sen tulisi vaikuttaa myös sosiaaliturvaan. Sillä, että hallitus ei tätä halua, se haluaa vain säästää nimenomaan yritysten varoja, ettei niiden tarvitse maksaa sosiaaliturvamaksuja.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Tämän lain toisen käsittelyn yhteydessä käytin perustellun puheenvuoron yksityiskohdista. Totean, että tämä henkilöstörahas-
tolaki on perusteiltaan ja perustavoiteltaan hyvä ja kannatettava, joskin siihen jäi muutamia mm. ed. Gustafssonin äsken esille ottamia epäkohtia määräaajoissa ja joiltain muiltakin osin.

Siis laki on kannatettava ja hyvä, mutta kuitenkin tässä yhteydessä on kiinnitettävä vielä huomiota siihen, että tällaisen lainsäädännön ja järjestelmän käyttöönotolla saat-
taa olla kielteisiä vaikutuksia monien positiiv-

visten vaikutusten ohella, kielteisiä vaikutuksia myös yhteiskuntaan ja työelämään, siis koko kansantalouteen, yritystoimintaan. Näitä vaikutuksia sosiaalivaliokunta sen enempää kuin eduskunnan täysistuntokäsittelytkään eivät ole mielestäni riittävästi ottaneet esille eivätkä niihin ole paneutuneet.

Tällaisia mahdollisesti hyvinkin kielteisiä vaikutuksia on mm. lain vaikutus työvoiman liikkuvuuteen. Työvoiman liikkuvuus on periaatteessa osittain ihan positiivista ja tarpeellista ja jopa välttämätöntä. Mutta jos se tapahtuu niillä ehdoilla, että hyvin menestyvät suuryritykset vetävät Ruuhka-Suomeen kehitysaluekuntien ja kehitysalueiden yleensä kouluttaman ammattitaitoisen hyvän työvoiman tällaisilla etuuksilla, joita vielä verosäännöksiin kovasti saatetaan parantaa ja tehdä houkuttelevammiksi, tällainen työvoiman liikkuvuus on kielteistä. Se on tietysti niiden edun mukaista, jotka saavat tuon ammattitaitoisen työvoiman, mutta se on erittäin kielteistä niille alueille, yrityksille ja toimialoille, jotka ovat menettämässä pätevän koulutun hyvän työvoimansa tällaisilla lisäetuksilla. Tähän asiaan olisi pitänyt voimakkaammin paneutua ja tätä käsitellä, mutta se jäi valitettavan vähälle valiokunnassa.

Työvoiman liikkuvuus ja kilpailu hyvästä työvoimasta ovat sellaisia asioita, joihin pitäisi voimakkaasti kiinnittää huomiota varsinkin ensi vuosikymmenellä, jolloin tämä laki alkaa käytännössä purra. Tässä kilpailussa on kysymys siitä, että suuret, lähinnä suuryritykset, hyvin menestyvät yritykset, ns. korkeapalkka-alat vetävät työvoimaa matalapalkka-aloilta ja myös julkiselta sektorilta ja näin vinouttavat työmarkkinoita. Saattaa olla, että joku väittää, että näin ei tapahdu, mutta perusteluja siihen ei ole kuultu, ettei näin saattaisi tapahtua. Silloin on tällaiset vaikutusmahdollisuudet syytä ottaa hyvin vakavasti. (Ed. Gustafsson: Tapahtuu laista riippumatta näin!) — Lainsäätäjällä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, että näin ei tapahdu, ja ammattiyhdistysliikkeellä on keskeinen vastuu tässä kysymyksessä. Senkin pitäisi etsiä todellisia mahdollisuuksiaan siihen suuntaan, että näin ei pääsisi tapahtumaan.

Toinen asia, mihin haluan vielä kiinnittää huomiota, on jälleen ed. Gustafssoninkin esille ottama asia eli henkilöstön todellisten vaikutusmahdollisuuksien kehittyminen tämän lainsäädännön ja yleensä Suomen lain-

säädännön nojalla ja työelämän suhteen. Totean ed. Gustafssonille, että kun sosiaalivaliokunnassa tätä asiaa käsiteltiin, eivät sosialidemokraatit esittäneet minkäänlaista pontta eivätkä edes kannattaneet esittämääni pontta, joka olisi tähän asiaan edes hiukan kiinnittänyt huomiota. Se on valitettavaa, sillä nykyaikainen suunta ja 90-luvun työelämä vaatii, että henkilöstön kaikki voimavarat käytetään hyväksi järkevällä tavalla ja niin, että siitä hyötyy koko kansantalous ja yritystoiminta ja henkilöstö sen mukana. Valitettavasti näin ei tapahtunut.

Herra puhemies! Esittämiini seikkoihin viitaten ehdotan, että eduskunta hyväksyy seuraavan perustelulausuman tämän lain perusteluiksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin henkilöstörahastojärjestelmän vaikutuksia työvoiman liikkuvuuteen, eri yritysten ja toimialojen väliseen kilpailuun ammattitaitoisesta työvoimasta, julkisen alan työvoiman saantiedellytysten säilymiseen ja henkilöstön todellisten vaikutusmahdollisuuksien kehittymiseen yrityksissä sekä ryhtyy tarvittaessa tehokkaisiin toimenpiteisiin näissä kysymyksissä."

Ed. Väistö: Herra puhemies! Kannatan ed. Koistisen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Arvoisa puhemies! Kolmannessa käsitellyssä oleva hallituksen esitys henkilöstörahastolaiksi rakentuu oikeille peruseriaateille. Näitä ovat mm. voittopalkkiojärjestelmä, henkilöstörahaston yritysکوhtaisuus ja järjestelmän vapaaehtoisuus. Järjestelmä antaa joustoa yritysکوhtaisille sovellutuksille. Rahastojen tavoitteena on syventää yritysten sisäistä yhteistoimintaa ja edistää näin taloudellista demokratiaa ja yritysten menestymistä. Voidaan sanoa, että edut ovat yhteneväiset. Tavoitteena on sekä yrityksen että henkilöstön menestys.

Sosiaalivaliokunnassa kuullut asiantuntijat antoivat pääosaltaan tukensa henkilöstörahastolaille esitetystä muodosta, mutta esille tuli myös muutosesityksiä. Samoin keskustan valiokuntaryhmä hyväksyi pääosin hallituksen esityksen henkilöstörahastolaiksi. Olemme korostaneet, että työntekijät ja työnantajat eivät ole keskenään vastakkaisia tahoja. Yrityksen menestyminen on molempien etu, kuten nyt henkilöstörahastolain yhteydessä on useaan kertaan todettu.

Valiokunnassa kuulimme asiantuntijoita myös sellaisista yrityksistä, joissa tulokseen perustuvia voittopalkkiojärjestelmiä on jo käytössä. Vapaaehtoisesti aloitettuihin järjestelmiin oltiin tyytyväisiä sekä yrityksen johdon että työntekijöiden taholta. Asiantuntijalausunnoissa kävi ilmi, että uuden rahastolain olemassaolosta riippumatta omia järjestelmiä halutaan jatkaa. Hyvän puolena niissä nähtiin useimmiten voittopalkkioerien maksaminen käteissuorituksena, jolloin järjestelmän katsottiin motivoivan parhaiten.

Käsiteltävän henkilöstörahastolain periaatteena on rahastointi niin, että jäsen voi nostaa rahasto-osuuttaan vasta kymmenen vuoden kuluttua jäseneksi tulemisen jälkeen. Tätä määräaika pidämme liian pitkänä. Onkin tärkeää, että henkilöstörahastolainsäädännön toteutusta seurataan tarkoin ja ryhdytään tarvittaessa toimiin määräajan lyhentämiseksi.

Arvoisa puhemies! Edellä ed. Gustafsson mainitsi jo, että henkilöstörahastolain voimaantulo edellyttää eräitä veroratkaisuja jo tulevana syksynä. Keskustan valiokuntaryhmä ehdotti, että valiokunnan mietintöön olisi saatu verotusta koskeva, hallitusta velvoittava täydennys. On valitettavaa, että nyt henkilöstörahastolakia säädettäessä ei ole vielä selvää, miten rahastosta nostettuja osuuksia tullaan verotuksellisesti kohtelemaan. Mielestämme tämä olisi tullut selvittää ennen lain säätämistä.

Valiokunnan mietintöön liitettyyn III vastalauseeseen viitaten ehdotan hyväksyttäväksi seuraavaa perustelulausumaa: "Eduskunta edellyttää, että henkilöstörahastoihin liittyvää verotusta koskevat ratkaisut tehdään henkilöstörahastolain voimaantuloon mennessä."

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan puhujalle todeta, että kovinkaan suuria ongelmia henkilöstörahasto-osuuksien nostossa verotuksellisesti ei ole. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan kuten myös valiokunnan mietinnössä, että lähtökohtana on, että nostettu rahasto-osuus on veronalaista tuloa työntekijälle. Tältä osin asia on varsin selvä.

On keskusteltu siitä, onko tuo tulo luonteeltaan pääomatuloa vai ansiotuloa. Tällä seikalla ei kuitenkaan ole verotuksellisesti kovinkaan suurta merkitystä, koska uudessa

verojärjestelmässä ansiotulo ja pääomatulo ovat varsin yhdenvertaisessa asemassa, kuitenkin sillä poikkeuksella, että mikäli henkilöstörahasto-osuuteen sovellettaisiin omaisuustulovähennystä, silloin verotus toki olisi huomattavasti kevyempää. Omaisuustulovähennyksen soveltaminen nostettuun rahasto-osuuteen ei ole kuitenkaan perusteltua siitä syystä, että omaisuustulovähennys perustuu ns. osuusmalliajatteluun. Osuusmalliajattelu soveltuu lähinnä ainoastaan korkotuloon. Korkotulossahan meillä on kaksi osaa: reaalikorko ja inflaatio-osuus tuossa korossa. Tässä osuusmallissa lähdetään siitä, että puolet olisi inflaatio-osuutta ja puolet reaalikorkoa. Ei varmastikaan ole todennäköistä se, että jatkossa omaisuustulovähennystä sovellettaisiin uusiin tulomuotoihin.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellä ed. Sasi jo toi esille sen, että verotusratkaisut eivät ole kovin selviä vielä edes hallituksen piirissä, puhumattaakaan niistä, jotka henkilöstörahastolakiin joutuvat käytännössä yrityksissä ja työntekijöiden edustajina perehtymään ja sitä edistämään.

Valiokuntahan toisaalta korosti, että henkilöstörahastolaista tulee tiedottaa mahdollisimman tehokkaasti jo nyt heti, kun se on säädetty. Olisi tietysti ollut erittäin tärkeää, että tässä yhteydessä olisivat myös verotusta koskevat ratkaisut olleet tiedotettavissa.

Ed. Louvo: Herra puhemies! Vuosien aikana olen eduskuntatyössä kokenut, kuinka suurten ja merkittävien lakiesitysten käsittely hyvin usein on jäänyt eduskunnan viimeisiin työpäiviin ennen joului- tai kesätauolle lähtöä. Näin on tapahtunut nytkin. Olen vakuuttunut, että käsittelemämme henkilöstörahastolaki on merkittävin työelämän uudistus sitten 40-luvun, kuten lakia valmistelleen komitean puheenjohtaja Matti Pekkanen totesi ollessaan sosiaalivaliokunnassa asiantuntijana kuultavana. Siksi, arvoisa puhemies, haluan vielä lain kolmannessa käsittelyssä, vaikka onkin eduskunnan viimeinen työpäivä, sanoa lain saatteeksi muutaman ajatuksen.

On ollut mielenkiintoista havaita lakiesityksen koko eduskuntakäsittelyn aikana, aivan kuten tässäkin keskustelussa, kuinka käsitykset henkilöstörahastolain merkittä-

vyydestä ovat suuresti vaihdelleet oppositionkin piirissä SKDL:n ja devan vastalauseen kansanvallan silmänlumeesta ja tulevien rahastojen kansantaloudellisen merkityksen vähättelystä Suomen keskustan vastalauseotteamukseen, että henkilöstörahastolaki edesauttaa työntekijöiden ja työnantajan yhteisten tavoitteiden toteuttamista.

Hallituksessa lain valmistelu on ollut siinä mielessä poikkeuksellista, että niin kuin oikeusministeriön virkamies valiokunnassa totesi, tämä laki ei varsinaisesti ole minkään yksittäisen ministerin laki vaan koko hallituksen ratkaisuun pohjautuva. Valmistelu on poikkeuksellisesti tapahtunut valtioneuvoston kansliassa pääministerin silmien alla ja tiukasti kolmikantaperiaatetta noudattaen. On arvokasta, että tämä laki, jonka tavoitteena on luoda ja kehittää uusia yritysten sisäisiä yhteistoimintamuotoja, on voitu valmistella yhteistyössä ja yksimielisesti eri työelämän osapuolten kesken. Kolmikantaperiaatetta sosiaalivaliokuntakin noudatti tehdessään lakiesitykseen joitakin muutoksia, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Jouko Skinnari totesi lain toisessa käsittelyssä.

Asian etenemistä on helpottanut erityisesti se, ettei suomalainen keskustelu missään vaiheessa ryöstäytynyt ruotsalaisten palkansaajarahastosodaksi. Voidaan ehkä sanoa, että ajan kulu koitui onneksemme. Olemme voineet pohtia teemaa kiikkottomasti, oppia muiden maiden kokemuksista ja välttää muiden tekemät virheet. Erityisesti Ruotsin lähihistoria on osoittanut, että heidän tekemistään virheistä on kannattanut ottaa oppia. Ruotsin järjestelmän tuomitsivat työnantajat jo alun perin. Muistan, kuinka muutama vuosi sitten olin Pohjoismaiden neuvoston valiokunnan mukana tutustumassa Ruotsissa Volvon tehtaisiin ja kuinka siellä päällimmäiseksi jäi mieleeni yritysjohton katkeruus juuri voimaan tulleista palkansaajarahastoista. Viimeisen vuoden aikana kritiikin kuoroon ovat yhtyneet niin palkansaajarahaston isä, professori Rudolf Meidner kuin monet ammattiyhdistysjohtajatkin. Rahastot eivät ole saavuttaneet Ruotsissa alkuperäisiä ihanteellisia tavoitteitaan. On vain syntynyt iso kasa kasvatonta omistusta. Tavallinen palkansaaja, olipa hän työntekijä tai toimihenkilö, ei ole rahastoista millään tavoin kiinnostunut, mikäli ylipäätään tietää niiden olemassaolosta.

Meillä kuten muissakin teollisuusmaissa on jo monia osallistumisjärjestelmiä. Ne on lähes poikkeuksetta rakennettu samojen periaatteiden varaan. Ensinnäkin ne ovat lakisääteisiä ja pakollisia kuten työehtosopimus- ja työrauhajärjestelmä, tuotantokomiteat ja yhteistoimintamenettely tai työturvallisuusyhteistyö. Toiseksi ne ovat valtakunnallisia vailla merkittäviä poikkeamia yrityksen erityispiirteiden varalta. Mallit rakennetaan yleensä isoihin yrityksiin pieniä ja keskisuuria sekä perheyriätyksiä riittävästi ajattelematta. Kolmanneksi järjestelmät ovat olleet kollektiivisia, joukkoedustukseen ja -voimaan perustuvia. Yksilölle on jäänyt lähinnä joukon rakennuspalikan osa. Olemme kuitenkin siirtyneet kollektiivisten arvojen ajasta yksilöllisyyttä korostavaan aikakauteen. Ajattelutapa, arvot ja koulutustaso ovat aivan toiset kuin menneinä vuosikymmeninä. Henkilöstörahastoille olisi tuskin ollut sijaa vielä 1970-luvullakaan. Nyt ne tuntuvat vastaavan 90-luvun haasteisiin.

Henkilöstörahastot lähtevät ensi kerran koko työelämämme historiassa täyden vapaaehtoisuuden pohjalta. Yrityksen on itse oivallettava menestystekijäkseen voittopalkkiot ja henkilöstörahastot ja toimittava oman etunsa vuoksi. Yhtä omakohtaisesti voi yritys järjestelmästä myös luopua, jos niin hyväksi harkitsee. Henkilöstö taas voi vapaaehtoisesti perustaa henkilöstörahaston yritykseensä tai sen purkaa.

Toiseksi henkilöstörahastot lähtevät yrityskohtaisuudesta, mahdollisesti peräti tulosyksikkökohtaisuudesta. Osallistuminen tulee siten olemaan voimakkaan yritysläheistä ja yrityslähtöistä. Kertyneet varat voidaan sijoittaa joko omaan yritykseen tai muihin tuottaviin sijoituskohteisiin. Rahaston päätösvalta on yrityksen henkilöstön omassa käsissä.

Kolmas periaate on yksilökohtaisuus. Se näkyy voittopalkkioiden määrääytymisen periaatteissa ja rahaston pääsääntöisesti henkilökohtaisissa osuuksissa. Tässäkin suhteessa suomalainen henkilöstörahastomalli on Ruotsin mallin täydellinen vastakohta. Voidaan sanoa, että työntekijän näkökulmasta on kysymys koko ajan "minun" yrityseni menestymisestä ja "minun" voittopalkkiostani tai rahasto-osuudestani. Ei ihme, että Syklin edustaja valiokunnassa pahoitteli, että rajana rahaston muodostamiselle on 30 työn-

tekijän yritys. Vain poikkeustapauksissa raja voi olla kymmenen työntekijää. Tällöin vain pieni osa Syklin jäsenkunnasta voi tätä kannustamismuotoa käyttää. (Ed. Laine: Eihän sitä kielletäkään!) — Ei aivan niinkään.

Vapaaehtoisuus, yrityskohtaisuus ja valinnaisten vaihtoehtojen runsaus on se uusi näkökulma työelämän uudistamiseen, joka toteutuu henkilöstörahastojen kautta.

Toinen selvä korostus laissa on yhteistyön kytkeminen konkreettisesti taloudelliseen toimintaan, tuloksen tekoon. Valitettavan usein yhteistyö, osallistuminen ja yritysdemokratia on mielletty irralliseksi, yrityksen muusta toiminnasta erilliseksi asiaksi. Henkilöstörahastolaissa yhteistyö on liitetty johtamisen keinovalikoimaan. Tämän kaltaisella yhteistyöllä, johon myös jokainen työntekijä ja toimihenkilö voi henkilökohtaisesti osallistua, tulee varmasti olemaan työntekoa positiivisesti motivoiva vaikutus.

Yrityksissä johdon ja henkilöstön kannattaa perehtyä henkilöstörahastolain tarjoamiin mahdollisuuksiin ennakkoluulottomasti ja riittävän huolellisesti. Voittopalkkiot ja henkilöstörahastot eivät ole yksinkertaisia ja mutkattomasti toteutettavia muotiasioita. Se on käynyt erittäin hyvin valiokuntakäsittelyssä ilmi ja aivan samoin nyt myös tässä eduskuntakäsittelyssä. Käytännön sovelluksia on useita ja päätettäviä yksityiskohtia runsaasti. Kussakin yrityksessä joudutaan tavoitteet asettamaan ja oma järjestelmä rakentamaan sille ja sen henkilöstölle sopivaksi. Tämä osaltaan aiheuttanee sen, ettei ainakaan alkuvaiheessa rahastojen tulvaa nähdä. 90-luvulla rahastot kuitenkin ovat mitä suurimmalla varmuudella arkipäivää ja näin myös kansantaloudellisesti hyvin merkittäviä.

Sosiaalivaliokunta puhui miljardiluokan pääomista. Julkisuudessa esimerkiksi finanssineuvos Heikki Oksanen on todennut yksilölle saattavan henkilöstörahastolain ensimmäisten kymmenen voimassaolovuoden aikana karttua jopa puolentoista vuoden palkkasummaa vastaava rahasto-osuus. Se on paljon se. Voittopalkkio- ja henkilöstörahastojärjestelmän tehoa voidaan lisätä myös yleistyneillä henkilöstöanneilla ja henkilöstölle suunnatuilla vaihtovelkakirjalainoilla, jotka erityisesti Ruotsissa ovat saavuttaneet suurta suosiota tänä vuonna. Niitä kohtaan esiintynyt suuri kiinnostus meilläkin on osoi-

tus siitä, että yritysten henkilöstö on kiinnostunut oman yrityksen taloudellisesta menestyksestä. Näistä toimenpiteistä muodostuu rahastokomiteaa johtaneen toimitusjohtaja Matti Pekkasen monessa yhteydessä toistama ja nimeämä "työkalupakki", jolla voidaan vastata ensi vuosikymmenen haasteeseen.

Arvoisa puhemies! Me olemme nyt saamassa henkilöstörahastolaista väljän puitelain, joka todellakin antaa yrityskohtaista vapautta ja valinnanmahdollisuutta edistäen varmasti työnteon motivaatiota, taloudellista demokratiaa ja, mikä tärkeintä, aitoa yhteistyötä ja tämä kaikki vapaaehtoisuuden pohjalta. Haluan siteerata vieläkin Matti Pekkasta, joka valiokunnassa totesi, että yhteistyötä ei voi lailla määrätä. Se ei onnistu. Pakko ei onnistu. Ihmiset haluavat päättää omista asioistaan itse. Tämä on mielestäni tärkeä ohjenuora kaikessa työelämän jatkouudistamisessakin. Työtä tällä alalla vielä riittää.

Ed. Paasio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louvo toi hyvin positiivisen kuvan tästä lain sisällöstä, ja tietysti olen samaa mieltä, mikäli se käytännössä pelaa, mutta valitettavasti tähän lakiin jäi se työnantajan yleensä käyttämä porsaanreikä, kansanomaisesti sanottuna, jota varmasti tullaan sitten käyttämään, ja sitä kautta tämän lain sisältö heikkenee käytännössä.

Mielestäni työelämän todellinen uudistamiseen liittyvä laki oli todellinen työaikalain muutos, jossa noin 8 000 ylempää toimihenkilöä pääsi lain piiriin. Se oli todellinen työelämään liittyvä lainmuutos tämän hallituksen ja tämän eduskunnan oloaikana ja nähtävästi jää viimeiseksi, jos puhutaan todellisesta vaikuttamisesta, millä ihmiset pääsevät vaikuttamaan. Tämä työaikalain muutos vaikutti sillä tavoin, että sitä ei voi työnantajapuoli tuhota eikä myöskään työntekijäpuoli.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että on erinomainen asia, että hallitus pystyi sopimaan henkilöstörahastolaista ja

eduskunta on myös pystynyt käsittelemään sen loppuun kevätistuntokauden aikana. Kuitenkin hämmästyttää se varmuus, millä ed. Louvo totesi Ruotsin palkansaajarahastojen epäonnistumisen. Kyllä mielellään kuulis ed. Louvon vähän paremmin perustele van sitä, missä suhteessa Ruotsin palkansaajarahastot ovat epäonnistuneet muullakin kuin mielipidetasolla. Kuten hän itse totesi, ruotsalaiset työnantajat vastustivat alusta alkaen, samaten porvarilliset puolueet, ja tällä perusteella tietysti voidaan sanoa, että ne ovat epäonnistuneet, koska nämä ovat ne alusta alkaen tuominneet.

Niin kuin sanottu, mielellään kuulis kyllä vähän tarkennuksia siitä, miten ruotsalaiset palkansaajarahastot ovat epäonnistuneet siinä tarkoituksessa, mitä ruotsalaiset niiltä odottivat.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppäselälle haluan todeta, että kun hän puhui työaikalain muutoksen merkityksestä ylempien toimihenkilöiden osalta, hänen pitäisi tietää, että tällä hetkellä kauppaliikkeitten ja toimistojen työaikalaki koskee ylempiä toimihenkilöitä, ja se koskee noin 80 prosenttia ylempistä toimihenkilöistä. Totuus kuitenkin valitettavasti on se, että käytännössä kovinkaan tehokkaasti ylempiin toimihenkilöihin ei sovelleta kauppaliikkeitten ja toimistojen työaikalakia, joten nähtäväksi jää, mitä tuo todellinen soveltuvuus tulee myös tälle eduskunnassa säädetyille laille olemaan.

Jos ajatellaan henkilöstörahastolakia, sillä on todellista merkitystä. Ruotsistakin eräistä yrityksistä voidaan todeta, että henkilöt päästessään eläkkeelle ovat voineet nostaa näissä yksityisissä sovituisissa rahastoissa jopa satojentuhansien kruunujen voittopalkkioita. On toki selvää, että näillä on varsin suuri taloudellinen merkitys eläkkeelle siirtyvälle työntekijälle. Kaikkein tärkeintähän on se, että tässä yhteydessä säädetään nimenomaan voittopalkkiojärjestelmästä, joka on omiaan lisäämään työntekijöitten ja työnantajan yhteistoimintaa yrityksessä ja antamaan työntekijälle mahdollisuuden päästä osalliseksi yrityksen voitosta. Tällä on todellista rakenteellista merkitystä.

Ed. Louvo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppäselälle haluan

todeta, että tämä hänen puheenvuoronsa osoitti, että meillä todellakin on erilaisia käsityksiä tämän henkilöstörahastolain merkittävyydestä.

Ed. Elo, ei Ruotsin palkansaajajärjestöjä ja tätä meidän vapaaehtoisuuteen ja yritys-kohtaisuuteen pohjautuvaa henkilöstörahastojärjestelmäämme voi verrata sikäli, että ne eroavat niin suuresti toisistaan. Haluan vain painottaa, että on hyvä, että meillä on menty juuri tähän, että rahastointi on yritys-kohtaista ja vapaaehtoista. Näin varmasti työntekijät myös tuntevat tämän asian aivan toisella tavalla omakseen kuin Ruotsissa on tapahtunut palkansaajarahastojen yhteydessä.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Ed. Kankaanniemi puuttui puheenvuorossaan niihin heikkouksiin, joita nyt kolmannessa käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen vielä valiokuntakäsittelyssä jäi. Näiden puutteellisuuksien vuoksi on tärkeätä, että eduskunta velvoittaa hallitusta seuraamaan tarkoin henkilöstörahastojärjestelmän vaikutuksia mm. työvoiman liikkuvuuteen, eri yritysten ja toimialojen väliseen kilpailuun ammatitaitoisesta työvoimasta ja nimenomaan julkisen alan työvoiman saantiedellytysten säilymiseen.

Tällä perusteella kannatan ed. Kankaanniemen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Toteaisin aluksi ed. Sasille, että henkilöstörahastosta jaettava raha on selvästi ansiotuloa sen vuoksi, että työntekijä ja muu henkilökunta joutuu lisäämään työvauhtiaan luodakseen jaettavaa rahaa henkilöstörahastoon. (Ed. Aittoniemi: Höpö, höpö!) — Nimenomaan, koska muuten ei synny jaettavaa, ellei tulosta nosteta. Mutta miten verotetaan ansiotonta tuloa, ed. Sasi? Sitä ei tässäkään laissa vielä todeta. Miten ansiotonta tuloa verotetaan?

Työpanosta lisäämällä tulee jaettavaa työnantajalle ja osakkeenomistajalle sekä vain yksi osa rahastolle, eli tämä tulos vielä jaetaan kolmeen eri osaan sen lisäksi, että työnantaja on jo oman osuutensa kertaalleen tästä voitosta ottanut.

Ymmärsin ed. Gustafssonin lausunnon siten, että koulutus on tärkeää työläisille. Siitä olen aivan samaa mieltä. Mutta eikö demareilla ole muuta keinoa lisätä työntekijöiden

koulutusta kuin lisäämällä riiston astetta ja sitä kautta koulutusta, ja samalla vähennetään työnantajien koulutusvelvollisuutta.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan puhujalle todeta sen, että kun hän puhui riistosta henkilöstörahastojen yhteydessä, niin sen loogisena seurauksena hänen kai pitäisi vastustaa tätä henkilöstörahastolakia, mutta en ole ymmärtänyt, että ed. P. Lahtinen näin tekisi.

Mitä tulee sen sijaan sen tulon luonteeseen, jonka työntekijä saa nostaessaan rahasto-osuuden, voidaan todeta, että itse varsinaisen voitto-osuus on lähinnä luonteeltaan ansiotuloa. Mutta tälle ansiotulolle sen ollessa rahastossa kertyy osinkotuloa ja korkotuloa, ja se merkitsee, että tässä rahasto-osuudessa nostettaessa on myös pääomatulon luonteista osuutta, joten voidaan sanoa, että se on luonteeltaan sekatyypistä tuloa, johon verotuksessa joudutaan ottamaan kantaa, kumpaako sen pääasiassa katsotaan olevan.

Ed. P. Lahtinen korosti sitä, että myös ansiotonta tuloa tulisi verottaa, ja tähän tämä hallituksen esitys onkin pyrkinyt, siihen, että veropohja olisi mahdollisimman laaja ja kaikkea tuloa verotettaisiin. Mutta odotankin mielenkiinnolla, mitä SKDL tänään tekee elinkeinoverolain säätämisen yhteydessä ja millä tavalla se suhtautuu veropohjan laajennukseen, joka siinä yhteydessä on tarkoitus toteuttaa.

Ed. Koistinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Väistön tekemää perustelulausumaehdotusta.

Oikeusministeri Louekoski: Herra puhemies! Haluan korjata erään ed. Sasin tulkintavirheen. Rahasto-osuus ei ole ansiotuloa.

Olen tässä asiassa hyvin tarkka siitä syystä, että tämä nimenomainen kohta on ollut eräs avainkysymyksiä koko lain valmistelun ajan, ja siitä ei pidä antaa tässäkään keskustelussa väärää kuvaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Lahtisen kannattamana ehdottanut II vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Ed. Koistinen ed. Väistön kannattamana on ehdottanut III vastalauseen mukaista toista perustelulausumaa.

Ed. Alaranta ed. Koistisen kannattamana on ehdottanut III vastalauseen mukaista ensimmäistä perustelulausumaa.

Ed. Kankaanniemi ed. Moilasen kannattamana on ehdottanut I vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Ed. Väistö ed. Koistisen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että henkilöstörahas-
toihin liittyvää verotusta koskevat ratkaisut tehdään henkilöstörahas-
tolain voimaantu-
loon mennessä."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely juliste-
taan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä
perustelulausumaehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Stenius-Kaukonen ehdotuk-
sesta.

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukonen eh-
dotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu
161 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 17. (Kone-
ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Koistisen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Koistisen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu
111 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 27. (Koneään.
3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Alarannan ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Alarannan ehdotus
"ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu
119 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään.
4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotukses-
ta.

Mietintö "jaa", ed. Kankaanniemen ehdo-
tus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu
120 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 18. (Koneään.
5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Väistön ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Väistön ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu
118 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään.
6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta an- netun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 56

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36

Suuren valiokunnan mietintö n:o 88

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu
asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdot-
uksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus
saattaa merkitä lisättyä veroa, joka on tarkoitettu
kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta,
on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1
momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa
käsittelyssä on

kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi ilmansuojelulain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 33

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 14

Suuren valiokunnan mietintö n:o 89

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ilmansuojelulain muutos sai toisessa käsittelyssä muodon, jonka kansallinen kokoomus halusi sen saavan. Tätä kai voidaan pitää poliittisena voittona, mutta sitä voidaan myös luonnehtia Pyrrhoksen voitoksi. Historia tulee varmasti arvioimaan kansallisen kokoomuksen käyttäytymistä tässä asiassa ja antamaan sille tuomionsa.

Lain muoto on tällä hetkellä tarpeisiin nähden täysin torso. Siinä ei ole lakiin sisältyvää velvoitetta, joka sanoisi, mistä päivästä lukien freonien ja halonien käyttö on kiellettyä. Tällaista viestiä ei nyt anneta, ei teollisuudelle eikä kuluttajille. Asia jää ilmaan. Kun näin ratkaistaan asia, silloin annetaan toisenlainen viesti, että asia on vielä ilmassa; tässä saatetaan päätyä toisenlaiseenkin ratkaisuun. Jokaisella teolla on vähintään kaksi ulottuvuutta. Tässä tuo

ulottuvuus on luonnon ja ihmisen tulevaisuuden kannalta kaikkein huonoin mahdollinen.

Myös teknisesti laki on torso. Tässä tukeudutaan ilmoitusmenettelyyn, joka on jo oikeuskäytännössä osoittautunut käyttökelvottomaksi. Teki valtioneuvosto mitä tahansa päätöksiä, menetellään käytännössä ilmoitusmenettelyn mukaan, tehdään ilmoitus lääninhallitukselle, ja lääninhallituksen päätöksestä on mahdollisuus valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Se taas puolestaan on jo ottanut kantaa vallankäytön rajoihin. Oikeusministeriössä oli valmisteltu 29 a §, joka olisi selkiinnyttänyt lainkäytön ilmoitusmenettelyssä ja antanut lääninhallituksille valtaa, mutta tuota valtaa ei nyt eduskunta kansallisen kokoomuksen tahdosta halua antaa. Tämä koskee tietysti myös sitä tilannetta, että freonien ja halonien käyttöä halutaan rajoittaa.

Asia on siis tällä tavalla saanut varsin surkean tilanteen. Jäljelle jää, arvoisa puhemies, esittää vain muutama ponsilauselmä, jossa vihdoin viimein viimeisen kerran tässä yhteydessä eduskunnalla on tilaisuus ottaa kantaa kahteen ratkaisevaan asiaan.

Niinpä ehdotan perusteluissa lausuttavaksi ensinnäkin: "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ilmansuojelulain vaikutuksia ilman ja ilmakehän pilaantumiseen vaikuttavien päästöjen vähentämiseen ja poistamiseen sekä että hallitus valmistelee ja antaa eduskunnalle esityksen lupamenettelyyn siirtymisestä, mikäli asetettuja tavoitteita ei saavuteta." — Tämä on vähintä, mitä eduskunta tässä yhteydessä voi lausua.

Arvoisa puhemies! Toiseksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää hallituksen toimivan niin, että täysin halogenoitujen kloorifluorihilivetyjen, cfc-22:n ja halonien valmistus, maahantuonti, luovuttaminen ja käyttö kielletään vuoden 1995 alusta lukien. Samasta ajankohdasta lukien on myös kloorifluorihilivetyjä tai haloneja sisältävien aineiden ja tuotteiden valmistus ja maahantuonti oltava kiellettyä."

Tähdennän sitä, että valiokunnan enemmistön näkemyksestä poiketen tässä on mukana myös halonit ja cfc-22. Halonien käytöstä luopumiseen on myös täydet valmiudet niin meillä kuin muuallakin teollistuneessa ja muussa maailmassa. Cfc-22 jäi aikoinaan Montrealin sopimuksesta pois taktikoinnin tuloksena, joka oli äärimmäisen typerää. Se

taktikointi on koituva maapallon tulevaisuudelle vahingoksi.

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Ilmansuojelulaki tuossakin muodossa, missä se toisessa käsittelyssä tuli hyväksyttyä, on siinänsä tarpeellinen. Ongelmana vain on todellakin se, että lakiesitystä ei saatu korjata hyväksi, ei valiokunnassa eikä myöskään lain toisessa käsittelyssä, ja tästä syyn ja päävastuun kantaa nimenomaan kokoomuksen eduskuntaryhmä ja valiokuntaryhmä.

Valiokunnassa asiaa käsiteltäessä oli ensimmäisessä käsittelyssä ja koko valiokuntakäsittelyn ajan selkeä enemmistö, jolla oli halua lakiesityksen puutteiden korjaamiseen ja erityisesti niiltä osin, että ylemmän ilmakehän otsonikerrosta tuhoavien aineiden, lähinnä siis freonien ja halonien, käyttö ja maahantuonti olisi kielletty jo vuoden 1995 alusta. Tämä määräaika on teknisesti mahdollista toteuttaa, ja tämän määräajan kirjaaminen lakiin olisi ollut myös perusteltua sen takia, että tämä noudattaisi sitä linjaa, mikä muissa Pohjoismaissa näyttää nyt käytännöksi muodostuvan.

Kun tätä ei tehty, katsottiin poliittisesti tarkoituksenmukaisemmaksi jättää se pois, tämä todellakin tulee lisäämään epävarmuutta, mihin tällä lailla todella pyritään. Jotenkin ristiriitaiselta tuntuu se, että toisaalta hallitus kyllä antaa periaatepäätöksiä, mutta ei ole valmis sitten kirjaamaan näitä lakiin, joka sitten ehdottomasti sitoisi myös seuraavien vaalien jälkeen olevaa hallitusta ja ilmaisisi selkeästi sen, että tähän todella pyritään. Esitetty muutos olisi merkinnyt sitä, että aikataulun toteuttamista olisi vielä kiihdehtetty ja tiukennettu.

Hallituspuolueiden kansanedustajista osa jyrättiin valitettavasti ruotuun. Minkä takia näin meneteltiin, on syytä ihmetellä. Nimittäin toisaalta hallitus toimii julkisuudessa kiitettävästi esimerkiksi otsonikadon pysäyttämiseksi, mutta teot ovatkin ilmeisesti eri asia. Valiokuntakäsittely oli erittäin murheelinen esimerkki tässä suhteessa.

Ympäristön elinvoiman turvaamiseksi tarvitaan kaikki käytettävissä olevat keinot tehokkaasti käyttöön. Suomenkin luonto on viimeisimpien tutkimustulosten perusteella osoittautumassa pahoin vaurioituneeksi. esimerkiksi Mikkelin läänin itäosassa sijaitsevassa Puruvedessä on havaittu varsin korkei-

ta magnesium- ja kalsiumpitoisuuksia. Se osoittaa, että maaperän happamoituminen tekee jo nyt tuhoisaa työtään metsissämme ja yleensä luonnossamme.

Ympäristötuhojen torjumiseksi tulee ryhtyä tehokkaisiin kansainvälisiin ja kansallisiin toimiin. Kansainvälisesti ja erityisesti Euroopassa on tärkeää siirtää viimeisintä tietotaitoa ja taloudellista tukea ja tätä kautta auttaa tukea tarvitsevia maita vähentämään omia päästöjään. Samoin kehitysyhteistyössä näitten kysymysten merkityksen on korostuttava. Kotimaassa norveja on tiukennettava ja otettava käyttöön haitta- ja resurssiverot ja veron luonteiset maksut ohjataksenne tuotantoa ja kulutusta ympäristön kannalta kestäväan suuntaan.

Herra puhemies! Koska ed. Pulliaisen toinen perustelulausumaesitys on nimelläni jaetun ensimmäisen lausumaesityksen kanssa saman sisältöinen, luovun kyseisen esityksen tekemisestä. Sen sijaan kannatan ed. Pulliaisen tekemiä perustelulausumaehtotuksia ja teen seuraavan sisältöisen perustelulausumaehtotuksen:

"Eduskunta edellyttää hallituksen tiukentavan ympäristön kannalta haitallisten aineiden päästönormeja ja valmistelevan pikaisesti eduskunnalle annettavaksi esitykset haitta- ja panosverojen ja veronluontoisten maksujen käyttöönottamisesta ilmakehän ja yleensä luonnon suojelemiseksi sekä huolehtivan muuta verotusta vastaavasti keventämällä siitä, että näiden verojen käyttöönotolla ei kiristetä kokonaisverotusta eikä yritysverotusta."

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kietävänaisen ponsilause lma päättyy ajatukseen, että ei kiristetä kokonaisverotusta eikä yritysverotusta. Tästä puheenvuorosta on vain askeleen matka kokoomuksen puheenjohtajan ministeri Suomen aivan saman kaltaiseen ajatuksen juoksuun. Tämä on minusta sekä poliittista että älyllistä epärehellisyttä. Täällä on puhuttu muutama päivä sitten siitä, että se maksaa, joka likaa. Ymmärrän tämänkin yritysten kosiskeluna. Ehkä sen taustalla voi olla se, että jotta keskustapuolueen koko eduskuntaryhmä on saatu tämän ponnin taakse, on pitänyt ottaa mukaan tällainen yritysystävällinen aspekti, joka minusta on tässä yhteydessä epärehellinen ja tarpeeton.

Emme voi pelata näissä asioissa nollasummapeliä, vaan jonkun tulee ne sitten maksaa. Se on yritys. Voi käydä niinkin, että me kuluttajat viime kädessä maksamme haitta-erot, eikä se minusta sinällään huono asia ole, vaikka näin tapahtuisi.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheen-vuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoron johdosta haluan vain todeta sen, että esityksessäni, kun sen tarkkaan lukee, ei puhuta yritysverotuksen keventämisestä, vaan pyritään juuri siihen, mihin haitta- ja panosveroilla on tarkoitus pyrkiä eli ohjaamaan tuotantoa ja kulutusta eli todella panna maksamaan ne, jotka saastuttavat ja pilaavat luontoamme. Mutta toisaalta on syytä korostaa sitä, että kun otetaan käyttöön tällaisia ohjaavia, selvästi luonnon kannalta myönteiseen suuntaan tuotantoa ja kulutusta ohjaavia verotusjärjestelyjä, jotka ovat varmastikin, siitä ed. Gustafssonin kanssa todennäköisesti olemme samaa mieltä, erittäin käyttökelpoisia, tällöin on huolehdittava siitä, että kokonaisverotus ei tämän johdosta kiristy. Kokonaisveroasteen kohtuullisena pitämisellä huolehditaan myös siitä, että yritysverotus kokonaisuudessaan ei kiristy, koska on yrityksiä, jotka voivat ottaa ja haluavat ottaa käyttöön uusinta teknologiaa. Ei niitä tule rangaista siitä, jos on sellaisia yrityksiä, jotka saastuttavat luontoa voimakkaasti. Kysymyksessä on nimenomaan ohjaavat toimenpiteet. Silloin verotuksen kokonaisvaikutus pitäisi olla lähellä neutraalia.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Ilmansuojelulain muutos on saanut sisältönsä, varsin vaatimattoman, verrattaessa ilmansuojelun valtaviin haasteisiin. Merkille pantavaa on se, että luonnon puolustajat ovat ilmansuojelulain yhteydessä muodostaneet uuden vihreän rintaman. Luonnon puolustamiseen välipitämättömästi ja kyynisesti suhtautuvat ovat myös toimineet valitettavan tehokkaasti, ovat estäneet freonien ja halonien kieltämisen lailla vuoteen 1995 mennessä, estäneet pelkämästä ilmoitusmenettelystä lupamenettelystä siirtymisen sekä estäneet lääninhallitusten mahdollisuuksien lisäämisen toimia ilmansuojelun puolesta.

Merkille pantavaa on myös se, että tämän käsittelyn yhteydessä on siis syntynyt uusi,

varsin taantumuksellinen, luonnosta piittaamaton rintama. Surullista on mielestäni se, että sosialidemokraatit ovat nyt tässä rintamassa. Kokoomuksesta ei kannata tässä yhteydessä edes puhua. Kokoomukselle luonnonsuojelu ei merkitse tekoja, se on yleensä vain korupuhe, jos sitäkään.

Teollisuuden Keskusliitto voitti tämän erän. Se on kohtuutonta luontoa kohtaan. Tämän olisin halunnut todeta erikoisesti ed. Ahteelle, jonka kanssa viime kerralla täällä keskustelimme siitä, mikä kohtuutonta on. Siis tämä tulos on mielestäni kohtuuton luontoa kohtaan. Mielestäni tämä onkin käsittelyssä olevan asian ydinkohta.

Valiokunnan mietintöön on liitetty useita ponsia ilmeisesti huonon omantunnon lepyttämiseksi, sinänsä aivan kannatettavia ponsia.

Ympäristöministerillä alkaa olla ilmansuojelussa näytön paikka ja myös ryhdistäytymisen paikka. Onko ympäristöministeri muuten täällä keskuudessamme? Ei ole. Ympäristöministeri ei ole myöskään ollut keskuudessamme asian toisessa käsittelyssä, ympäristöministeri ei ole ollut myöskään paikalla asian ensimmäisessä käsittelyssä. Mitä se todistaa? Hallituksella on kuulemma uusi poliittinen kulttuuri. Se on kai niin, että yleensä ollaan paikalla, kun tärkeitä asioita käsitellään, mutta silloin, kun käsitellään erikoisen huonoja lakiesityksiä, ei olla paikalla. (Ed. Jokinen: Eivät ne kehtaa olla!) Ilmeisesti ympäristöministerin tunteet ovat sellaiset, että hän ei halua olla täällä paikalla keskustelemassa tästä asiasta. Mielestäni on varsin merkille pantavaa myös tämä seikka koko tämän käsittelyn ajalta.

Arvoisa puhemies! Ilmoitusmenettely on johtanut lääninhallituksissa kestävämpään tilanteeseen. Muun muassa Turun ja Porin läänin lääninhallituksessa on useita satoja ilmansuojeluilmoituksia käsittelemättä, ja uusia virkoja ei ole luvattu. Tein kirjallisen kysymyksen nimenomaan lisätyövoiman palkkaamisesta Turun ja Porin lääninhallitukseen jätehuollon ja ilmansuojelun tehtäviin. Sisäasiainministeri Jarmo Rantanen vastasi siihen tämän vuoden maaliskuussa seuraavasti: "Uusien virkojen saaminen valtionhallintoon on tällä hetkellä epätodennäköistä ottaen huomioon valtioneuvoston päätökset lähivuosina suorastaan vähentää henkilöstöä julkisesta hallinnosta." Tällainen

oli siis hallituksen vastaus lääninhallitusten tarpeeseen saada lisätyövoimaa, jotta nimenomaan ilmansuojelulain velvoitteista, niistä nykyisistä vähäisistä velvoitteista, voitaisiin selviintyä.

Mielestäni hallituksella on todella suuri vastuu ilmansuojelun nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Myös minua on ihmetyttänyt se, että näin tärkeän ympäristönsuojelulaisen lakiesityksen ollessa esillä eduskunnassa meidän ympäristöministerimme ei ole paikalla. Mielestäni se ei ole oikeaa menettelyä. Ehkä se johtuu siitä, että kun otetaan huomioon esimerkiksi pohjoismainen ympäristön ja merien suojelu ja se tapa, millä asioista ajatellaan Pohjoismaiden neuvostossa, Suomi nyt poikkeaa tästä, sanoisiko, yhteisrintamasta nimenomaan freonien päästöjen osalta. On hyvin valitettavaa, että emme voi olla yhteispohjoismaisessa rintamassa, nimenomaan siinä rintamassa, jonka Norja ja Tanska ovat jo freonien päästöjen osalta tehneet, vaan kuljemme jälkijunassa. Se on todella valitettavaa.

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astala kritisoi, että lain sisältö on kovin vaatimaton. Kuitenkin eduskunta teki valiokuntakäsittelyn aikana lain sisältöön erittäin olennaisia muutoksia ja näin kiristi lain sisältöä.

Toisaalta ed. Astala kritisoi myös ilmoitusmenettelyä, joka on laissa, ja olisi halunnut, että siihen olisi otettu mukaan lupamenettely. Valiokunnan mietinnössä tähän asiaan otettiin kantaa ja kirjattiin se jopa ponteen niin, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin yhtenäislupajärjestelmälainsäädännön aikaansaamiseksi. Syy, minkä takia kirjasimme sen mietintöön ponnen muotoon, on täsmälleen se, että ministeriössä istui työryhmä vai oliko se komitea, joka juuri tutki tätä asiaa. Se sai mietintönsä valmiiksi tässä kevään kuluessa. Kunhan nämä tulokset selvitetään, sen jälkeen toivomme, että ministeriö pikaisesti ryhtyy valmistelemaan lainsäädäntöä tältä osin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin korjannut erään epätarkkuuden ed. Hurskainen-Leppäsen as-

keisessä puheenvuorossa. Hän sanoi, että valiokunnassa tehtiin merkittäviä muutoksia. On syytä muuttaa ilmaisu yksikköön: yksi muutos. Se oli se, että yksi sana muutettiin toiseksi, "otsonikerros" muuttui "ilma-kehäksi". Olisi todella ollut hartaasti toivotavaa, että tämä ilmaisu olisi ollut oikeellinen monikkomuodossa, koska nimenomaan siihen tarvetta olisi ollut.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen jo korjasikin ed. Hurskainen-Leppäsen käsityksen näistä korjauksista.

Mielestäni tämä lakiesitys olisi ollut merkittävä, mikäli todella freonien ja halonien käyttö olisi kielletty 1995 alkaen, mikäli olisi siirrytty pelkästä ilmoitusmenettelystä lupamenettelyyn ja mikäli lääninhallituksille olisi annettu lisää toimintamahdollisuuksia. Enkä ole saanut vielä minkäänlaista vastausta siihen, minkä tähden näin ei voitu valiokunnassa tehdä, minkä tähden näin ei eduskunnan enemmistö halunnut toisessa käsittelyssä tehdä.

Ympäristöministeri Bärklund: Arvoisa puhemies, värderade talman! Tässä vaiheessa kannattaa todeta, että olen erittäin tarkkaan seurannut tämän asian käsittelyä valiokunnassa. Jos joku edustaja on sitä mieltä, että minun olisi pitänyt kaikkia käsittelyjä käydä läpi täällä salissakin kuuntelemassa samoja argumentteja uudestaan, en voi muuta kuin valittaa tätä. En näe myöskään ed. Väänästä täällä salissa tällä kertaa, kun hänellä olisi mahdollisuus olla keskustelemassa asiasta.

On väitetty, että Suomi rikkoo jotain pohjoismaista linjaa tässä asiassa. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa. Suomi noudattaa äskettäin hyväksyttyä pohjoismaista ympäristönsuojelusopimusta. Pohjoismaat ovat tästä asiasta keskenään täysin samaa mieltä. Kun vaaditaan, että freonien ja halonien käyttö pitäisi välittömästi tai viimeistään 1995 lopettaa, tämä ei vastaa minkäänlaista päätöstä missään Pohjoismaissa. Haloneille ei ole löydetty vielä missään kunnollista korvaavaa ainetta, ja niitten kieltämisestä ei ole missään maassa tehty mitään aikarajoihin sitoutuvia päätöksiä.

Suomi on tässä asiassa noudattanut ja tulee noudattamaan sellaista linjaa, joka merkitsee sitä, että Suomi on kansainvälises-

sä toiminnassa karkimaiden joukossa luopuessaan freonien käytöstä vuonna 1998. Suomen hallitus on myös tehnyt päätöksen siitä, että jos kansainväliset sopimukset, uudet tieteelliset tutkimustiedot taikka muut seikat puhuvat sen puolesta, hallitus on valmis päättämään siitä, että luovumme vielä nykyistäkin aikataulua nopeammin näitten aineiden käytöstä, joten Suomi on tässä työssä voimakkaasti mukana.

Lupajärjestelmän uudistaminen ympäristölupien osalta on parhaillaan ns. Tarastin komitean työn loppusuoralla. Välittömästi, kun mietintö saadaan aikaan, tullaan esittämään eduskunnalle uusia päätöksiä tämän järjestelmän muuttamiseksi, jos tarvetta esiintyy, niin kuin varmasti esiintyy.

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Astalalle, kun hän sanoi, että hän ei ymmärrä, että hallituspuolueet eivät tehneet kuin tämän yhden muutoksen, niin olisin tarkentanut, että sosialidemokraateilla oli valmiuksia tehdä laajempia muutoksia, mutta hallituspuolueiden sisältä kokoomus ehdottomasti vastusti laajempia muutoksia, ja näin ollen kompromissina päädyimme tähän.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Bärklundille kommentti haloneja koskien. Hän sanoi, ettei haloneille ole korvaavia aineita. Minä sanoisin näin, että halonien yksi käyttötarkoitus on käyttö avaruustekniikassa. Kun sputnikit ja avaruusalukset tulevat ilmakehään, niitten päälle ruiskutetaan haloneja, jotta ne eivät syttyisi palamaan. Tarvitaanko noita vimpaimia siellä taivaalla ollenkaan? Voitaisiin luopua kokonaan, jos ei ole olemassa parempaa konstia. Minä en voi yhtyä näkemykseen, että tässä tarvitaan mitään korvaavaa.

Toisekseen, vasta viime aikoina on ruvettu haloneja käyttämään sammutusaineena. Sitä ennen on selvitty ilman haloneja.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on syytä todeta, että valiokunnan käsittelyssä ensimmäisen käsittelyn jälkeen enemmistö muotoili lakiesitykseen sen pohjalta moniakin myönteisiä muutoksia, jotka on jo aikaisemmin todettu.

On myös todettava se, että tähän tuli lopulta vain yksi muutos. Tietysti täytyy sanoa, että kokoomus tästä kantaa päävastuun, mutta rehellisyyden nimessä sanottakoon myös se, että yhtä kansanedustajaa lukuun ottamatta sosialidemokraatit olivat toisessa käsittelyssä valiokunnan enemmistön linjan kannalla.

Ministeri Bärklundille haluan todeta uskotavuudesta Suomen linjaan. Suomi on ollut kiitettävän aktiivinen julkisuudessa ja kansainvälisesti näissä kysymyksissä, ja se on erittäin hieno asia, mutta uskottavuutta Suomen osalta olisi merkittävästi lisännyt se, jos Suomessa käsiteltävään lakiin olisi otettu selkeä aikataulu, milloin luovutaan halonien ja freonien käytöstä. Teknisesti tämä olisi ollut mahdollista. Ja toisaalta, täytyykö olla noinkin pitkällä siirtymäajalla aivan ehdoton varmuus siitä, että kaikilta osin, pieniä nyanssejakin myöten, löydetään korvaavat aineet, koska teknologia kehittyy myös kemian teollisuuden alalla niin nopeasti, että takaraja olisi ollut omiaan myös lisäämään kehitysponnisteluja? Se olisi jopa antanut Suomen teollisuudelle kilpailuetua moniin muihin maihin nähden. Eli tämä ei ole niin yksioikoinen asia, ja korvattavuus todellakin on tätä kautta selkeä.

Mitä tulee muihin Pohjoismaihin, siellä, niin kuin ministeri hyvin tietää, on tiukemmista aikatauluista ollut puhetta kuin Suomessa ja valmistellaan tiukempien aikataulujen pohjalta säädöksiä.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Bärklund piti kohtuuttomana sitä, että hänen olisi pitänyt olla täällä kaikkia käsittelyjä kuuntelemassa ja puheenvuoroja seuraamassa. Tämän kaltaista vaadetta ei kukaan ole esittänyt. On esitetty toivomus vain siitä, että hän olisi ollut ensimmäisessä käsittelyssä paikalla tai että hän olisi ollut toisessa käsittelyssä paikalla. Nyt hän saapui vasta kolmanteen käsittelyyn minun puheenvuoroni aikana, mutta on hyvä, että on paikalla edes nyt.

Ministeri Bärklundin paikallaolo ei tietenkään ole tämän asian tärkein elementti. Tärkeintä olisi ollut se, että tästä ilmansuojelulain muutoksesta olisi saatu todellinen työkalu, todellinen ase ilman saastumista vastaan. Nyt näin ei ole käynyt, ja tämä tilanne on kohtuuton luontoa kohtaan.

Ed. Järvisalo-Kanerva: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ja eduskunnan sisäلتökäsittelyn tulos ilmansuojelulaiksi ei ole suurikaan ilon aihe, koska se niukin naukin täyttää Montrealin sopimuksen edellytykset. Yksi ilon aihe tämän esityksen käsittelyyn kuitenkin minusta liittyy, ja se on se, että eduskunta on tullut käyneeksi vilkaan keskustelun.

Otsonikerroksen oheneminen ja ilmakehän mahdolliset muut vauriot, cfc-kaasujen ja tuhansien muiden aineiden vaikutus maapallon onnettomaan ympäristökehitykseen on tämän ajan puhutuin aihe. Tämän aamun uutiset kertoivat asialla juuri tänään olevista: George Bush, Pohjoismaiden pääministerit ja Suomen eduskunta. Tämän vuoden tammiukuussa Neuvostoliiton korkeimman neuvoston kutsusta kokoontui arktisten maiden yhteinen parlamentaarikkokonferenssi, johon Suomen eduskuntakin lähetti delegaationsa. Puhuimme luonnollisesti tämän päivän aiheesta. Konferenssin loppupaperissa todetaan mm., että ekologiset ongelmat eivät tunne sen paremmin poliittisia kuin maantieteellisiäkään rajoja ja että siksi YK:lla ja Eec:llä tulisi olla erittäin vahva ympäristöä suojeleva ote. Toiseksi annettiin suuri arvo Brundtlandin komitean kannanotoille ja pidettiin tärkeänä, että parlamenttitasolla edellytetään hallituksilta toimenpiteitä suosituksista.

Ekokatastrofin välttämiseksi tähdennettiin ekologisesti puhtaiden ja energiaa säästävien tuotantovaihtoehtojen välttämättömyyttä. Ekologian ja talouden yhteydestä todettiin, että ekologisesti turvallinen ratkaisu on aina myös taloudellisesti halpa. Tärkeimpänä kaikesta pidettiin sitä, että kaikki maat omalta osaltaan täyttävät kansainväliset sopimukset. Nykyään ei näin tapahdu.

Pohjoismaiden neuvosto piti syksyllä ylimääräisen istunnon ympäristöasioiden ympäriltä. Brundtlandin raportin pohjalta käydysä keskustelussa ilmansuojelulla oli varsin keskeinen osa. Hallituksen ympäristöselonteosta vuonna 1984 eduskunnassa käydyssä keskustelussa muistan monen meistä silloisista kansanedustajista viritelleen samaista asiaa. Viisi vuotta on kulunut. Puheita on pidetty. Saattaisi kuvitella, että Suomessakin olisi vuonna 1989 valmius mennä pidemmälle kuin täyttää naftisti kansainväliset sopimukset.

Yksi ihmetyksen aihe kansainvälisyydessä ympäristönsuojelun tutkimuksen ja ympäristötärvelysten torjunnan alueella on tutkimusohjelmien mieletön lukumäärä. Samalla se tarkoittaa sitä, että erilliset tutkimukset vähentävät kokonaisuuden osuutta. Yksi koordinatitoyritys on Tieteellisten unionien kansainvälisen liiton suunnitteleva geosfäärin ja biosfäärin kansainvälinen tutkimusohjelma eli Global change. Hankkeessa on jo mukana yli 20 valtiota, mutta — huom! — ei kuitenkaan Suomi. Samanaikaisesti ovat YK:n ympäristöohjelma ja maailman meteorologinen järjestö käynnistäneet oman hankkeensa, ilmastonmuutospaneelin. Ennestään samoja asioita tutkii maailman ilmasto-ohjelma. Puhtaasti eurooppalaiset ohjelmat ovat Eureka ja EY:n ja EC:n tutkimushankkeet. Suomessakin kuulemma suunnitellaan omaa ilmastonmuutoksen tutkimusohjelmaa Silmua.

Suomen luonnonsuojeluliiton puheenjohtaja Rauno Ruuhijärvi on todennut, että odotaisi ilman muuta, että voimavarat yhteen koottuna olisi kyseessä maailman laajin tutkimusohjelma. Maapallon laajuisen ympäristötutkimuksen rahoitus ei kuitenkaan ole tällä hetkellä lähelläkään esimerkiksi Tähtien sota -hankkeen eli Yhdysvaltojen kansallisen puolustusjärjestelmän tutkimusbudjettia. — Outoa tässä ajassa. Tässä piisaisi ihmettelmistä muillekin kuin Ruuhijärvelle ja minulle.

Arvoisa puhemies! Kun pettymyksen tuntein painan hallituksen nappia, yritän toivorikkaana katsoa lähitulevaisuuteen. Toivorikkaus johtunee osittain myös tämän aamun uutisannista. Muutenhan toivorikkauteen ei ympäristöasioissa tunnu olevan vielä aihetta. Jälkijättöiset mietinnöt, sopimukset ja lait tuntuvat seuraavan toinen toistaan jälkijättöisinä. Päästöt tulevat edelleen sieltä, mistä ennenkin, ei putkista ja piipuista vaan korvien välistä, ja mikä korvien välin muuttaa ja missä ajassa?

Ed. Joenpalo: Arvoisa puhemies! Nyt kolmannessa käsittelyssä oleva hallituksen esitys n:o 33 laiksi ilmansuojelulain muuttamisesta on saanut jonkin verran huomiota julkisessa sanassa ja jonkin verran huomiota täälläkin. Ei kuitenkaan niin paljon, kuin asian tärkeys huomioon ottaen sen olisi pitänyt saada, ja aivan liian paljon vain sen vuoksi, että valiokunnassa hallituspuolueet

olivat hetken aikaa eri linjoilla, ja turhan paljon vain sen vuoksi, että muutama meistä sosialidemokraateista on äänestänyt ohjeista poiketen.

Hallituksen esitys ei ollut — varsinkaan annettaessa — huono. Se on vain päässyt muutamien viikkojen aikana "vanhenemaan", kuten täälläkin lukuisissa puheenvuoroissa on todettu. Kevään aikana saatiin lisää tietoa ongelman laajuudesta ja vakavuudesta.

Helsingin otsonikokous julistuksineen kirjattiin Suomessa merkittäväksi voitoksi. On kuitenkin suurta peliä ja kaksinaamaisuutta, jos emme halua eduskunnassa muuttaa tuon kokouksen henkeä ja julistusta omassa maassamme päätöksiksi. Voitto jää voitoksi vain sitaateissa.

Hallituksen esityksen jälkeen myös valiokuntakäsittelyssä saatiin merkittävästi uutta tietoa kuulluilta asiantuntijoilta, erilaisista julkaisuista, tiedotusvälineistä, monilta järjestöiltä, ed. Pulliaiselta jne. Sitä on saatu myös ympäristöministeriöltä. Tällainen lehti "Uhka ilmasta" on ympäristöministeriön julkaisu. Siinä kerrotaan, mitä happosateet vaikuttavat mm. taidearteisiin, ympäristön ohessa.

Sen lisäksi on tällainen julkaisu kuin "Otsoni ja ilmastoon muutokset". Tässä julkaisussa kerrotaan, miten otsonikerros toimii, miten nopeasti otsonikerros tuhoutuu, millaisista aineista on kysymys, mitä kasvihuoneilmiö tarkoittaa, mitä voi tapahtua, mitä on saatu aikaan Suomessa ja kansainvälisesti, ja loppuun on koottu Sinä kysyt — me vastaamme -palstalle joukko kysymyksiä, joita kansalaiset ovat esittäneet asiantuntijoille. Viimeinen kysymys kuuluu näin: "Mitä minä voin tehdä?" Vastaus:

"On vältettävä kaikkia cfc:tä sisältäviä tuotteita. Yksityisten kuluttajien ostopäätökset ovat hyvin tärkeitä. Eniten voivat vaikuttaa ne, jotka tilaavat tai käsittelevät cfc:tä sisältäviä tuotteita työpaikoilla. Heidän pitää ottaa selvälle cfc:tä sisältämättömät vaihtoehdot ja vaatia niitä cfc-tuotteiden tilalle. On olemassa todisteita, että luontoa säästävien tuotteiden kysyntä luo tarjontaa. Cfc-yhdisteitä sisältävien jäähdityslaitteiden ja lämpöpumppujen huolto pitää antaa pätevän henkilökunnan suoritettavaksi, jottei synny turhia vuotoja. Laitteistot pitäisi mahdollisuuksien mukaan rakentaa uudelleen niin, että

niissä voisi käyttää vähiten vahingollisia cfc-yhdisteitä. Jääkaapeissa ja pakastimissa käytetään sekä jäähdytys- että eristysaineena cfc:tä. Kannattaa aina ottaa selvälle, onko omalla paikkakunnalla jokin laitos, jossa cfc voidaan ottaa talteen jääkaapista yms." Tämä oli lainausta ympäristöministeriön julkaisemasta lehtisestä Sinä kysyt — me vastaamme.

Minä vastaan esitettyihin kysymyksiin, että eikö sittenkin olisi tärkeintä, että eduskunta olisi voinut tehdä ne päätökset, joihin osalla eduskunnasta oli aivan selvä tahto. Kun tällaista tietoa saadaan, on selvää, että eduskunnan olisi reagoitava tai ainakin sen olisi saatava reagoida. Näinhän haluaisi mm. ulkoasiainvaliokunta menetellä omassa asioissaan. Miksi ei yhtä hyvin se valiokunta ja sen valiokunnan jäsenet, jotka ovat perehtyneet ympäristökysymyksiin? Sellaisesta ajatuksesta voitaneen jo luopua, että kaikki tieto olisi kasautunut ministeriöihin ja että tämän vuoksi vain sieltä käsin saa taikka voi asioita muuttaa.

Vastuulliset poliittiset johtajat ja ryhmät eivät saa sulkea silmiään ja korviaan siltä, että myös kansalaiset mukaan lukien rivikansanedustajat osaavat lukea ja hankkia tietoa ulkopuolelta hallituksen esitysten. Kuten hyvin tiedetään, tieto lisää tuskaa, ja erityisesti tässä asiassa se on sitä tehnyt.

Eduskunnan olisi siis pitänyt saada muuttaa lakiesitystä ja päättää, että Suomeen ei saa tuoda eikä täällä saa valmistaa eikä käyttää 1.1.1995 jälkeen freoneja eikä haloneja. Tämä olisi ollut selvä viesti teollisuudelle siitä, että sen on uudistettava tuotantomenetelmiään ja että sen on etsittävä korvaavia aineita vuoden 1994 loppuun mennessä. Tämä olisi ollut selkeä osoitus Suomen tahdosta muuttaa Helsingin otsonikokouksen julistus päätöksiksi myös omassa maassaan, ja vasta tämä olisi ollut se voitto, josta lehdet kirjoittivat kokouksen jälkeen. Laki ja talousvaliokunnan ensimmäisen käsittelyn päätökset olivatkin vielä tätä, mutta siinä kävi sitten niin kuin kävi, eikä siitä tässä yhteydessä sen enempää.

Eräissä keskusteluissa käsittelyn yhteydessä annettiin ymmärtää, että se, mitä valiokunnassa ajettiin, olisi ollut väärä marssijärjestys. Sen mukaan eduskunta ei saisiakaan tehdä tällaisia, tässä tapauksessa freonien ja halonien käytön kieltä koskevia päätöksiä,

siis yleensä isoja päätöksiä vaan ainoastaan yleisellä ohjaamisvaltuudella siirtää yksityiskohtainen päätöksenteko valtioneuvostolle.

Minun mielestäni asia on aivan päinvastoin. Eduskunnan oikeuksiin kuuluu tai ainakin pitäisi kuulua oikeus päättää tällaisista asioista, ja hallituksen tehtäväksi tulisi toteuttaa eduskunnan näin tekemiä selkeitä päätöksiä. (Eduskunnasta: Puhuja on oikeassa!) — Niin kuin aina ennenkin.

Miksi taas kerran odotetaan loppuun asti, mitä muualla tehdään, ja vasta sen jälkeen uskalletaan tehdä omat päätökset? Eikö ympäristöä pitäisi tällaisissa todella isoissa asioissa kuunnella herkemällä korvalla kuin elinkeinoelämää ja teollisuutta? Muualta on tällaiseen rohkeutta ja tahtoa. Onhan kieltopäätöksiä tehty, kuten täällä tiedetään, Ruotsissa, Norjassa, Länsi-Saksassa ja Ranskassa, vankooissa vanhoissa teollisuusmaissa — mutta ei Suomessa.

Mitä tulee asian eduskuntakäsittelyyn ja täällä käytyihin keskusteluihin, on keskustan roolivaihdos ollut silmiinpistävän äkillinen. Sen aktivoituminen ympäristökysymyksissä on epäuskottavaa. Hallituksessa ollessaan puolue tarmokkaasti oli vesittämässä kaikki ympäristönsuojeluasiat alkaen jopa ministeriön perustamisesta, jossa se sentään jäi onneksi toiseksi. Jos keskustan osalta on kyseessä pysyvä ilmiö, mitä epäilen, se on ilman muuta hyvä asia. Mutta juuri nyt se haisee enemmän oppositiopolitiikan tunkiolle kuin aidon ympäristönsuojelun ruusulle.

Keskustan puolelta on kokouksen alkuminen aivan turhaa. Keskusta itse aikanaan toimi Teollisuuden Keskusliiton edunvalvojana hallituksessa ja hoiti tämän tehtävän — näin on kerrottu — todella tinkimättömästi. Epäilenpä jopa, että jos maassa olisi keskustan johtama porvarihallitus, siis VS-sopimuksen mukainen hallitus, ei sieltä olisi tullut tänäkään vertaisia ympäristöä suojelevia esityksiä eduskunnalle.

Toki tiedän, että keskustassa on joitakin ympäristöstä huolta kantavia edustajia, jotka ovat sitä aivan aidosti, eivät taktisista syistä. Mutta luulen, että tosipaikan tullen heidät olisi vaiennettu vielä tehokkaammin kuin meidät harvat sosialidemokraatit.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Joenpalo on tietenkin oikeassa siinä, että ympäristönsuojeluun täytyy saada

vauhtia, mutta otsoniongelma on kuitenkin kaikkein pienimpiä. Mutta kun sattuu käymään niin, että freonit myös aiheuttavat kasvihuoneilmiötä, joka on suurin ongelma, ei ainakaan haitaksi ole, että niiden päästöjä vähennetään. Mutta Suomi ei näitä korvaavia aineita kehitä, ja jos meillä päätetään mitä hyvänsä niiden käyttämisestä, se ei voi onnistua ennen kuin niitä on jossakin kehitetty riittävästi. Siitä syystä Suomi ei tässä kohdassa voi paljon sellaisia päätöksiä tehdä, jotka asiaa veisivät eteenpäin.

Otsonikato ei suinkaan ole pahentunut, vaan tänä vuonna mittaukset osoittavat, että se on suurin piirtein entisellään ja ehkä on ollut samanlainen jo parikymmentä vuotta. Sen sijaan kasvihuoneilmiö on todellinen vaara, ja toivon, että siitä ruvetaan yhtä suurella innolla puhumaan ja vaatimaan eduskunnassa toimenpiteitä hiilidioksidi- ja muiden päästöjen vähentämiseksi mahdollisimman pian. Parhaillaan täällä istuu Euroopan neuvoston maatalouskomitea, ja mielihyväkseni näen, että maatalouskomitean raportissa todettiin, että kasvihuoneilmiön aiheuttajia, maatalouden kannalta tärkeitä, ovat mm. lehmien metaanipäästöt, joten ehkä täälläkin vielä otetaan sekin tosissaan.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Joenpalolle kommentoin ensinnä sitä, mitä hän totesi taas kerran sosialidemokraattien taholta ympäristöministeriön perustamisesta. Valitettavasti täytyy todeta, että meidän epäilyksemme ovat osoittautuneet aiheellisiksi, ja jopa hallituksen taholla on pohdiskeltu julkisuudessaakin, olisiko tarpeen perustaa erillinen asunto ministeriö, koska asuntoasiat ja ympäristöasiat, aivan kuten me silloin ympäristöministeriötä perustettaessa epäilimme, eivät tule kunnolla hoidettua yhden ministeriön sisällä.

Mitä tulee keskustan takinkäänökseen, tuon letkauksen jätän omaan arvoonsa. Ilmansuojeluasioissa esimerkiksi puolueella on ollut hyvin johdonmukainen linja.

On kyllä hyvin valitettavaa, että ed. Tiuri yhä vähättelee freonien ja otsonikadon merkitystä. Se on yksi asia, joka saattaa tuhota, jos otsonikato toteutuu ja altistutaan aurin-gon säteilylle, kuten ed. Tiuri hyvin tietää, elämisen perusedellytykset maapallolla. Sen pitäisi huolestuttaa myös ed. Tiuria. Sen jälkeen mitä ed. Tiuri puheenvuorossaan

totesi, varmastikin hän lämpimästi kannattaa pöydälle jaettua ponsilausemaa, jonka pöytästä esitin, koska siinä nimenomaan vaaditaan haitta- ja panosveroja ja veron luonteisten maksujen käyttöönottoa, joilla pyritään juuri siihen tarkoitukseen, jota ed. Tiuri penäsi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille totean, että siellä täällä tiedon päitä. Kukapa ne laittaisi järjestykseen ja nimenomaan tärkeysjärjestykseen, loogiseen yhteyteen toistensa kanssa ja siitä sitten loogisiin johtopäätöksiin? Lukemattomia vastauspuheenvuoroja ed. Tiurille käyttäneenä totean, että eivät ainakaan meikäläisen puheet ole perille menneet.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Ilmansuojelun kannalta tämän kaltainen keskustelu ei ainakaan asian tässä vaiheessa enää juuri asiaa edistä. Tuntuu siltä, että pikeminkin on niinpäin, että ilman laatu ainakin tässä salissa vain kaiken aikaa huononee tästä puhumisesta.

Mutta pitemmistä puheista, arvoisa puhemies, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kansainvälisen sopimuksen aikaansaamiseksi myös muiden kuin Montrealin pöytäkirjaan sisältyvien ilmakehää vahingoittavien kemikaalien päästöjen rajoittamisesta ja valmistelea sellaisen sopimuksen aikaansaamisesta riippumatta tarvittavat toimenpiteet Suomen osalta."

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kietävänaisen tekemää perustelua koskevaa lausumaehdotusta.

Ed. R. Aho: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Apukan perustelulausumaehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Apukka ed. R. Ahon kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kansainvälisen sopimuksen aikaansaamiseksi myös muiden kuin Montrealin pöytäkirjaan sisältyvien ilmakehää vahin-

goittavien kemikaalien päästöjen rajoittamisesta ja valmistelea sellaisen sopimuksen aikaansaamisesta riippumatta tarvittavat toimenpiteet Suomen osalta."

Ed. Kietäväinen on ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää hallituksen tiukentavan ympäristön kannalta haitallisten aineiden päästönormeja ja valmistelevan pikaisesti eduskunnalle annettavaksi esitykset haitta- ja panosverojen ja veronluontoisten maksujen käyttöönottamisesta ilmakehän ja yleensä luonnon suojelemiseksi sekä huolehtivan muuta verotusta vastaavasti keventämällä siitä, että näiden verojen käyttöönotolla ei kiristetä kokonaisverotusta eikä yritysverotusta."

Ed. Pulliainen on ed. Kietävänaisen kannattamana ehdottanut kahta perustelulausumaa:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ilmansuojelulain vaikutuksia ilman ja ilmakehän pilaantumiseen vaikuttavien päästöjen vähentämiseen ja poistamiseen sekä että hallitus valmistelea ja antaa eduskunnalle esityksen lupamenettelyyn siirtymisestä, mikäli asetettuja tavoitteita ei saavuteta."

2) "Eduskunta edellyttää hallituksen toimivan niin, että täysin halogenoitujen kloori-fluorihilivetyjen, cfc-22:n ja halonien valmistus, maahantuonti, luovuttaminen ja käyttö kielletään vuoden 1995 alusta lukien. Samasta ajankohdasta lukien on myös kloorifluorihilivetyjä tai haloneja sisältävien aineiden ja tuotteiden valmistus ja maahantuonti ol-tava kiellettyä."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Apukan ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Apukan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 21. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kietäväisen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kietäväisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 47 ei-ääntä; poissa 21. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 66 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 19. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pulliaisen 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 64 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 20. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi Neuvostoliiton kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 62

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 23

Suuren valiokunnan mietintö n:o 92

Ensimmäinen varapuhemies: Ensinnäkin sallitaan keskustelu asiasta kokonai-

suudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Esillä oleva Neuvostoliiton kanssa tehty sopimus sijoitusten edistämisestä ja molemminpuolisesta suojelusta noudattaa useiden muiden maiden kanssa aikaisemmin noudatettua linjaa. Tämän sopimuksen solmimisen ja hyväksymisen ovat tehneet ajankohtaiseksi Neuvostoliiton talousuudistuksen antamat uudet mahdollisuudet yhteistyömuotojen monipuolistamiseen. Tällä sopimuksella ja Neuvostoliiton talousuudistuksella avataan uusia mahdollisuuksia kaupallis-taloudellisen, teollisen ja tieteellisteknisen yhteistyön kehittämiseksi. Sopimuksen tarkoituksena on nimenomaan helpottaa yhteisyritysten perustamista.

Hallituksen esityksen perusteluissa kerrotaan, miten suomalaiset yritykset ovat olleet ensimmäisten joukossa perustamassa yhteisyrityksiä. Tämä on myönteinen ja hyvä asia. On kuitenkin todettava, että tämän asian merkitystä jossain määrin lieventää taikka vähentää se, että huomattava osa suomalaisista yrityksistä on toistaiseksi ollut pieniä. Monet suuret yritykset ovat jostain syystä olleet hyvin varovaisia yhteisyritysten perustamisessa. Tämä näkyy myös suhtautumisessa Kuolan alueella tapahtuviin yhteistyöehdotuksiin sekä mahdollisuuksiin erityistalousvyöhykkeiden alueilla toteutettavaan yhteistyöhön.

Suomella on aivan erityisen edullinen asema ajatellen yhteistyön kehittämistä Neuvostoliiton kanssa. Tässä ei ole tarpeen aikaa pidemmälti kuluttaa niiden myönteisten tekijöiden ja Suomen edullisen aseman esittelyä, jotka naapurisuus, tähänastiset kokemukset ja olemassa olevat yhteistyöelimet antavat ja johon erityisesti yysopimus ja siihen

perustuva ulkopolitiikka ja kauppapolitiikka ovat vaikuttaneet, näihin yhteistyön myönteisiin edellytyksiin.

Viime aikoina on kuitenkin käynyt selvästi ilmi, että tähänastisten totuttujen muotojen ohella on välttämätöntä etsiä ja löytää uusia yhteistyön muotoja, joita juuri ovat esimerkiksi yhteisyritykset ja yhteistyö mahdollisesti perustettavilla erityistalousvyöhykkeillä. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Markus Aaltonen on julkisuuteen kertonut idean superjunasta, joka on syytä tässä toistaa, kun hän itsekin antoi siihen välihuomautuksellaan aiheutta, ja tämä on ollut julkisessa keskustelussa esillä. (Ed. Aaltonen: Kiitos!)

Kahdenvälisen kaupan ja yhteistyön ohella on välttämättä käytettävä myös monenkeskisen yhteistyön mahdollisuuksia, joita luulisi olevan nimenomaan esimerkiksi Kuolan alueella, kolmansissa maissa, kehitysyhteistyöprojekteissa ja esimerkiksi juuri Neuvostoliiton alueella muodostettavilla erityistalousvyöhykkeillä. Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisten yhteistyösuhteiden kehittämisessä tarvitaan vähintään saman kaltaista monipuolisuutta, jota suomalaiset yritykset harjoittavat yhteistyössään länteen päin. Mutta on pakko todeta, että monet suomalaiset yritysjohtajat tällä hetkellä seisovat selkää päin itää ja katselevat vain kauppasuhteita, taloudellisen yhteistyön suhteita, länteen. Toivottavasti esillä oleva sopimus antaa virikkeitä ja myös tuo käytännön ehdotuksia yhteistyön kehittämiseksi.

Pohdittaessa Neuvostoliiton talousuudistuksen antamia mahdollisuuksia maittemme taloudellisten suhteiden kehittämiseen on syytä kiinnittää huomiota myös professori Urpo Kivikarin ehdotukseen Suomen erityisoperaatioista idänkaupassa ja ns. koulutuskaupan ja koulutusyhteistyön käynnistämisestä sekä vastaavan työryhmän perustamisesta suomalais-neuvostoliittolaisen talouskomission yhteyteen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi Espanjan ja Portugalin Euroopan talousyhteisöön liittymisestä johdettavan Suomen ja Euroopan talousyhteisön väliseen vapaakauppasopimukseen tehdyn toisen lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 64

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 24

Suuren valiokunnan mietintö n:o 93

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi Tanskan kanssa Suomen ja Färsearten välisestä vapaakaupasta tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 65

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 25

Suuren valiokunnan mietintö n:o 94

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisu-

dessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi tullitariffilain liitteinä olevien tullitariffin ja teollisuustulliluettelon muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 83

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39

Suuren valiokunnan mietintö n:o 97

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Gattin neuvotteluissa teollisuusmaat ovat tehneet kehitysmaiden hyväksi eräitä kaupallisia myönnetyksiä neuvottelukierroksen ministeritasolla pidetyssä kokouksessa tehdyn periaatepäätöksen mukaisesti. Suomi on sitoutunut alentamaan eräiden trooppisiksi katsottavien tuotteiden tulleja. Merkittävin alennus koskee banaaneja, joiden tulli nyt alenee.

Tämän asian yhteydessä on syytä puuttua myös trooppisten puulajien tulevaisuuteen ja yleensä sademetsien kohtaloon. Siksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

"Pitäen myönteisenä sitä, että kansainvälisesti on voitu sopia eräiden trooppisten tuotteiden tullien alentamisesta, mutta toisaalta todeten, että trooppisten puulajien hankinnan yhteydessä tuhotaan suuret määrät sademetsää, mikä osaltaan vaikuttaa haitallisesti maapallon ilmastoon ja riistää elin ehdot miljoonilta ihmisiltä, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimiin trooppisen puun ja siitä valmistettujen tuotteiden tuonnin estämiseksi ja asiaa koskevan kansainvälisen sopimuksen aikaansaamiseksi."

Trooppinen sademetsä on kuolemassa. Kaikkialla ovat toiminnassa samat talousmekanismit. Ensinnäkin puukauppayhtiöt käyttävät tropiikin metsiä ryöstöhakkuissa halpana raaka-ainelähteenä tyydyttääkseen teollisuusmaiden yhä kasvavan puun kysynnän. Toiseksi kansainväliset pankit ja tropiikin maiden kunnianhimoiset poliitikot vaikuttavat osaltaan suurisuuntaisilla teollistamishankkeilla metsien tuhoamiseen. Kolmanneksi miljoonat maattomat talonpoikaisperheet polttavat metsiä, koska he eivät muualta saa peltomaata.

Maailman ilmaston vakauden ja maapallon makean veden kiertokulun kannalta trooppisen vyöhykkeen sademetsät ovat välttämättömiä. Mikäli sademetsien ilmastokone ei toimi, sadat miljoonat ihmiset joutuvat jättämään kotinsa. Käsittämättömän suuret pakolaisvirrat etsiytyisivät muualle. Vaarassa ei ole vain tropiikin ilmanala. Sademetsän tuhoutuminen nopeuttaa myös ilmakehän lämpiämistä. Pohjoiset teollisuusmaatkin kärsisivät vakavan ilmastomuutoksen seurauksista. Ensi kertaa luonnon tuhoutuminen kolmannessa maailmassa uhkaa siten suoraan myös teollisuusmaita.

Perustelulausuma, jonka edellä esitin, koskettaa siis erittäin ajankohtaista asiaa, erittäin vaikeaa kriisitilannetta.

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Astalan tekemää ehdotusta.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Haluaisin huomauttaa ed. Astalalle, että tämä ehdotus on erittäin hyvä ja oikean suuntainen, mutta ei missään tapauksessa riittävä. Paljon laajempiin kysymyksiin pitäisi puuttua tämän ongelman ratkaisemiseksi, mistä ed. Astala hyvin ansiokkaasti puhui.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Astala on minusta aivan oikealla tiellä. Osoituksen siitä, että tällaiseen toimintaan on olemassa kansainvälisestikin valmiuksia, saamme Saksan liittotasavallasta, jossa on tehty jo nyt alueellisia päätöksiä, ettei ns. eksoottista puuta saa rakennusmateriaaliksi tuoda alueelle lainkaan. Tällä on tähdätty nimenomaan siihen, että sademetsiä näin säästettäisiin. Tämä on lähtenyt siis alhaalta ylöspäin päätöksentekoprosessina liikkeelle. Suomen tulisi olla mielestäni tässä kehityksessä voimakkaasti mukana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Astala ed. Apukan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Pitäen myönteisenä sitä, että kansainvälisesti on voitu sopia eräiden trooppisten tuotteiden tullien alentamisesta, mutta toisaalta todeten, että trooppisten puulajien hankinnan yhteydessä tuhoetaan suuret määrät sademetsää, mikä osaltaan vaikuttaa haitallisesti maapallon ilmastoon ja riistää elin- ehdot miljoonilta ihmisiltä, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimiin trooppisen puun ja siitä valmistettujen tuotteiden tuonnin estämiseksi ja asiaa koskevan kansainvälisen sopimuksen aikaansaamiseksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Astalan ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 150 jaa- ja 22 ei-ääntä; poissa 27. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset maataloustulolaisiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 61

Lakialoite n:o 44

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4

Suuren valiokunnan mietintö n:o 101

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Maa- ja metsätalousministeri Pohjala: Arvoisa puhemies! Nyt kolmannessa käsittelyssä oleva maataloustulolaki on aikaisempia pitempiäaikainen voimassaololtaan. Tämä on mielestäni välttämätöntä useammastakin eristä. Ensinnäkin siksi, että maatalous ja maaseutu tarvitsevat varmuutta epävarmuuden tilalle. Pitkäaikainen laki antaa mahdollisuuden uudistaa tuotantopolitiikkaa, tuotannon sääntelyä aivan toisella tavalla kuin lyhytaikainen laki antaisi. Edelleen sopeutuminen kansainvälisiin haasteisiin edellyttää pitkäjänteisyyttä ja työrauhaa.

Käsitteltävänä olevan lain tavoitteena voidaan pitää sen lisäksi, mitä lain yleisperusteluissa mainitaan, mm. maatalouden rakenteen kehittämistä. Tietysti maatilalailla on siinä myös keskeinen asema. Uutena tavoitteena on tuotteiden laadun parantaminen. Tällöin haluan korostaa, että kun puhutaan laadusta, voidaan puhua kahdenlaisesta laadusta, ensinnäkin ns. perinnäisestä, tuotetaan hyvälaatuista tavaraa, mutta toiseksi myös siitä, että maatalouden pitää pyrkiä tuottamaan sellaista tavaraa, joka mahdollisimman hyvin kelpaa raaka-aineeksi elintarviketeollisuudelle. Nykyajan maailmassa maataloudesta on enemmän ja enemmän tullut nimenomaan elintarviketeollisuuden raaka-aineen tuottaja. Elintarviketeollisuus joutuu lähivuosina kilpailemaan ehkä kotimarkkinoillakin jopa ankarasti ulkomaisen tuotannon kanssa.

Tavoitteina on myös ollut varautuminen kansainvälisiin haasteisiin, erityisesti tietysti Gattiin. Nämä erilaiset kirjainyhdistelmät, joista viime aikoina on paljon puhuttu, joilla on joko peloteltu ihmisiä tai sitten sanottu, että niistä ei tarvitse mitään välittää, ovat kuitenkin olemassa, ja ehkä totuus on siellä välillä. Niille ei voida viitata kintaalla, mutta niiden ei pidä myöskään antaa mullistaa meidän omia tavoitteitamme. Viennin, siis ylituotannon, supistaminen on eräs varautuminen. Myös sitä voidaan pitää varautumisena, että maatalous osallistuu viennin kustantamiseen. Liikkumavara suoraan tukeen päin on tässä laissa jne.

Kun keskusta vastalauseessaan asetti toisessa käsittelyssä omat tuotantokattonsa, näiden tuotantokattojen soveltaminen olisi johtanut siihen, että maatalouden osuutta vientikustannuksissa ei näinä viitenä vuotena olisi lainkaan syntynyt. Kun nykyinen laki säädettiin, se piti sisällään maatalouden osuuden, joka suurimmillaan nousi reilusti yli 600 miljoonan markan. Niinpä tässä tietyllä tavalla palataan aikaisempaan käytäntöön ja käytäntöön, joka näiden kansainvälisten sopimusten onnelliseen satamaan saattamiseksi on Suomelle välttämättömyys. Aivan yhtä hyvin kuin nämä katot olisi tähän vastalauseeseen voitu kirjata lyhyesti ja ytimekkääksi, että maatalous ei osallistu viennin rahoittamiseen. Tämä ei kuitenkaan olisi ollut käytännössä mahdollista, ja pidän erittäin tärkeänä, että tähän käytäntöön palataan siitä huolimatta, että siitä luonnollisesti aiheutuu maataloudelle rasitteita.

Tavoitteena mainitaan myös kohtuuhintaisten elintarvikkeiden tuottaminen. Tämä on tavoite, jonka toteutumiseen maatalous yksinään pystyy vaikuttamaan vain osittain ja monien tuotteiden osalta suhteellisen vähän. Niinpä on mielestäni hyvä, että valtakuntaan ollaan tekemässä elintarvikepoliittista ohjelmaa, jonka laatimisen yhteydessä on tarkoitus käydä läpi muut elintarvikeketjun osatekijät, joiden kaikkien yhteisestä vaikutuksesta sitten elintarvikkeiden lopullinen hinta syntyy.

Voidaan myös sanoa, että tämän lain tavoitteet ovat ainakin osittain ristiriitaiset: tuottajalle mahdollisimman hyvä toimeentulo, elintarvikkeet mahdollisimman halvalla jne. Näin on, ja näin on pitkään ollut, mutta ne on voitava sovittaa yhteen parhaalla

mahdollisella tavalla. Tässä tarvitaan kaikkien elintarvikeketjussa mukana olevien yhteistyötä.

Vielä muutama sana jatkotoimenpiteistä, joita on tarkoitus valmistella tämän lain hyväksymisen jälkeen. Ensinnäkin tuotantopolitiikka. On selvää, että nykyinen täysin jäykkä tuotantopolitiikka ei voi jatkua, koska se on jo vähentänyt sukupolvenvaihdoksia. Se tulee estämään enenevässä määrin niitä, ja se vaikeuttaa elinkeinon kehittymistä siinä määrin, että se jopa, jos se pitkään jatkuu, vaarantaa koko elinkeinon jatkuvuuden. Siitä, minkälaisia esimerkiksi maidon tuotantokiintiöt ovatkin, tulevat olemaan, ei vielä ole valmiita esityksiä eikä edes käsityksiä. Ainoastaan on pyrkimys siihen, että niiden pitää olla huomattavasti joustavammat kuin nämä nykyiset, ja sama koskee tietysti myös muita tuotteita. Tämä vapauttaminen edellyttää sitä, että silloin tulee myös tuottajille ja elintarvikeetuudelle päätösvaltaa ainakin jossakin määrin ja päätösvalan mukana taloudellista vastuuta.

Toinen tärkeä seikka on maatalouden kustannusten alentaminen. Ei sitä kautta voida ehkä kovin suuria saada aikaan, mutta kaikki marjat on noukittava maasta. Maatalouden kustannusten tarkkaileminen ja alentaminen eri keinoin on eräs tapa parantaa viljelijäväestön toimeentuloa, samoin kuin myös maatalouden rakenteen kehittäminen, ja korostan, hallittu kehittäminen.

Myös ylijäämien vientiin on kiinnitettävä huomiota, ja toisaalta siihen, missä muodossa tuotteet viedään. Ne pitää viedä siinä muodossa, joka on niin maataloudelle kuin kansantaloudellekin edullisinta ja parasta. Tässä mielessä on syytä ottaa kriittisen tarkastelun alaiseksi nykyinen vientitukijärjestelmä. Se ei välttämättä edistä mainitsemiani pyrkimyksiä, ei ainakaan kaikilta osin.

Lopuksi vielä tämän elintarvikeohjelman valmistelun myötä, siinä varsinaisen alkutuotanto on rajattu ulkopuolelle, on tarkoitus aikaisempaa paremmin varautua Euroopan yhdentymisen mukanaan tuomaan kansainväliseen jalostettujen tuotteiden kilpailuun, ja uskon, että siinä myös onnistutaan. Meillähan jo tänä päivänä esimerkiksi viljatuotteet ovat vapaassa kaupassa. Niitä saa vapaasti tuoda. Tuontimaksut maksetaan jatkossakin, ja Suomeen tuodaan tietääkseni mm. näkkileipää Saksan liittotasavallasta.

Sitä en tiedä, tuodaanko sitä sitä varten, että se on laadultaan parempaa, tuodaanko sitä sitä varten, että se on jollekulle edullista tuoda vai tuodaanko sitä joidenkin erikoisten makutottumusten takia. Mutta se on yksi esimerkki siitä, että seuraavalla vuosikymmenellä elintarviketeollisuus joutuu aika pitkälti asennoitumaan uudelleen, ja sen menestymisestä riippuu tietysti ratkaisevasti myös maatalouden menestyminen.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra maa- ja metsätalousministerille on annettava tunnustus siitä, että todella päästään viisi vuotta kestäväan maataloustulolakiin. Hänhän sanoi, että tilanne voidaan rauhoittaa.

Mutta eräs piirre, joka ainakin minun korvaani on särähtänyt aika ikävältä koko tämän hallituksen aikana, on seuraava. Hallituksen huomio näkyy yksinomaan kiinnittävän siihen, että Suomen maatalous tuottaa liikaa, mikä tietysti on tosiaa. Mutta odottaisi herra maa- ja metsätalousministerin ja koko hallituksenkin joskus mainitsevan, miten suurenmoinen asia on, että suomalainen maanviljelijä näillä leveysasteilla pystyy tuottamaan riittävästi meidän kansamme tarpeita varten. Tällaista tunnustusta odottaisi Suomen maatalousväestö, jota nyt pääasiassa on lyöty, arvosteltu ja sanottu, että on väärin, jos maatalous ei niin ja niin monella sadalla miljoonalla osallistu maataloustuotteiden markkinoimiseen. Ylijäämiä ja runsautta on aina paljon parempi ja helpompi säännöstellä kuin puutetta, jota meidän lähiympäristössämme vielä tänä päivänä on erittäin paljon.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Kolmannessa käsittelyssä oleva viisivuotinen maataloustulolaki on hyväksyttävissä, kuten ed. Virolainen täällä myös totesi, vaikka se ei täytäkään riittävästi mielestäni viljelijöiden tulotason ja maaseudun elävänä säilymisen turvaavia näkökohtia. Laki antaa kuitenkin perustan toivottavasti pitkäjänteiselle maatalous- ja maaseutupolitiikalle. Koska keskustan eduskuntaryhmän esittämiä muutoksia lain toisessa käsittelyssä ei hyväksytty ja koska hallituksen lakiesitys merkitsee maatalouden liian voimakasta supistamista sekä lisää viljelijöiden markkinointimaksuja ja siten nopeuttaa varsinkin syrjäisten seutu-

jen autioitumista, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan sisältöisen perustelulausuman turvaamaan viljelijäväestön ja koko suomalaisen maaseudun asemaa:

”Hyväksyessään valtion vientivastuuta vähentävän ja maataloustuottajien markkinointimaksuja lisäävän maataloustulolain eduskunta edellyttää, että tämä otetaan huomioon maataloustuloratkaisuissa. Hallituksen tulee vuosittain antaa eduskunnalle selvitys maataloustuottajien toimeentulon kehitymisestä ja osoittaa kunkin vuoden tulo- ja menoarviossa vientituesta säästytvät varat maaseudun kehittämiseen.”

Ed. Kankaanniemi: Rouva puhemies! Tämän hetken kehitys maatalouspolitiikassa on maaseudulla koettu melko vakavaksi ja ongelmalliseksi, ja erityisesti koko kansaa koskien on huolta kannettu siitä, miten omavarainen elintarviketuotanto turvataan, kun tuotanto voimakkaasti supistuu monella alalla. Erityisesti on huolta kannettu siitä, miten poikkeuksellisisa oloissa, jotka ovat myös mahdollisia, voidaan turvata kotoinen elintarviketuotanto. Tämä kysymys on otettava meidän eduskunnassakin hyvin vakavasti.

Toinen huolta aiheuttava kehityssuunta on perheviljelmäpohjaisen maatalouden kohtalo, kun siirrytään eri toimenpitein ja luonnollistakin kehitystä noudattaen yhä suurempiin teollisuustyypisiin tehoviljelmiin. Näin ei kuitenkaan saisi tapahtua, koska tämä johtaa väistämättä samalla maaseutualueiden autioitumiseen, ja se on suomalaiselle elämänmuodolle ja koko kulttuurillemme kohalokasta.

Arvoisa puhemies! Ehdotankin, että eduskunta ottaa vakavasti kantaa mainitsemini uhkatekijöihin ja hyväksyy seuraavan perustelulausuman:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa elintarviketuotannon omavaraisuuden säilymisen kaikissa olosuhteissa sekä vahvistaa perheviljelmäpohjaisen maatalouden toimintaedellytyksiä ja maaseudun asuttuna pysymistä maataloustulosta ja tuotannon ohjaustoimenpiteistä uuden maataloustulolain puitteista päätettäessä.”

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Keräämatta enää sitä, mitä toisessa käsittelyssä tuli sanottua, ja provosoimatta ketään enää

kovin suureen maatalouskeskusteluun teen kaksi perustelulausumaehdotusta. Nämä lausumat sisältyvät mietintöön liitettyyn II vastalauseeseen ja ovat siellä merkittyinä numeroilla 1 ja 2. Ensimmäinen kuuluu näin:

"Eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, miten muusta kuin maatilataloudesta pääasiallisen toimeentulonsa saavien maataloustuki, tuontisuoja mukaan luettuna, voitaisiin poistaa, ja antavan eduskunnalle siitä pikaisesti esityksen."

Toinen kuuluu seuraavasti: "Eduskunta edellyttää hallituksen pikaisesti selvittävän, miten maatalouden ylituotantoa vähennettäisiin tuotantopanoksia vähentämällä, mikä olisi paremmin luonnon sietokyvyn mukaista."

Ed. Jokiniemi: Rouva puhemies! Kannatan ed. Vihriälän tekemää perustelulausumaehdotusta.

Ed. Almgren: Rouva puhemies! Kannatan ed. Kankaanniemen tekemää ehdotusta.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Apukan tekemiä ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Apukka ed. P. Lahtisen kannattamana ehdottanut II vastalauseen mukaisia 1) ja 2) perustelulausumaa.

Ed. Kankaanniemi ed. Almgrenin kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa elintarviketuotannon omavaraisuuden säilymisen kaikissa olosuhteissa sekä vahvistaa perheviljelmäpohjaisen maatalouden toimintaedellytyksiä ja maaseudun asutuna pysymistä maataloustulosta ja tuotannon ohjaustoimenpiteistä uuden maataloustulolain puitteista päätettäessä."

Ed. Vihriälä ed. Jokiniemen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään valtion vientivastuuta vähentävän ja maataloustuottajien markkinomismaksuja lisäävän maataloustulolain eduskunta edellyttää, että tämä otetaan huomioon maataloustuloratkaisuissa. Hallituksen tulee vuosittain antaa eduskunnalle selvitys maataloustuottajien toimeentulon ke-

hittymisestä ja osoittaa kunkin vuoden tulo- ja menoarviossa vientituesta säästävät varat maaseudun kehittämiseen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on äänestettävä perustelulausumaehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Apukan 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Apukan 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 154 jaa- ja 26 ei-ääntä; poissa 19. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Apukan 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Apukan 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 157 jaa- ja 24 ei-ääntä; poissa 18. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kankaanniemen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 117 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Vihriälän ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Vihriälän ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 19. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi maatilalain 5 ja 52 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 75

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 5

Suuren valiokunnan mietintö n:o 102

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi suurilta kana- ja sikatalousyrityksiltä kannettavista markkinoimismaksuista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 67

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40

Suuren valiokunnan mietintö n:o 98

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta. Koska lakiehdotus koskee osittain uutta veronluonteista maksua, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1

momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi kotieläintuotannon ohjauksesta eräissä tapauksissa annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 59

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 99

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi investointivarausten muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 10

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33

Suuren valiokunnan mietintö n:o 95

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jäl-

keen päätetään lakiehdotuksesta. Koska lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. E. Aho: Arvoisa puhemies! Tässä kolmannen käsittelyn yhteydessä ei liene enää tarpeen lain sisällöstä kovin paljon keskustelua käydä. Siitähän aika perusteellisesti keskusteltiin toisen käsittelyn yhteydessä. Todettakoon vain se, että pistettäkään ja pilkkuakaan tässä laissa ei ole muutettu verrattuna siihen yksivuotiseen lakiin, jonka eduskunta viime joulukuussa hyväksyi. Eli ne epäkohdat, joita toimme jo silloin eduskuntakäsittelyn yhteydessä esille, edelleen sisältävät tähän lakiin.

Toisin kuin hyvin usein eduskunnassakin on väitetty, hallituksen esitys ei suinkaan johda siihen, että suurten yritysten verotaakka tulee erityisesti kasvamaan. Sen sijaan tähän hallituksen esittämään muutokseen sisältyy monia sellaisia ratkaisuja, jotka heikentävät nimenomaan pienimpien yritysten asemaa. Erityisesti tähän johtaa investointivaraukselle asetettu 30 000 markan alaraja, joka johtaa siihen, että kaikki ne yritykset tai ammatinharjoittajat, joiden verotettava tulo, voitto, ei yllä 150 000 markkaan vuodessa, ovat tämän järjestelmän ulkopuolella sen muutoksen jälkeen, jonka hallitus on täällä ajanut läpi. Eli siis lain sisältö ei ole muuttunut miksiäkään.

Meidän kantamme on se, että investointivarauslain muutokset tulisi säätää yksivuotisin, elleimme pysty niiden pysyvää voimaantuloa estämään, sen takia, että eduskunnalla säilyisi mahdollisuus välittömästi, mahdollisimman pian, korjata niitä epäkohtia, joista erityisesti pienet yritykset tämän lain yhteydessä tulevat kärsimään.

Viime syksynä oppositio kykeni kokoamaan rivinsä ja sillä tavalla laki säädettiin yksivuotisena. Nyt on syntynyt sellainen mielikuva, että hallitus olisi neuvotteluillaan demokraattisen vaihtoehdon kanssa päätyneenä siihen, että sieltä on löytymässä tukea tämän lain säätämiseksi voimaan pysyvänä. En tiedä, pitääkö tämä paikkansa vai ei. Se ehkä jo keskustelun yhteydessä tullaan näkemään, viimeistään äänestyksessä. Haluaisin kuitenkin tässä yhteydessä palauttaa mielin sen, mitä ed. Laine eduskunnassa viime joulukuun 2 päivänä lausui, koska se on minusta varsin ajankohtaista tälläkin hetkellä. Lainaan ed. Laineen puheenvuoroa. Hän sanoi näin: "Hallituksen veronippua on syytä arvioida ja katsoa kokonaisuutena. Jos kokonaisuus arvioidaan, niin silloin johtopäätöksenä on se, että koko paketin läpiviemisellä hallitus haluaa ensisijaisesti ajaa rikkaiden, paljon varallisuutta omaavien etuja. On totta, että esityksiin sisältyy eräitä porkkanoita, joilla hallitus pyrkii opposition hajottamiseen. Opposition ainoa voima on yhdistyä, jotta voitaisiin jatkossa kamppailla parempien esitysten puolesta. Tämä on se peruslinja, jonka johdosta me tulemme äänestyksissä asettumaan hallituksen esityksiä vastaan."

Olisi mielenkiintoista kuulla, millä perusteilla demokraattinen vaihtoehto on omaa peruslinjaansa muuttamassa, jos näin todella on tapahtumassa. Mitä olennaisia muutoksia viime joulukuun jälkeen on tapahtunut, jotka antavat aiheen arvioida uudelleen investointivarauslain tai minkä muun tahansa verolain sisältöä? Meidän mielestämme ne edelleenkin muodostavat yhden kokonaisuuden huolimatta siitä, että tällä kerralla hallitus tuo niitä pala palalta eduskuntaan, mutta ne ovat sisällöllisesti täsmälleen samoja, joita me täällä viime joulukuussa käsitelimme.

Arvoisa puhemies! Edellä sanotun perusteella ehdotankin, että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi ehdotan, että perusteluissa lausutaisiin seuraavaa: "Eduskunta edellyttää, että verouudistuksen jatkovalmistelussa investointivarausjärjestelmään sisältyvät pienet yritykset ja ammatinharjoittajat syrjivät säännökset korjataan muun muassa alentamalla investointivarausten vähimmäismäärää, minkä lisäksi pieniltä investointivarauksilta tulisi poistaa talletusvelvollisuus."

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. E. Ahon puheenvuoroon totean, että keskustapuolue arvostele hallitusta selvästikin oikealta, siis siitä, että suuryhtiöiden verotus kiristyy tämän lain myötä jonkin verran. Kepu lyö hallitusta oikealta. Tämä pitäisi nyt kyllä kaikkien ottaa huomioon. Tässä on se tilanne nyt kaikkien, että oikeistopaine ylipäättään on kasvussa. Vuoden päästä ei ole mitään takeita siitä, että saadaan edes tämän vertaista korjausta näihin lakeihin, jotka suuryhtiöiden verotukseen vaikuttavat. Siitä ei ole mitään takeita, että vuoden päästä menisi läpi edes tämän suuntaisia, edes hieman tilannetta parantavia ratkaisuja. Me olemme siis tukemassa tätä investointivarauslain pysyväksi säätämistä siksi, että varmistamme sen, että edes tämä, jossain määrin merkittäväkin askel eteenpäin saataisiin otetuksi.

Ed. Aho kyseli, mikä ero on vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Ero on siinä, että kepu on mennyt oikealle emmekä voi enää siihen luottaa.

Valtiovarainministeri Liikanen: Arvoisa puhemies! Korjaisin vain ed. E. Ahon, sanoisinko, karkeahkon asiavirheen. Hän ilmeisesti ei tunne investointivarausten käyttöä yhtiöitten taseissa. Kehottaisin perehtymään valmistuneisiin tilinpäätöksiin tai mm. Talouselämä-lehdessä julkaistuun yhteenvedoon. Aivan ylivoimainen valtaosa investointivarausten kokonaismäärästä on tehty kaikkein suurimpien yritysten toimesta. Tämä leikkaus aivan ylivoimaiselta osaltaan kohdistuu kaikkein suurimpiin yrityksiin. Tämä ei ole mikään luulo. Tämän tiedon ed. E. Aho voi tarkistaa tosiaan tilinpäätöksistä ja lehtien yhteenvedoista. Jos tarvitsee, voin vähän auttaakin siinä.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnä vastaisin ed. Tennilälle toteamalla, että ei ymmärtääkseni oikeistolaisuutta ole se, että halutaan puolustaa nimenomaan pienten työvaltaisten yritysten asemaa. Meidän vastalauseemme keskeinen tavoite on se, että jos ja kun investointivarausjärjestelmä säilyy, voitaisiin turvata sen käyttömahdollisuus myös kaikkein pienimmille yrityksille. Jos tämä on oikeistolaisuutta, ihmettelen, minkälainen käsitys ed. Tennilällä oikein politiikan rakenteista on.

Mitä tulee ministeri Liikasen lausuntoon investointivarausten käytöstä, niin varmasti on näin, että suuret yritykset käyttävät sitä markkamääräisesti enemmän. Mutta nyt on käymässä niin, että hyvin suuri joukko pieniä yrityksiä ja ammatinharjoittajia rajataan kokonaan tämän järjestelmän ulkopuolelle. Kaikki ne yritykset ja yrittäjät, joiden verotettava tulo ei yllä 150 000 markkaan vuodessa, jäävät tästä järjestelmästä paitsi. Mielestämme tämä on merkittävä heikennys. Se ongelma, joka ehkä näihin pieniin varauksiin sisältyy nimenomaan investointitalletuksen tuoman byrokratian muodossa, olisi voitu välttää esimerkiksi sillä tavalla, että pieniltä investointivarauksilta olisi poistettu kokonaan talletusvelvollisuus.

Valtiovarainministeri Liikanen: Arvoisa puhemies! Korjaisin toisen ed. E. Ahon asiavirheen. Mitä tulee ammatinharjoittajiin, niin tämä laki nimenomaan laajentaa niitten ammatinharjoittajien määrää, jotka voivat tehdä investointivarausten. Tämän asian voi tarkistaa myös mistä tahansa, myös lakitekstistä.

Mitä tulee investointivarauksiin järjestelmänä, korostaisin, että keskustapuolueen ja SKDL:n ja demokraattisen vaihtoehdon kannanottojen erohan on siinä, että demokraattinen vaihtoehto ja SKDL esittävät koko investointivarausjärjestelmän lopettamista, kun taas keskustapuolue ilmeisesti esittää sen laajentamista. Nämä ovat kaksi täysin päinvastaista kantaa. Jos ne jossain historian vaiheessa ovat olleet samalla puolella, se on uutinen. Se, että ne ovat eri puolilla, ei ole muuta kuin itsestäänselvyys.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tennilän puheenvuoron johdosta en voi muuta kuin ihmetellen kuunnella. Keskustan linjahan tässä on ollut kaiken aikaa sama, me olemme puolustaneet pieniä yrityksiä. Kun ed. Tennilää kuuntelin ja ymmärsin, että hän on nyt valmis hyväksymään saman ehdotuksen, jota oli viime syksynä kovasti vastustamassa, ovatpa vain asiat muuttuneet. Kun ed. Tennilä tähän asti on niin ryhdikkäästi ollut arvostelemassa hallituksen huonoja esityksiä, täytyykö minun nyt sanoa, että sinäkin Brutukseni.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Paljolti samaa halusin

sanoa kuin edellä ed. Pokka. Kun te viime syksynä olitte sitä mieltä, että on perusteltua äänestää laki yli valtiopäivien, todella ihme-tyttää, kuinka kelkka tässä asiassa on näin kääntynyt. Ehkä olisi paikallaan ja perusteltua, että ed. Tennilä rehellisesti kertoisi, että te olette tehneet kaupat tässä asiassa hallituksen kanssa. Ehkä vielä rehellisempää olisi, jos kertoisitte selvään sen, mikä tuon kaupan hinta kaiken kaikkiaan on. (Ed. Pokka: Totuus esiin!) Tästähän tässä on pohjimmiltaan kysymys. Tämä olisi syytä sanoa myös selvästi ääneen.

Mitä tulee siihen, että keskustan kanta merkitsisi jotenkin suurten yritysten verottamisen säälittelyä ja huolen kantamista siitä, näinhän ei todellakaan ole. Jos katsotte ne yritystoimintaa koskevat keskustalaiset verokannanotot, mitä me viime syksynä olemme ottaneet ja näitten asioitten käsittelyn yhteydessä ottaneet, me pääsääntöisesti hyväksymme ne toimet, joilla hallitus kiristää suurten, pääomavaltaisten yritysten verotusta, mutta emme voi olla mukana hyväksymässä tämän sisältöisen investointivarauslain sanomaa, joka monessa kohdassa iskee kyllä pienten, työvaltaisten yritysten nilkkaan ja pahasti.

Ministeri Liikasilta voisi sanoa, että kyllä me nyt sen tiedämme, että tämä laajentuu koskemaan myös ammatinharjoittajia. Se on yksi pieni hyvä piirre tässä esityksessä (Ed. Pokka: Muuten huonossa esityksessä!) — muuten huonossa esityksessä — esityksessä jonka miinuspuolet toisaalta äsken kerrotulla tavalla ovat paljon mittavammat kuin se pieni myönteinen puoli, mikä liittyy ammatinharjoittajiin asian laajentamiseen.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Keskustapuolueen kanssa voi päästä monista asioista yhteiseen linjaukseen. Tämä koskee esimerkiksi semmoisia asioita kuin perusturva tai aluepolitiikka. Mutta se on nähty vuosien varrella, että on yksi asia, josta ei koskaan yhteisymmärrystä löydy, ja se on suuryhtiöiden verotus. Siinä teidän linjanne on ollut kyllä erinomaisen johdonmukainen. Aina ja kaikissa vaiheissa Väyrysen kaudella te olette vetäneet Eteläranta 10:n linjaa. Tässä on jonkinlainen askel parempaan nyt tulossa, ja se on tietysti saavutus sinänsä. Haluamme tässä poliittisessa tilanteessa varmistaa, että edes tämän

laatuinen askel eteenpäin päästään. (Ed. Virolainen: Mikä oli hinta?) — Ed. Virolaiselle ovat aina hintoja, tulleja ja tariffeja nämä politiikan kysymykset. Meillä nämä poliittikan asiat ovat periaatteita. Tässä on tietysti politiikka-käsityksen ero, herra valtioneuvos.

Verolaeistahan on monta lakia vielä jäljellä, jotka koskevat pieni- ja keskituloisia ihmisiä. Pidetään niissä yhteistä rintamaa ja taistellaan pienituloisten ihmisten puolesta. Tässä selvästikin suuryhtiöiden verotus jonkin verran kiristyy. Se on kiistatonta, ja se on tietysti aika hämmästyttävää, että Holkerin hallituksesta tällainen esitys on tullut läpi.

Ymmärrän kyllä kepun kiukun, koska se lyö hallitusta näissä veroasioissa oikealta. Kepullahan on kaksi rysää vedessä, kaikkihan me tämän tiedämme: köyhää kansaa toiselta laidalta ja sitten rikkaita toiselta laidalta yritetään kalastella. Tässä on nyt rikkaiden asia, jota te olette valitettavasti ajamassa. Meillä on ollut koko ajan lakien sisältöihin selvät kannat. Me lähdimme siitä, että katsotaan, jos saataisiin parannetuksi vuoden sisällä tätä esitystä siitä, mitä se viime vuonna oli. Näin ei tapahtunut. Aina-kin minun arviokseni on tullut, että ensi vuonna ei ole enää mitään takeita, että päästään edes tähän.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee investointivaruksen laajentamiseen ammatinharjoittajiin, näinhän teoriassa tehdään, mutta käytännössä ei, koska suuri osa ammatinharjoittajista jää tämän alarajan takia kokonaan investointivarausjärjestelmän ulkopuolelle. Näin käytännössä tapahtuu.

Mitä tulee ed. Tennilän puheenvuoroon yhteisymmärryksestä, niin todella viime syksynä oli opposition rivien osalta yhteisymmärrys. Nyt se yhteisymmärrys rikkoontui ilman, että mitään lakia miltään osin muutetaan. On pakko kysyä, mikä on se syy, miksi devan kanta on muuttunut. Minä viittaan edelleen ed. Laineen erinomaiseen puheenvuoroon viime joulukuulta. Hän sanoi, että on porkkanoita, joilla hallitus pyrkii opposition hajottamiseen. Nyt kävi vain niin, että ed. Laine ja hänen ryhmänsä tarttui siihen porkkanaan.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua kyllä vähän sää-

littää se asema, johon ed. Tennilä on joutunut. Kun hän on monta puheenvuoroa käyttänyt ja selitellyt, niin minä kysyn, onko tämä ed. Laineen nimissä jätetty ponsi se hinta, minkä te olette saaneet, vai onko sen lisäksi jotakin muuta, joka eduskunnan olisi hyvä kuulla. Me olemme juuri käsitelleet sellaisia lakiesityksiä, joilla politiikka tehtäisiin enemmän glasnostin tyyliseksi, enemmän avoimeksi, enemmän julkiseksi. Onko tämä se ainoa porkkana, jonka te olette saaneet? Olisi hyvä tietää.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä kertoo aika laveasti, mutta minustakin olisi hyvä kuulla, mikä on hinta. Ette te perusteetta ole yhtäkkiä muuttaneet kantaanne saman lain osalta. Te vastustitte sitä aivan vähän aikaa sitten jyrkästi, ja nyt te sen hyväksytte. Minusta olisi paljon reilumpaa, että kerrottaisiin, mikä tähän on ollut todellinen syy.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhtyen näihin, jotka toteavat, että ed. Tennilän puheenvuorot ovat yliselitelyn makuisia, ihmetellä täytyy, kun on lyhyen kansanedustajauransa aikana oppinut ed. Tennilää pitämään todella periaatteen miehenä, että nyt on myyty periaatteet kyllä aika halvasta, kun muistaa joku viikko sitten, kun ed. Tenniläkin täällä verisesti puolusti maaseutua ja elävän maaseudun kehittämistä. Kyllä se ensisijaisesti tapahtuu pientä yritystoimintaa tukemalla, lähinnä pudottamalla investointivaraus 30 000 markkaa 10 000:een, niin kuin keskustan vastalauseessa esitetään. Se olisi askel siihen suuntaan. Olisi toivonut, että periaatteen Tenniläkin olisi ollut nyt tässä mukana tukemassa konkreettisesti Lapin maisemienkin elävöittämistä.

Valtiovarainministeri Liikanen: Arvoisa puhemies! Ehkä on syytä todeta se seikka, että tänään ovat käsitellyssä ainoastaan yritysverotusta koskevat asiat. Ensi syksynä hallitus tuo eduskunnalle esityksen tulo- ja varallisuusverolain uudistamiseksi. Sellaista nippua, joka oli viime syksynä käsitellyssä, ei eduskunnassa ole nyt esillä, vain yritysveroja koskevat asiat.

Minä en tiedä, onko tämä kuuma kesä vai mikä aiheuttanut hämmästyttäviä kysymyksiä täällä. On aikoihin eletty, kun keskusta-

puolueen kansanedustaja syyttää kommunistia periaatteettomuudesta sen takia, että tämä kannattaa suuryhtiöiden verotuksen kiristämistä. (Naurua)

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä minäkin sanon keskustapuoluelaisille hyvin selvästi nyt, että meidän periaattemme on erittäin selvä. Teidän periaatteistanne minä en tiedä ylipääntään yleensäkään yhtään mitään. Se meidän periaattemme on se, että lisää veroja suuryhtiöille. Tässä päästään askel parempaan. Olisihan nyt ihan erikoista, jos emme tässä poliittisessa tilanteessa tätä ratkaisua varmistaisi, kun teidän paineenne kokoomustakin kohtaan koko ajan oikealta käsin voimistuu. Tämänhän näkee kaikkialla tässäkin talossa, mm. valiokunnissa, joissa te liittoudutte yhä useammin kokoomuksen kanssa ja painatte hallituksen huonojakin esityksiä vielä huonompaan suuntaan. Sen olen havainnut myös omassa valiokunnassani.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ed. E. Aho haastoi keskusteluun. Olin kuitenkin pyytänyt tämän puheenvuoron jo varsin varhain, ja kun tiesin sen olevan puhejärjestyksessä toisena, en halunnut vastauspuheenvuorolla tarttua asiaan.

Ensin haluan todeta sen, mikä edellä jo kävi ilmi, että demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä vastustaa koko investointivarausjärjestelmää. Me pidämme tätä järjestelmää kehnona, huonona. Se ei ole suhdanteita tasaava, se ei ajoita investointeja kansantalouden tarpeiden mukaisesti eikä se auta pieniä yrityksiä. Nämä ovat siis tämän koko investointijärjestelmän huonoja puolia. Sen sijaan se antaa mahdollisuuksia eräänlaiseen suuryritysten, firmojen verontasaukseen, etten sanoisi veron kierto. Yritysverotuksen uudistamistoimikuntakin piti investointivarausjärjestelmää epäonnistuneena, ja ellen erehdy, niin tuo toimikunta esitti sen ajatuksen, että koko järjestelmästä pitäisi luopua.

Nämä olivat ne perusteet, minkä vuoksi me tämän lain toisessa käsitellyssä äänestimme SKDL:n eduskuntaryhmän ehdotuksen mukaisesti koko investointivarausjärjestelmän kumoamiseksi. Näin teimme myös viime vuonna, ja näin on myös meidän lakialoitteessamme esitetty.

Eduskunnan enemmistö on kuitenkin tämän lain toisessa käsittelyssä halunnut jättää pysyvän lain voimaan. Laki on siis olemassa, ja nyt voidaan ottaa kantaa siihen, halutaanko sitä parantaa vai ei. Hallituksen esitys on, siis nyt käsillä oleva muutosesitys, jossain määrin parempi kuin tuo pysyvä laki. Tässä investointivaruksen määrää alennetaan, investointivähennyksestä verotuksessa luovutaan, investointitalletusten verovapaus poistetaan. Siis kuljetaan siihen suuntaan, joka on meidän tavoitteemme.

Viime vuonna me todella äänestimme lain puolesta, yksivuotisen lain puolesta. Siis me jo silloin määrittelimme kantamme lain sisältöön. Kun ed. E. Aho nyt pyytää selitystä, miksi tämä kanta on muuttunut, niin selitys on juuri se, joka tuossa ed. E. Ahon lainaamassa puheenvuorossa todettiinkin viime kerralla, että se oli ainoa keino saada oppositioryhmät yhdessä estämään veropakettiin liittyvien lakien pysyvä voimaantulo myös niiden lakien osalta, jotka meidän mielestämme ovat todella kehoja. Nyt tällaista nippua ei ole olemassa. Olen aivan varma, että kun, niin kuin valtiovarainministeri äsken kertoi, hallituksen esityksiä syksyn mittaan tulee, ja jos ne ovat saman kaltaisia kuin viime vuonna täällä esillä olleet, me varmasti tulemme äänestämään niitä vastaan.

Rouva puhemies! Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

”Eduskunta toteaa, että investointivarausjärjestelmä ei ole toiminut tehokkaana suhdanepolitiikan keinona eikä sen avulla ole toteutunut investointien ajoittuminen kansantalouden suhdannevaihtelua tasoittavasti. Järjestelmästä on muodostunut osa sitä keinovalikoimaa, jonka avulla yritykset voivat minimoida verojaan tai vapautua niistä kokonaan. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa investointivarauslain ja siihen tehtyjen muutosten vaikutuksia sekä selvittää samalla investointivarausjärjestelmän tarkoituksenmukaisuuden ja mahdollisuudet luopua siitä.”

Minä toivon, että valtioneuvos, kansanedustaja Virolainen voisi myös kannattaa tätä perustelulausumaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En saata ymmärtää ed. Laineen logiikkaa. Hän haluaa järjestelmästä eroon, ja hän kannattaa lain hyväksymistä

monivuotisena. Uskomatonta logiikkaa! Ed. Laineen kaltaiselta pitkäaikaiselta kansanedustajalta edellyttäisi hänen laajan ja syvän kokemuksensa perusteella kehittyneempää ajattelua kuin tämä osoittaa.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että kyllä se nippu on olemassa. Nyt vain on niin, että valtiovarainministeri ja hallitus ovat pilkkoneet sen tänne eduskuntaan niin, että sillä tavalla saataisiin opposition rivit hajalle, juuri tällaisella porkkanalla, niin kuin ed. Laine viime joulukuussa totesi. Näyttää siltä, että jostakin syystä, joka ei käynyt kyllä ed. Laineen puheenvuorosta ilmi, tähän porkkanaan demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on tarttunut. Mikä se porkkana sitten loppujen lopuksi on, se on mielenkiintoista tulevaisuudessa nähdä. Vaikka se nyt olisikin mullassa, niin ehkäpä se joskus sieltä tulee näkyviin.

Edelleen, mitä tuli äskeiseen ed. Pulliaisen puheenvuoroon, niin olen samaa mieltä, että tämä logiikka on kyllä aivan ihmeellinen. Te olette lain hylkäämisen kannalla, asiallisesti hylkäämisen kannalla, ja siitä huolimatta te olette hallituksen tukena viemässä sitä monivuotisena läpi. Tämä on kyllä hyvin, hyvin epäjohdonmukaista.

Vielenkin haluaisin kuulla, mikä on muuttunut viime joulukuun jälkeen niin, että demokraattinen vaihtoehto katsoo, että nyt tämä laki, jonka hylkäämisestä tehtyä ehdotusta ed. Laine kannatti, on muuttunut niin hyväksi, että te voitte säätää sen pysyväksi.

Valtiovarainministeri Liikanen: Arvoisa puhemies! Toivon, että täällä ei otettaisi kantaa sen suhteen, että ensi syksynä kaikki muut lait tulevat täsmälleen sellaisina eduskuntaan kuin viime vuonna annettiin. Näinhän hallitus ei ole päättänyt. Minulla on sellainen käsitys, että hallituksen veropolitiikassa tulee olemaan uusia painotuksia ensi syksynä, mutta toivon voivani palata siihen asiaan tämän esityslistan seuraavan asian kohdalla. Keskustelu haittaveroista on laajentunut huomattavasti sekä hallituspuolueitten että opposition piirissä, ja uskon, että siinä tulee eteen uusia ratkaisuja, mutta koska siihen liittyvät ponnet käsitellään päiväjärjestyksen kohdassa 14, niin toivoisin voivani palata siihen silloin.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Investointivaraus on alun alkaen suunniteltu suhdannepolitiikan välineeksi. Asiantuntijat ovat yhtä mieltä siitä, että suhdannepolitiikan välineenäkin se on toiminut huonosti. Sen sijaan siitä on tullut varsin tehokas tuloksentasausjärjestelmä, ja suuryrityksetkin ovat sen avulla pystyneet merkittävällä tavalla välttämään verojaan.

Kun järjestelmä ei ole toiminut sillä tavoin kuin se on suunniteltu toimivaksi, on ollut mielekästä nimenomaan supistaa järjestelmää, ja pienille yrityksille jää runsaasti erilaisia muita tuloksentasauskeinoja ja mahdollisuuksia järjestellä tilinpäätöstään. Sen vuoksi opposition aikaisempi yhtenäinen kannanotto investointivarauskäytäntöihin ei ollutkaan ymmärrettävä eikä johdonmukainen, jos oppositiopuolueet ovat mielipiteillään vetämässä lakiesitystä eri suuntiin. Sen sijaan paljon ymmärrettävämpää on se, että opposition se osa, joka on pitänyt investointivarausjärjestelyä huonosti toimivana alkuperäiseen tarkoitukseensa nähden, on nyt hallituksen esityksen kannalla. Sen sijaan keskustapuolue on ilmeisesti kaikkina aikoina politiikassaan tottunut sellaiseen osto- ja myyntiliikkeeseen, että se ei pysty tällaistakaan johdonmukaisuutta havaitsemaan vaan se on ensimmäisenä täällä aina kyselemässä erilaisen esitysten hintaa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pulliaiselle ja ed. E. Aholle on vielä kerran huomautettava, että voimassa on pysyvä laki. Ehkä ed. Pulliainen ei tätä ole huomannut ollenkaan. Hän luulee, että täällä on vain vuoden lakeja ylipäätään voimassa. Näinhän ei ole. Alussa saattaa tietysti tuntua siltä, kun täällä on tällainen melkoinen meininki päällä. Nyt tähän pysyvään lakiin ehdotetaan meidän kannaltamme selvää parannusta eli suuryhtiöiden verotuksen kiristämistä. Totta kai kommunistien kannalta on aivan selvää, että tällainen askel on viisasta ottaa ja on viisasta varmistaa, että tämä askel otetaan nyt, kun se vielä pystytään ottamaan, kun oikeiston paineet ovat selvässä kasvussa.

Mitä kepun porkkanoihin tulee, meille kelpaavat kahdenlaiset porkkanat, se, että suuryhtiöiden verotus kiristyy ja että pienituloisten verotus kevenee. Näissä asioissa

löytyy yksimielisyys, jos niistä teidän kansanne löytyy.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Toistan vielä kerran sen perustelun, minkä vuoksi me olimme sitä mieltä, että pysyvästi hallituksen veropakettia kokonaisuutena ei olisi pitänyt hyväksyäkaan voimaan tulevaksi viime vuonna. Perustelu oli siis se, että eri tavoin ajattelevat oppositioryhmät saatiin silloin äänestämään koko pakettiin sisältyvien verolakien pysyvyyttä vastaan.

Nyt tällaista mahdollisuutta ei ole, eikä meillä ainakaan ole mitään takeita siitä, että esimerkiksi keskustapuolue syksyllä äänestää niitä osia vastaan, jotka syksyllä eduskuntaan tulevat. Näin ollen me ilmoitimme toista viikkoa sitten oppositioryhmien puheenjohtajien kokouksessa, että me katsomme laki kerrallaan, ja perustelimme siellä, mistä syystä me näin menettelemme. Kun me viime vuonna hyväksyimme lain yksivuotisena voimaan, me otimme kantaa tämän lain sisältöön. Ellemme olisi hyväksyneet sitä yksivuotisenakaan voimaan, totta kai me olisimme äänestäneet silloin vastaan.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy valittaa, kun kuulin ed. Laineen viimeisen puheenvuoron. Sehän osoitti, että deva on mennyt Liikasen halpaan asian käsittelyssä, selvästi mennyt Liikasen halpaan. Liikasen taktiikka on ollut selvästikin pilkkoa koko verouudistus tällä kertaa osiin, tuoda osa nyt kevään aikana ja loppuosa syksyllä eduskuntaan ja tällä yrittää jakaa teidät ja meidät tässä asiassa kahteen leiriin. Nyt ministeri Liikanen käytti vähän aikaisemmin puheenvuoron, jossa hän totesi, että ei pidä vielä arvioida kokonaisuutta, että syksyllä vasta tulevat muut lait. Tämä on ovelaa taktiikkaa. Me onnittelemme siitä teitä, ministeri Liikanen. Näyttää siltä, että tämä taktiikka yhdessä niiden kauppojen kanssa, joita olette käyneet devalaisten kanssa, on tuottamassa teille myönteisen tuloksen. Pienyritystajien kannalta en usko — ennen kaikkea pienyritystajien kannalta — että lopputulos ansaitsee millään tavalla kiitosta.

Mitä ed. Hämäläisen puheenvuoroon tulee, kun hän sanoo, että pienille yrityksille jää muita tuloksentasausmahdollisuuksia, te-

kisi mieli kuulla, mitkä ovat ne muut tuloksentasausmahdollisuudet, joilla nimenomaan pienten yritysten tuloksentasausmahdollisuuksia parannetaan aiemmasta, vuoden 1988 tilanteesta. Päävastoin täällä on monia sellaisia toimia, yhteisöverotuksen degressioalueen poistaminen ja monia muita, jotka heikentävät pienten työvoimavaltaisten yritysten asemaa.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viimeisenä olisin kuvitellut, että ed. Tennilä käy meitä opettamaan, miten pitää olla hyväksymässä muutoksia, jotka johtavat haluttuun suuntaan, vaikka ne eivät olekaan mitään merkittäviä parannuksia asiaan. Ehkä tämä merkitsee devan kohdalla pysyvämpää muutosta asennoitumisessa asioihin, mutta yleensä siltä suunnalta on totuttu kuulemaan, että tämä on aivan riittämätöntä eikä tätä voida olla hyväksymässä. Nyt opetetaan toisella tavalla.

Edelleen mitä tulee kysymyksen paketista, sitä suuremmalla syyllä — kuultuaan ministeri Liikasen puheenvuoron — olisi tullut pitää tämänkin laki yksivuotisena. Jos kerran muuta viimesyksyiseen pakettiin kuuluvaa lainsäädäntöä nyt muutetaan, sitä suuremmalla syyllä olisi pitänyt huolehtia siitä, että myös tästä verolainsäädännöstä olisi tullut yksivuotinen. (Min. Liikanen: Mikäs tuo logiikka on?) — Tämä logiikka perustuu siihen, että nämä ovat riippuvaisia toisistaan. Nyt suljetaan yksi osa verouudistuksesta ja toista osaa pidetään auki ja tehdään siihen muutoksia. Ymmärrän, että tämä sopii hyvin valtiovarainministeriön ja -ministerin suunnitelmiin, mutta en lainkaan ymmärrä, miten se voi sopia opposition tavoitteisiin. — Tämä johtaa siihen, että meidän mahdollisuutemme syksyllä saada aikaan hallituksen kannalta hankalia tilanteita ja viedä eteenpäin opposition kannalta tärkeitä asioita ovat nyt ratkaisevasti heikentyneet. Ymmärrän hyvin, että savolaisten päivänä ministeri Liikasta hymyilyttää.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Ei voida sanoa, etteivät kansainväliset tapahtumat heijastuisi myös tässä salissa. Näyttää siltä, että naapuripuolueessa on voittamassa yhtä kova linja kuin Kiinassa. Siellä on ollut valtataistelua, jossa kova linja on perimässä voiton. Mielestäni sielu on pantu pirun na-

rikkaan, kun deva on tehnyt sopimuksen hallituksen kanssa ja hajottanut oppositiorintaman verolakikysymyksissä.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän tiedotteessa kerrotaan, että valtiovarainministeri on käynyt opposition kanssa neuvotteluja asiasta. Devan ryhmä tukee hallituksen esitystä, mikäli istunnossa hyväksytään seuraava ed. Löyttyjärven esittämä ponsi, ja ponsi on jaettu kansanedustajille. On vaikea uskoa, että tässä on kaikki. Niinpä onkin perusteltua — niin kuin keskustan edustajat ovat esittäneet — että Liikasen — Ribbentropin sopimuksen salainen lisäpöytäkirja tulee myös julki.

Devan eduskuntaryhmän ryhmäkokous on antanut tiedotteen, jonka mukaan mahdollisuus saada läpi ympäristöveroja koskeva perustelulausuma vastaa puolestaan koko opposition kannanottoja ja työväenliikkeen linjaa. Tällä perusteella deva pelkää ponsilausumasta on myynyt opposition yhtenäisyyden. Myönnän, että me SKDL:ssä olemme monessa asiassa maksimalistisia. Haluamme mahdollisimman paljon mahdollisimman monelle. Haittaveroesityksissä, joita olemme täällä esittäneet elinkeinoverolain yhteydessä, emme ole olleet maksimalistisia. Niissä me olemme halunneet saada pään auki ja sen takia esittäneet kovin kohtuullisia vaatimuksia. Näyttää siltä, että pää oli jo auki, ennen kuin deva meni sopimaan ponnesta, jolla se sanoo myyvänsä opposition yhtenäisyyden.

Muun muassa ministeri Paasio, puoluesihteri Kaila ja ministeri Liikanen ovat esittäneet sen tyyppisiä ajatuksia, että haittaverotukseen pitäisi siirtyä. Tällaiset ajatukset vaativat toteutumista esimerkiksi ensi vuoden budjetin yhteydessä, jotta sanat ja teot olisivat yhdenmukaisia. Tässä mielessä deva on myynyt jotakin sellaista, joka olisi toteutunut joka tapauksessa hallituksen omassa toiminnassa. Siinä mielessä tämä on turha ponsi, että opposition yhtenäisyys on myyty — ei mistään.

Toisaalta meillä on kokemuksia siitä, että kommunistit osaavat huonosti käydä kauppaa. Meillä on kokemuksia kasinotaloudesta, jossa on tullut takkiin, jossa me olemme saaneet tilillemme tappioita. Se johtuu siitä, että me emme ole osanneet pelitapaa. Samalla tavalla myös politiikassa, kun ruvetaan käymään kauppaa, näyttää, että meille on

tulossa tappioita. Nimittäin usko maailman ihmeitä tekevään muuttamiseen ponsiesitysten voimin ei ole se, jolla työväenliike on perinteisesti saanut eduskunnassa ja kansanedustuslaitoksissa muutoksia aikaan.

Tuntuu siltä, että kapitalismissa on kadottettu kokonaan sellainen hyve kuin kunnia ja kunniantunto. Länsimaaisessa kulttuurissa kaikki on kaupan, ostetaan ja myydään. Kaupan nykyaikaistumista ja modernisoitumista kuvaa se, millä tavalla pörssikauppaa tänä päivänä käydään. Myydään yhä enemmän yhä vähempää. Tässä mielessä kunniallisuus, omanarvontunto, itsetunto, omantunnon kanssa sopusoinnussa oleminen, jota on edustanut perinteinen vanha työväenliike, ei ole enää kunnia. Se ei ole kunnia Suomessa politiikassa eikä se ole kunnia Suomessa myöskään kaikkien poliittisten puolueiden linjassa.

Kun deva luopuu opposition yhtenäisyydestä, konsensus voittaa, Liikasen linja voittaa ja ongelma on tavallaan se ... — Ministeri Liikanen, toisen puheenvuoron aikana ei saa pyytää puheenvuoroja. (Min. Liikanen: Edustaja jatkaa vain, jos pystyy!) — Ongelma on se, että eräällä tavalla myös poliittinen tartuntatauti, josta nyt on kysymys, on levinnyt, hallituksen tukemisen sietämätön keveys on ollut myös tarttuvaa. Vihreät, jotka tässä yhteydessä olivat alun perin koko opposition linjoilla, ovat muuttaneet kantansa. Minusta sosialidemokraattien ryhmän tiedot osoittivat, että vihreät eivät ole tässä yhteydessä saaneet mitään. He ovat vain halutessaan pitää ryhmänsä kokonaisuena tällä kannalla. Tässä mielessä taustalla on myös vihreiden väärä arvio siitä, millä tavalla oppositio voi eduskunnassa vaikuttaa asioihin. On väärä arvio siitä, millä tavalla lakiesityksiä saadaan täällä käsittelyyn.

Elinkeinoverolain yhteydessä me olemme saaneet käsitellyn haattaveroesityksiä, konkreettisia ehdotuksia. Sitä ei ole hallitus pystynyt eikä hallituspuolueiden kansanedustajat estämään, etteivät ne olisi tulleet tänne suureen saliin. Minä ymmärrän ed. Soininvaaraa, joka on eräällä tavalla menettänyt tässä asiassa aloitteen, kun hän sanoi, että nämä asiat pitäisi laittaa valmisteverojen yhteyteen. Valmisteverot tuskin tulevat tämän eduskuntakauden aikana eduskunnassa käsitellyn. Siinä mielessä minusta logiikka on väärä. Opposititiolla on vain yksi logiikka.

Se on se, että täällä saadaan asiat käsittelyyn vain hallituksen esitysten yhteydessä. Niiden esitysten yhteydessä me olisimme halunneet myös ensi vuonna käsiteltäväksi sellaisia ehdotuksia, jotka ovat meidän mielestämme parempia kuin hallituksen esitykset.

Jos jollakin on sellainen käsitys, että SKDL on yritysverojen kiristämistä vastaan, niin mielestäni se käsitys ei perustu historiaan eikä se käsitys perustu käytäntöön eikä se käsitys perustu SKDL:n aloitteisiin näissä asioissa. Mielestäni yksi johdonmukaisimmin yritysverotuksen kiristämisen kannalla olleita ryhmiä tässä eduskunnassa on SKDL. SKDL on johdonmukaisesti toiminut sen puolesta, että yhteiskunnan hyvinvointia voitaisiin tasata myös yrityssektoria verottamalla, ohjaamalla yritysten ennätysuuria voittoja kymmenen vuotta kestäneen nousukauden jälkeen myös muiden käyttöön, myös tasaisemmin, panemalla yritysten tuloja uusjakoon. SKDL on vaatinut yhteiskunnassa sekä hyvinvoinnin lisäämistä että pahoinvoinnin torjuntaa. SKDL ei ole koskaan livennyt siitä rintamasta, jossa yritysveroja pitäisi kiristää.

Meillä on tietysti myös maksimalistisia vaatimuksia. Nyt käsillä olevien lakiesitysten yhteydessä me olisimme halunneet poistaa koko investointivarausrain. Olisimme halunneet tehdä samalla tavalla kuin Ruotsissa tehdään. Tämä investointivarausrain on kestänyt siinä mielessä, että se antaa suuryrityksille mahdollisuuden lailliseen veronkiertoon, silloin kun tämä laki on voimassa. Me haluamme hylätä koko tämän investointivarausrain. Me haluamme hylätä tämän investointivarausrain nyt käsillä tulevassa kolmannessa käsittelyssä. Me haluaisimme, että sen tilalle ei tulisi mitään. Tässä mielessä minä kannatan ed. E. Ahon esittämää hylkäysehdotusta.

Toinen asia, mikä tässä yhteydessä tulee esille, on se, että jos tämä investointivarausrain säilyy, siinä yhteydessä me haluamme, että se ulotettaisiin koskemaan myös pienempiä yrityksiä. Jos se säilyy, niin olkoon niin, että se ei koske vain suuryrityksiä, vaan myös pienempiä yrityksiä. Tältä pohjalta minulle ei tuota mitään ongelmaa kannattaa myös ed. Laineen ehdottamaa lausumaa, joten kannatan sitä. Voi siis samassa yhteydessä, kun ollaan kumoamassa investointivarausrainia, siinä tapauksessa että se säilyy, olla

myös sillä kannalla, että tulkooot ne etuudet, joita siinä ehdotetaan, myös pienyritysten käyttöön; tänä päivänä ne eivät ole pienyritysten käytössä. Siis olen vapaaehtoisesti kannattamassa myös ed. Laineen täällä esittämää ehdotusta siihen tapaan, kuin hän toivoi kannatusta ed. Virolaiselta.

Koko tässä kysymyksessä, mitä nyt käsitellään, on esillä oppositiopolitiikan olemus. Opposititiolitiikkahan on sisällöltään sitä, että hallitusta vastaan, paitsi silloin kun ollaan hallituksen puolesta. (Naurua) Suurimmassa osassa asioita oppositio on hallituksen puolesta. Täällä käsillä olevia lakiesityksiä käsiteltäessä suurimmassa osassa asioita oppositio on samoilla linjoilla hallituksen kanssa. Sitten on joukko asioita, joissa ollaan eri mieltä. Ne asiat, joissa ollaan eri mieltä, tulevat täällä käsittelyyn ja näkyville. Asiat, joista ei olla eri mieltä, joista ollaan samaa mieltä, eivät näy täällä käsittelyssä. Kehottaisin ottamaan huomioon sen, että suurimmasta osasta asioita ollaan samaa mieltä. Vain ne asiat, joista ollaan eri mieltä, tulevat täällä käsittelyyn.

Ei ole kohtuutonta, että tehdään oppositiopolitiikkaa olemalla hallituksen kanssa eri mieltä joistakin tietyistä esille otettavaksi valituista asioista. Mielestäni yritysverotus ja yleensä verolait ovat sen tyyppinen asia, että kun hallitus on niissä asioissa julistanut tiettyä linjaa, jota se ei ole pystynyt noudattamaan, opposition on niissä asioissa pyritävä saamaan aikaan parannuksia hallituksen esityksiin. Ei ole mitenkään kohtuutonta ja epäloogista, että oppositio pyrkii esittämään parempia ehdotuksia kuin hallitus on esittänyt.

Tässä mielessä myös me haluamme esittää investointivarauslain kumoamista kokonaan. Deva haluaa samaa, on ottanut perustelut esitykselleen tähän ponsilauseelmaan, tähän lakiesitykseen valtiovarainvaliokunnassa jättämästäni vastalauseesta. Siinä mielessä me olemme täysin samoilla linjoilla. Nyt valitaan vain toimintatapa. Toimintatapa tässä asiassa on se, että oppositio on tähän asti voinut olla yhtenäinen. Oppositio käyttäytyi viime joulukuussa tietyllä tavalla.

Nyt deva hajottaa tämän opposition yhteisen rintaman. Deva muuttaa äänestyskäyttäytymistä verrattuna siihen, mitä se oli viime syksynä. Tässä mielessä deva ei ole johdonmukainen. Deva olisi johdonmukai-

sempi, jos se olisi viime syksynä vastustanut tätä asiaa eikä vastustaessaan sitä nyt oltuun viime syksynä eri mieltä. Asiaa ei muuta se, aivan kuten keskustan edustajat ovat esittäneet, että tämä lakiesitys on nyt paloiteltu erilaisiin osiin. Lakiesitys on paloiteltu, mutta se muodostaa osan samasta kokonaisuudesta kuin viime joulukuussakin. Tämän takia devan alistuminen tähän paloiteluun ei onnistunut.

Valtiovarainministeri Liikanen on käynyt erilaisia neuvotteluja asian eteenpäin viemisestä, ja tuntuu siltä, että jossain yhteydessä hän otti puheenjohtaja Käkälään SKDL:ssä yhteyttä ja toivoi kannalleen tukea ja saikin, koska puheenjohtaja Käkälä ei siinä vaiheessa tiennyt mistä on kysymys. Mutta nyt kun hän tietää, hän ei ole sillä kannalla, millä deva on. Deva on siis nyt sillä kannalla, millä Käkälä oli ensin, mutta millä hän ei ole enää. (Naurua) Tässä mielessä deva on se, joka oppositiosta on mennyt tässä kysymyksessä niinsanotusti halpaan. Se on siis devan kannalta ongelmallista, ja deva joutuu tässä yhteydessä selittelemään kannanottojaan, ei SKDL.

SKDL:ssä on suurta yksimielisyyttä tässä kysymyksessä ja äänestyskäyttäytymisessä, vaikka ministeri Liikanen joihinkin saunaseurapuheisiin liittyen esittää jonkinlaista toista kantaa. SKDL:n edustajat tulevat kaikki äänestämään johdonmukaisesti tässä asiassa, sillä tavalla kuin oppositio yhtenäisesti äänesti viime joulukuussa. Mitään ei ole muuttunut sen jälkeen, kun oppositio oli yhtenäinen viime joulukuussa. On tapahtunut vain se, että deva on nyt tästä asiasta livennyt. Deva on muuttanut äänestyskäyttäytymistään. Eräällä tavalla se merkitsee sitä, että oppositio on hajalla ja konnakuoro on saanut uusia jäseniä.

Tämä logiikka, että nyt pitäisi hyväksyä tämä lakiesitys, perustuu siihen, että pelätään demareiden aseman heikentyvän Suomen politiikassa. Arvoisat kansanedustajat! Pelätään demareiden aseman heikentyvän Suomen politiikassa, että demarit eivät enää vuoden kuluttua pysty saamaan hallituksen lakiesitystä saman sisältöisenä eduskuntaan kuin se on tänä vuonna tänne tulossa. Täällä on käyty supattelemassa korvaan, että katsokaa, katsokaa, miten oikeiston vaikutus kasvaa, ja tukekaa meitä tässä esityksessä. Ei ole mitään sellaista merkkiä, että se tuki

pitäisi antaa esimerkiksi tänä vuonna eikä viime vuonna. Meillä olisi ollut aikaa oppositiossa katsella, kuinka se demarin asema oikein heikentyy tässä suomalaisessa politiikassa seuraavan vuoden aikana: demarin aseman heikentyminen näyttää olevan sellainen, että demarit itse eivät pyri sitä pysäyttämään.

Minusta pitäisi pyrkiä pysäyttämään eikä tulla anomaan armonpaloja oppositiolta, että hyvä oppositio, että meidän asema on nyt heikentymässä tässä seuraavan vuoden aikana, että hyväksykää tämä lakiesitys nyt. Sellaisia armonpaloja minusta itseään kunniottavan sosialidemokraattisen puolueen ei pidä tulla meiltä pyytelemään. Olen erittäin pahoillani, että deva tässä yhteydessä on kärsinyt sen tyyppisestä logiikasta, joka on ollut hallituksen logiikkaa mutta joka ei ole ollut opposition logiikkaa. Joka tapauksessa se on hajottanut opposition ja luonut tänne eduskuntaan ja ilmeisesti myös koko yhteiskuntaan sitten uuden epäpyhän liiton, sosialidemokraattien ja devalaisten liiton.

Valtiovarainministeri Liikanen: Arvoisa puhemies! Jotta tämä asia ja ed. Seppäsen linja tulisi vielä kirkkaammaksi, voin kertoa, että hän kertoi minulle viime viikolla, että hän olisi puolestaan ensi vuonna valmis hyväksymään nämä kaikki lait pysyviksi. (Naurua) Sitä, mikä ero on tällä vuodella ja ensi vuodella, on minun vaikea erottaa. Mutta meitä oli suuri joukko ihmisiä keskustelussa mukana. Kiitoksia, ed. Seppänen, siitä tuesta, joka ensi vuonna joka tapauksessa on tulossa, mikäli tällä kertaa asia ei eduskunnassa mene läpi.

Toinen asia sitten, joka liittyy haittaveroihin, on se, että haittaveroista on käyty laajaa keskustelua hallituspuolueitten ja eduskunnan piirissä. Asia on monessa suhteessa ongelmallinen. Ensimmäistä kertaa kuitenkin hallituspuolueitten eduskuntaryhmien johto ja hallituspuolueitten johto joutui ottamaan nyt asiaan periaatteellista kantaa, kun esillä oli ed. Löyttyjärven ponsi. Tämä käsiteltiin hallituspuolueitten puheenjohtajien ja hallituspuolueitten eduskuntaryhmien kokouksessa ja hyväksyttiin.

Kun ed. Seppänen väitti, että tänä vuonna ei eduskuntaan voi tulla valmisteveroa koskevia lakiesityksiä, hän on siinäkin väärässä. Niitä on ilmeisesti pakko tuoda, mikäli

eduskunta tämän ponnien hyväksyy, koska se tulee sitomaan hallitusta. Toivoisin, että esimerkiksi SKDL:n tukea tälle ponnelle tulisi, mikäli se pitää näitä haittaveroja tarpeellisina.

Kun ed. Seppänen totesi, että SKDL:n historiaan ei kuulu suurpääoman verohelpotusten tukeminen, ei se historiaan kuulukaan, se kuuluu nykypäivään.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kolme näkökohtaa: 1) Opposition yhteisrintaman veroasioissa hajottivat ne, jotka sulkiivat devan pois haittaverotyöryhmästä. 2) Lapsellista on puhua salaisista pöytäkirjoista. Sellaisia ei ole. 3) Tämä meidän perustelulausumaehdotuksemme, jota ed. Seppänen jo kannatti, perustuu paitsi meidän omaan verolakialoitteeseemme viime vuodelta myös ilmeisesti ed. Seppäsen tekstiin, joka on SKDL:n vastalauseessa.

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Verolakien aikaisempien käsittelyjen yhteydessä ed. Seppänen on useaan kertaan muistuttanut siitä, että valtiovarainministeriö ei ole neuvotellut opposition kanssa, ja ollut sitä mieltä, että verolait on ollut siitä syystä kaadettava.

Nyt kun valtiovarainministeriö on neuvotellut opposition kanssa, ed. Seppänen hohkaa vielä kovemmin, että kaikki on nyt kaupan. Tuntuu, että ed. Seppäsen katkeruus on vain lisääntynyt siitä, että hän ei ole itse saanut olla kaupantekijäisissä mukana. Minusta tuntuu, että se onkin tiivistettynä koko ed. Seppäsen oppositiopolitiikan olemus. Muuten olen sitä mieltä, että on hyvä asia, että ed. Seppäsenkin uskoo sosialidemokraattien aseman kestävyYTEEN.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kahta minä oikeastaan vain toivoisin: että SKDL ei vastustaisi suuryhtiöiden verotuksen kiristämistä edes jonkin verran nyt, kun siihen reaali maailmassa päästään, ja toiseksi toivoisin, ettette vain rupea vastustamaan haittaverojakin, kun siihen nyt on reaali maailmassa mahdollisuus edetä, (Eduskunnasta: Älä, Esko, pelkää!) edes alun osalta, (Ed. Astala: Härskiä puhetta!) mistä tässä ed. Löyttyjärven ponnassa todetaan.

Ei opposition pidä esimerkiksi haittaverojen osalta itseään sillä tavalla mitätöidä, että nyt kun niistä eduskunta tulee, toivon mukaan, laajalla yhteisymmärryksellä päättämään, niin se ei sitten enää olekaan mitään. Niin kauan kuin siitä vain puhutaan, se oli jotakin, mutta kun jollekin ruvetaan, niin kaikki onkin mitätöntä ja turhaa. En minä semmoistakaan puuhaa sitten kyllä enää ymmärrä enkä semmoisessa ainakaan haluaisi olla mukana. Silloinhan on aivan järjetöntä koko tämä politiikan tekeminen. (Vasemmalta: Sitä se onkin!)

Sitten oppositiopolitiikan sisällöstä. Ei se ihan tietenkään niin vaan voi olla, että aina vain hallitusta vastustetaan. Täytyy hieman katsoa, mistä kysymys on. Ja kun suuryhtiöiden verotusta kiristetään, me kommunistit olemme aina olleet varmasti mukana semmoisessa esityksessä, mutta tiedän kyllä kommunisteja, jotka ovat olleet myös suuryhtiöille verohelpotuksia antamassa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni ministeri Liikanen lausui täällä väärän todistuksen. Kun hän kävi anelemassa tukeani tälle investointivarauslain muutokselle viime viikolla, sainoin, että palataan asiaan ensi vuonna. Se on sitten mahdollista. Olisimme toivoneet, että hän olisi käynyt hakemassa tukea verojaoston ja valtiovarainvaliokunnan jäseniltä jo siinä vaiheessa, kun tämä asia oli valmistelussa, ja niitä näkemyksiä olisi otettu huomioon, mitä siinä tilanteessa mahdollisesti olisimme esittäneet.

Ei ole mahdotonta hyväksyä tätä lakiesitystä. Se ei ole väärän suuntainen, vaan se on oikean suuntainen, mutta se on täysin riittämätön siinä mielessä, että se palvelisi niitä meidän tavoitteitamme, että tämä koko vero kumotaan.

Minusta ministeri Liikanen lausui täällä väärän todistuksen, että minä olisin ollut tukemassa tätä hänen lakiesitystään viime vuonna. (Eduskunnasta: Ensi vuonna!) — Ensi vuonna. — Tällaista en ole sanonut. Minusta ministeri Liikanen toimii tässä tilanteessa väärin, kun hän tällaista tulee tänne väittämään.

Mitä tulee devan esiintymiseen haittavero-työryhmässä, devan edustajat, samoin kristillisen liiton edustajat, olivat tänä päivänä haittavero-työryhmässä ja olivat siellä täysi-

valtaisina jäseninä. Minusta sen tyyppinen toiminta, että nyt väitetään, että ei ole oltu siellä riittävän ajoissa, ei riitä perusteeksi tässä asiassa toimimiseen siihen tapaan kuin deva nyt toimii.

SKDL ei vastusta yritysveron kiristämistä eikä SKDL vastusta haittaveroja. SKDL:llä on täällä seitsemisen ponsiehdotusta, kun nämä haittaverot tulevat käsittelyyn. Toivoin, että ne samat piirit, jotka ovat täällä kannattamassa ed. Löyttyjärven haittaveroesitystä, hyväksyisivät saman sisältöisinä myös SKDL:n esittämät haittaverot. SKDL tulee hyväksymään varmaankin ed. Löyttyjärven ja ministeri Liikasen sopiman ponsiesityksen, joka sitten on jostakin syystä parempi kuin muut, vaikka se on samanlainen kuin muut.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Todellakin otin yhteyttä SKDL:n ja SKP:n johtoon sekä eduskuntaryhmän johtoon jo aikaa sitten näissä asioissa. Keskustelumme olivat varsin asiallisia. Nyt ymmärränkin, että ilmeisesti ongelma on se, että SKDL:n kansanedustaja Seppäsen on ole ollut yhteydessä. Mutta jos SKDL:ää johtaa yhden miehen sotamiesneuvosto, olisi hyvä myös ilmoittaa hallituksen suuntaan, että tietäisi kenen kanssa voi neuvotella, että se kelpaisi sitten kaikille.

Tosiasia on se, että ed. Seppänen sanoi, niin kuin täällä kerroin. Jos hän sen kiistää, niin esitänkin, että vastaisuudessa, kun keskustelemme, valitsemme paikalle kaksi notaaria, jotka kirjaavat. Ei tarvitse täällä kiistellä asioista. Ed. Seppänen sanoi, että ensi vuonna minä voin sitten olla tässä tukemassa, mutta nyt en. Tämä on totta.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taitaa olla tyyli-rikko käyttää viime puheenvuoro näin kiihkeävyisessä keskustelussa, mutta joka tapauksessa haluaisin huomauttaa ensinnäkin ed. Lai- neelle, että deva on mukana haittavero-työryhmässä, on ollut jo ennen kuin deva on tehnyt tämän kaupanteon päätöksen, ja näin ollen ei pidä vedota siihen, että deva ei olisi mukana siinä työryhmässä.

Sitten ed. Seppäselä, joka yritti jollakin tavalla heittää kaupanteon varjoa myös vihreiden päälle sanomalla, että vihreät ovat muuttaneet kantaansa tässä asiassa: Saattaa

olla, että joku meistä on muuttanut kantaansa, mutta esimerkiksi minä ja myös ed. Haavisto emme olleet ottaneet tähän kantaa, emme julkisesti, emme täällä mihinkään suuntaan emmekä edes omassa ryhmässä ennen kuin kello 12 tänään. Silloin me ilmoitimme, että selviteltyämme tätä asiaa eilispäivän ajan eri tahoilta me olemme hallituksen kannalla tässä asiassa.

Minusta te Eskot voisitte keskustella tästä kaupanteosta pikemminkin keskenänne heittäen sitä tähän suuntaan laisinkaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Liikanen ilmoitti hetki sitten, että merkittävät hallitus- ja eduskuntaryhmätahot ovat päätyneet haittaerojen kannalle ja tulevat olemaan tällaisen ponnien takana. Kiinnitän vain huomiota siihen, että tämän täysistunnon asiakohdassa 4 ed. Kietäväinen teki näitä koskevan esityksen ja mm. ministeri Liikanen äänesti sitä vastaan. Tästä teen sen johtopäätöksen, että tämä johtavien hallitustahojen ja eduskuntaryhmien neuvottelu on käyty tänä päivänä asiakohdan 4 äänestysten jälkeen ja siis ennen tuota äskeistä puheenvuoroa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ministeri Liikanen edelleenkin lausuu vääriä todistuksia, ja siinä mielessä pidän hyvänä hänen ehdotustaan, että olisi kaksi notaaria läsnä, kun me keskustelemme yhdessä. Toivoisin, että nämä samat kaksi notaaria ovat olleet läsnä myös siinä yhteydessä, kun ministeri Liikanen ja devan edustajat ovat keskustelleet tässä yhteydessä. Toivon, että nämä notaarit kertoisivat eduskunnalle, mitä on sovittu.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Liikanen totesi, että hän on keskustellut SKDL:n eduskuntaryhmän kanssa. On totta, että hän runsas viikko sitten, ehkä paria viikkoa sitten, totesi, että jos olemme valmiita hyväksymään nämä lakiesitykset, voidaan hallituksenkin toimesta olla hyväksymässä haittaveroja koskeva ponsi. Mutta olemme selvästi katsoneet, että tämä ei ole uskottavaa eikä luotettavaa vallankaan, kun ottaa huomioon, että vielä vajaa kuukausi sitten hallituspuolueiden ja myös ministeri Liikasen taholta on selkeästi sanottu, että haittaverot eivät ole mitään

järkeviä asioita, ja nyt vasta hän on herännyt puolustamaan näitä. Me emme luota hallitukseen siinä, että siltä tulee sellaisia haittaveroesityksiä, jotka ovat järkeviä ja joilla voidaan päästä siihen tulokseen kuin on tarkoitus, ja sen vuoksi me emme ole olleet hyväksymässä emmekä halua hyväksyä näitä lakeja vain tuollaisen "mitättömän ponnien" vuoksi.

Ministeri Liikanen tuossa aikaisemmin totesi, että jos eduskunta hyväksyy ponnien, se sitoo hallitusta. Näin muodollisesti on, mutta meillä on kokemuksia kymmenistä ponsista, joita eduskunta on hyväksynyt ja jotka eivät ole liikauttaneet hallitusta niin, että niistä olisi tullut mitään esityksiä. (Ed. Virolainen: Se oli silloin, kun te olitte hallituksessa!) Siksi emme voi tässä yhteydessä olla hallitusta tukemassa.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Täällä on kannettu huolta periaatteista ja työväenliikkeen linjan toteutumisesta tässä yhteydessä. Verotuksen painopisteen siirtäminen yritysverotukseen vastaa työväenliikkeen perinteistä linjaa, ja tästä on kysymys tämän lain ja myös seuraavan lain käsittelyn yhteydessä. Oppositioyhteistyötä verotuskysymyksissä on mielestäni arvioitava myös tämän linjan lähtökohdista. Näyttää siltä, että täällä istuvan keskustan ryhmän kanssa ei verotuskysymyksissä yhteistyötä synny yritysverotuksen kiristämisen lähtökohdista. (Ed. Virolainen: Hallituksen kanssa syntyy!) Sen sijaan näissä kysymyksissä yhteistyöhön ilmeisesti ollaan valmiit silloin, kun on kysymys verohelpotuksista yrityksille, omistajille tai myyntivoittoja kahmiville. Tällaista yhteistyötä me emme halua. Me haluamme yhteistyötä (Ed. Virolainen: Hallituksen kanssa!), jolla pienituloisten, vähävaraisten ihmisten verotusta helpotetaan.

Täällä on myös todettu, että ponnit ovat mitättömiä. Kuitenkin tämänkin ja seuraavan asian yhteydessä on esitetty hyvin suuri joukko ponsia. Muun muassa ed. Seppänen on tehnyt erittäin monta ponsiesitystä, jotka ovat kaikki hyviä ja joiden puolesta demokraattisen vaihtoehdon ryhmä tulee esiintymään. Me haluamme olla edistämässä sellaisen tilanteen syntymistä, että ensi syksynä budjetin käsittelyn yhteydessä tässä salissa voitaisiin konkreettisten esitysten pohjalta käsitellä resurssi- ja haittaveroja. Jos tämä

toteutuu, mielestäni työväenliikkeen perinteinen linja on mennyt ainakin vähän eteenpäin, ja tästä lähtökohdasta me olemme näitä asioita arvioineet, sekä tätä että seuraavaksi käsiteltävänä olevaa asiaa.

Herra puhemies! Kannatan lopuksi ed. Laienen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Todettakoon, että hallitus on yhdestä linjasta pitänyt kiinni sekä nyt että viime syksynä. Se on se, että veroasioiden yhteydessä ratkaisuun ei voida niputtaa mitään muita kuin verokysymyksiä. Tästä on pidetty keskusteluissa kiinni, ja esillä on ollut vain kaksi asiaa. Toinen on se, että nämä yritysverolait tulisivat pysyviksi, ja toinen on se, että devan taholta esitetty ehdotus, voidaanko eduskunnassa olla hyväksymässä haittaveroponsi, joka velvoittaisi hallitusta. Nämä kaksi asiaa ovat nyt menossa eteenpäin, ja tässä voin todeta myös sen, että joka tapauksessa hallitusryhmät tulevat äänestämään ed. Löyttyjärven ponnin puolesta nyt, kun se on hallitusryhmissä voitu käsitellä ja kun deva on ottanut kannan sen puolesta, että yritysverolait saatetaan voimaan pysyvästi. (Ed. Virolainen: Salainen pöytäkirja!) Asiaan ei liity mitään muuta.

Voin sen sanoa, että tässäkin olen oppinut, sillä aikanaan budjetissa liitettiin asiaan sellaisia kysymyksiä, joilla ei ollut mitään tekemistä itse työllisyyslain kanssa. Siitä aiheutui paljon enemmän vahinkoa. Sellaista virhettä en tule tekemään toiste.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastaan ed. Löyttyjärvelle, että tämä vuorovaikutus hallituksen ja devan välillä on kovin yksipuolinen, jos ed. Löyttyjärvi ei pysty tätä devan ja hallituksen liittoa kehittämään niin pitkälle, että hallituspuolueiden kansanedustajat olisivat myös niiden esitysten takana, joiden puolesta deva on tässä asiassa, näiden muiden haittaverositysten takana. Minusta nyt on kummallista tämä politiikan teko, että ollaan yhden ponnin takana, mutta ei olla saman sisältöisen toisen ponnin takana. Jos hallituspuolueet tulevat äänestämään näiden muiden ponsien puolesta, uskon, että devan kannatti liittoutua hallituksen kanssa, kokoomuksen ja demareiden kanssa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on paljon puhuttu ponsien merkityksestä, ja ministeri Liikanen äsken käytti esimerkkinä työllisyyslain porrastamiseen liittyneitä ponsia. Totean vain, että niistä yksikään ei ole toteutunut, vaikka niiden puolesta äänesti yl 190 kansanedustajaa.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Kannatan ensinnäkin ed. E. Ahon perustelulausumaehdotusta. Sen jälkeen tähän asiaan liittyen vielä haluan todeta ensinnäkin sen, että sen ohella, että tätä keskustelua on tähän saakka hallinnut se tosiseikka, että deva on kääntänyt kelkkansa perusteellisesti tässä asiassa, on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, kuinka hiljaa tämän salin tuo puoli on tämän asian käsittelyn aikana kaiken aikaa täällä ollut. Siellä istuu kansallinen kokoomus, eilen ja toissapäivänä ja sitä ennen juhlinut kokoomuspuolue, joka julisti kokouksessaan eri yhteyksissä myös yrittäjyyden nimiin ja sen puolesta puhui monella tavalla. Nyt kuitenkin on käsiteltyssä asia, hallituksen esitys, joka merkitsee nimenomaan pienten ja työvaltaisten yritysten verotuksen kiristämistä. Kokoomus on tässä matkassa mukana hyväksymässä hallituksen tai ministeri Liikasen linjan. Meistä se on perin surullista ja kertoo aika paljon kokoomuksen tämänhetkisen politiikan sisällöstä ja myös siitä, kenen vietävänä kokoomus näissä asioissa on.

Herra puhemies! Näillä eväillä kannatan siis ed. E. Ahon tekemää perustelulausumaehdotusta.

Ed. Ahde (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta täytyy ehkä ainoastaan todeta se, että jotenkin murheelliseksi tulee, kun joutuu toteamaan, että opposition kannalta tärkeintä olisi se, että poliittinen taktiikka ja pelin politiikka olisi johtavana aiheena silloin, kun me täällä käsittelemme itse asiassa haittaveron lopullista kohtaloa. (Ed. Pekkarinen: Milloin sitä käsitellään?) -Ed. Pekkarinen, jos saan sanoa vain sen asian, että jos tänään eduskunta päättää tästä ponnesta, niin voin ilmoittaa ed. Pekkariselle sen verran tuntevani tätä parlamentaarista käytäntöä, että tämä eduskunnan tahto tulee myös päätökseksi. Ja sen ed. Pekkarinenkin tietää, että ei

tule ilman tätä pontta. (Ed. Pekkarinen: Tämä kertoo pelin politiikasta!) Se, ed. Pekkarinen, että voitaisiin yhdestä pysyvästä laista tehdä yksivuotinen laki, on näköjään tärkeämpää kuin se, että ympäristönsuojeluasiat nostetaan tärkeimmiksi asioiksi.

Minun on sanottava vielä pettymykseni SKDL:nkin suuntaan, että tässä on tällainen politiikan taktikka valittu asian yli meneväksi pyrkimykseksi. Iloinen olen siitä, että vihreät ja demokraattinen vaihtoehto ovat tulleet nyt sille kannalle, että sillä käyttäytymisellä suomalaista parlamentaarista poliittista järjestelmää hyväksi käyttäen vaikuttavat erään tärkeän asian toteutumiseen. Siihen minä uskon.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vastauksena ed. Pekkarisen puheenvuoroon totean, että nyt käyty keskustelu on ollut vasemmiston ja etenkin SKP:n ja devan välistä väittelyä, eräänlaista vasemmistofoorumin jatkamista tässä yhteydessä; todellakaan ei ole tarvittu kokoomuksen tai kokoomuslaisten kansanedustajien osallistumista tähän debattiin, joka enemmän kuin itse lakeja ja niiden sisältöä on koskenut juuri sitä kysymystä, kuka ja miksi on tehnyt sopimuksen, mitä siinä on sovittu mahdollisesti muuta kuin mitä on sanottu sovitun jne.

Mitä tulee itse yritysverotuksen uudistamista koskeviin lakeihin, ed. Pekkarinen taas totesi tässä yhteydessä, että nimenomaan näillä laeilla kiristettäisiin pienten ja keski suurten yritysten verotusta. Tämähän ei pidä paikkaansa. Näiden yritysverotuksen uudistusten keskeisin sisältö on nimenomaan se, että suurimpien yritysten osalta, sellaisten, jotka ovat onnistuneet kokonaan tai lähes kokonaan välttymään veronmaksulta, tapahtuvat suurimmat muutokset.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskiewiczille ensin vastaan, että tässähän käy investointivarausten osalta niin, että ei vain kiristetä jonkin verran joidenkin pienten yritysten verotusta tällä lailla, vaan koko tämän lain piiristä lentää iso joukko pieniä yrityksiä kokonaan pois. Näin käy.

Mitä ed. Ahteen puheenvuoroon tulee, jonka vuoksi nimenomaan puheenvuoron puysin, täytyy kyllä ihmetellä sen puheen-

vuoron ideaa ja logiikkaa. Näytti siltä, että tärkeää ed. Ahteen mukaan ei ole se, voiko koko eduskunta yksimielisesti ja yhteisesti hallituspuolueet mukaan lukien asettua tukemaan ehtoita, ed. Ahde, ehtoita, sellaisia lausumia, jotka velvoittavat hallitusta toimimaan ympäristöveroasioissa. Se ei tunnu olevan tärkeätä. Tärkeätä on se, että hallituspuolueet voivat sopia tässä yhteydessä sellaisesta paketista ympäristöverojen säätämiseksi tulevaisuudessa, jolla hallituspuolueet samalla kertaa pystyvät ostamaan devan tuen näitten lakien pysyväksi säätämiseksi. Minusta tämä jos mikä osoittaa, että kysymyksessä on pelin politiikka viimeistä piirtoa myöten.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin hallituksen tai hallitusryhmien puolelta kyllä tässä asiassa nyt on turha syyttää oppositiota pelin politiikan harjoittamisesta. Kyllä tässä keskustelussa ja tämän päivänä aikana selvästi on tullut ilmi, missä sitä peliä on harjoitettu ja minkälaisin eväin. Hallitushan lähti alun pitäen siitä viime vuonna, että saadaan yhdellä kertaa koko paketti eduskuntaan ja pilkotaan täällä oppositio. Kun se epäonnistui, päätettiin yrittää uudella taktiikalla, johon kuului se, että paketti hajotetaan ja ajetaan oppositio tilanteeseen, jossa sille tulee vaikeaksi näiden asioiden käsittely.

Ja vielä investointivaraustenlaki ja elinkeinoverolakiin yritettiin käsitellä täällä eri aikaan. Se tosin epäonnistui sen jälkeen, kun saimme pöydällepanon kautta siirretyksi nämä asiat toistensa yhteyteen. Mutta ministeri Liikasen tavoite oli, että nämä olisi käsitelty muutaman päivän välein, jolloin pilkkominen olisi ollut vielä helpompaa. Tässä on harjoitettu aivan selvää pelaamista, ja minusta on erityisen vastenmielistä tässä asiassa se, että näin suurten yhteiskunnallisten kysymysten kuin verolainsäädännön läpiviemiseen eduskunnassa tarvitaan tämän kaltaisia pelejä. Mielestäni nämä asiat olisi pitänyt valmistella ja käsitellä sellaisella tavalla, että eduskunnan laaja enemmistö olisi voinut olla yhtä mieltä näiden lakien tarpeellisuudesta ja niiden sisällön hyväksyttävyydestä. Nyt on käytetty menettelytapoja, jotka heittävät varjon koko verolainsäädännön ylle.

Mitä tulee ed. Zyskiewiczin väitteeseen siitä, että verouudistus johtaa nimenomaan

siihen, että suurten yritysten verotus kiristyy, kyllä käy niin, että eräiltä osin suurten yritysten verotuskin kiristyy, mutta voi sanoa, pääosin nämä toimenpiteet kokonaisuudessaan kohdistuvat kielteisimmin pieniin yrityksiin. Osa siitä selittyy investointivaroilasta, osa muusta yritysverolainsäädännöstä. Näin tulee käymään.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Ahteen puheenvuoron johdosta. Hän oli sitä mieltä, että on parlamentarismia, kun hallitus neuvottelee ja etsii enemmistöä täällä sillä tavoin, mutta ei ole parlamentarismia, jos käytetään valtiopäiväjärjestyksemme keinoa estää pysyvät verolait. Se on täysin parlamentaarinen menettelytapa. Onneksi sellainen on olemassa.

Sen vuoksikin tähän onkin syytä viitata, kun valtiovarainministeri Liikanen aivan alussa, kun verouudistusta käsiteltiin, lausui hyvin mahtipontisesti, ettei opposition tukea tarvita, kun hallitus voi tuoda yksivuotisena kaikki lait. Miksi nyt hermostutaan niin kovasti, jos ne joudutaan yksivuotisina mahdollisesti tuomaan? Sehän on hallituspolitiikan riski. Mielestäni nimenomaan hallituspuolueet ovat hermostuneet siitä, että täällä uskalletaan vastustaa pysyviä lakeja, joita me emme sisällöltään pidä hyvinä. Se, millä tavoin tästä on opposition kanssa neuvoteltu, osoittaa myös toimintatavan. Ei meille ole missään vaiheessa esitetty neuvotteluja lakien sisällöstä. On vain sanottu, että jos me nyt hyväksyisimme verolait yleensä — jotka koskevat tulo- ja varallisuusveroa — niin siinä yhteydessä meidän pitäisi hyväksyä myös se elinkeinoverolaki tai investointiverolaki, joka hallituksessa on jo käsitelty ja hyväksytty ja josta mitään ei muuteta. Ei todellista neuvottelua ole edes tarjottu oppositiolle siinä mielessä, että me olisimme voineet vaikuttaa näiden lakien sisältöön.

Ed. Ahde (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä investointivaroilakiin tulee, niin käsitykseni mukaan kysymyksessä on parannus nykyiseen investointivaroilajärjestelmään. Sen takia minusta on hyvä, että se voidaan hyväksyä pysyvänä ja katsoa muuttaman vuoden kuluttua, mitä käytännössä on tapahtunut. Minunkin käsitykseni on sellainen, että suurten yritysten verotusta tämä muutos kiristää.

Mitä tulee haittaveroon, ed. E. Ahon ja myös ed. Wahlströmin puheenvuoroon liittyen käsitykseni mukaan kaikista näistä ponsista ed. Löyttyjärven ponsi on ainut, joka on todella konkreettinen. Siinä jopa kerrotaan, että vuonna 1990 osa näistä laeista astuu voimaan, mikä on selvä viesti eduskunnan suunnalta hallitukselle, kun se budjetin yhteydessä verotuksen yksityiskohdat ratkaisee. Luulen, että näin myös tapahtuu käytännössä, koska tämän keskustelun jälkeen ei hallituksella ole muita mahdollisuuksia, jos ja kun se haluaa nauttia eduskunnan enemmistön luottamusta.

Sanoisin vielä ed. Wahlströmille, että kyllä ehdottomasti SKDL:n menettelytapa on myös parlamentaarinen. Mutta minä oikeastaan onnittelin vain devaa ja vihreitä, että ne käyttivät parlamentaarisen järjestelmämme mahdollisuuksia hyväksi myös oppositiosta käsin vaikuttaa asioihin, koska minulla on sellainen käsitys, että haittaverot ei ilman muuta toteutuisi vuoden 1990 alkaessa. Sen takia pidän tätä tärkeänä poliittisena ratkaisuna. Tällä tavalla nämä puolueet ovat halunneet käyttää parlamentaarisia keinoja saattaakseen tätä tärkeää asiaa eteenpäin.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan vielä kerran todeta ed. Pekkariselle, että meillä ei ole mitään ongelmaa hyväksyä näitä ratkaisuja, koska ensisinkin suuryhtiöiden verotus jonkin verran kiristyy, se on meidän linjamme, ja toiseksi haittaverohanke etenee niin, että vuoden 1990 alusta lähdetään hanketta viemään käytäntöön. Tämä kaikki on sitä, mitä me olemme tavoitelleet ja mikä on meidän linjamme mukaista.

Mitä tulee haittaveroihin ja täällä olevan lapsenuskoon siitä, että keskustapuolue olisi joku johtava voima siinä, että haittaveroja nyt todella ruvettaisiin tässä maassa toteuttamaan, sanojen tasolla näin voi olla, mutta kunhan käytäntöön päästään, niin täällä saattaa olla aika erikoiset asetelmat. Nimitäin kun katselin ed. Kietäväisen ponsilausemaehdotusta, joka oli kepun kantana neljännessä kohdassa, niin siinähan sanotaan selvästi, että haittaveroja kyllä, mutta yritysverotus ei saa kiristyä. Sellaiset haittaverot ovat mahdottomia.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Esittäisin ed. Ahteelle luku-

harjoituksia. Nimittäin ainakin ponteni n:o 5 "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyvän esityksen elinkeinoharjoittajille maksuunpantavasta kloorin vesistöön-päästöverosta" ja n:o 6 "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyvän esityksen elinkeinoharjoittajille maksuunpantavista haitallisten aineiden, kuten kiintoaineiden, hapettavien yhdisteiden, elohopean, kadmiumin, kromin, nikkelin, lyijyn ja kuparin veteenjätöverosta" ovat mielestäni kovin konkreettisia ja liittyvät ensi vuoden tulo- ja menoarvioon. Meillä on tarvittaessa myös konkreettiset esitykset, jotka olivat lain toisessa käsittelyssä, jotka silloin käsiteltiin ja joita vastaan ed. Ahde äänesti.

Mitä tulee yritysverotuksen kiristämiseen, yritysvero ei vielä siitä kiristyy, että täällä muutetaan investointivarauskilpejä ja elinkeinotuloverolakia. Staattisina vaikutuksina näyttää siltä, että yritysvero kiristyy, mutta kun yrityksillä on lukemattomia mahdollisuuksia kiertää vero muullakin tavalla kuin nyt käsillä olevilla asioilla, on kohtuutonta väittää, että yritysvero kiristyy näiden lakien perusteella. Yrityksillä on esimerkiksi käyttämättömiä poisto-oikeuksia niin paljon, että ei ole odotettavissa, että 1990-luvun alkupuolella yritysverotus kiristyy näiden lakien hyväksymisen seurauksena. Siinä mielessä mielestäni täällä lausutaan väärää todistusta, jos uskotaan, että yritysverotus kiristyy nyt käsiteltävinä olevien lakien hyväksymisen ja monivuotiseksi säätämisen yhteydessä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahde käytti äsken nimenomaisena perusteena ponnien merkittävyydelle sitä, että se on esitetty täsmällisessä muodossa. Ed. Seppänen tähän jo osaltaan vastasi. Minä kiinnitän vain historiallista huomiota mm. siihen, että lähes yksimielisesti eduskunta puhemies Ahteen johdolla hyväksyi työllistämislain porrastamiseen liittyen sen, että työllistämiskasjo pidennettäisiin kuudesta kuukaudesta kahteentoista kuukauteen ja mitään ei ole tapahtunut tähän mennessä. (Ed. Rinne: Eikä tapahdu!) — Eikä tapahdu. — Eli ei sillä täsmällisyydellä nyt niin paljon poliittista merkitystä ole, jos tahto puuttuu.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tennilä ja ed. Löyttyjärvi ovat valittaneet sitä, ettei voi syntyä yhteisiä näkemyksiä keskustan kanssa. Te kyllä kiellette itsenne. Niitä yhteisiä näkemyksiä löytyy jo tämän investointivarauskilpein käsittelyn yhteydessä. Toisessa käsittelyssä te äänestitte muistaakseni useimpien meidän ehdotusmiemme muutosten puolesta. Teillä oli siis ihan samanlaisia näkemyksiä kuin meilläkin siitä, että tämä laki sisältää pienten työvaltaisten yritysten kannalta eräitä kielteisiä asioita, jotka olisi pitänyt korjata. Minusta on kyllä kohtuutonta, että sen jälkeen te käytte sanomassa, ettei meidän kanssamme voida mistään asiasta olla yhteisymmärryksessä.

Samalla tavalla viime syksynä, kun käsitelimme verolakeja eduskunnassa, oli hyvä yhteistyö oppositioryhmien kesken. Nyt te olette jollakin ihmeen porkkanalla myyneet yhteistyön ja katsoet paremmaksi tehdä yhteistyötä hallituksen kanssa. Sitä sopii yrittää, mutta sillä voi olla hyvin kohtalokkaita seurauksia.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean ihan lyhyesti ed. Tennilälle vielä: Hän sanoo jonkinlaiseksi saavutukseksi sen, että haittaverohanke nyt etenee tämän kaiken seurauksena, mitä he ovat tehneet. Jos näin on, kuin ed. Tennilä sanoo, että juuri siitä syystä se etenee, että he ovat sopimuksen tehneet, tulee kysymys mieleen, onko todella niin, että hallitukselle ympäristövalainsäädännön edistäminen on tavallaan kaupan oleva asia. Vain siinä tapauksessa se olisi valmis viemään asiaa eteenpäin, jos he pystyvät tekemään kaupat devalaisten kanssa. Eikö hallituksen kaiken järjen mukaan ehdoita ja ilman muuta tulisi olla viemässä tätä lainsäädäntöä eteenpäin, koska eduskunnan selvän enemmistön tahto on kuitenkin tämän suuntainen?

Ed. Almgren: Herra puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän kanta investointivarauskilpein sisältää samat varaukset kuin pienyrittäjienkin. Kristillinen liitto on aina katsonut, että pienyritystoiminta monipuolisuudessaan on maamme yritystoiminnan olennainen osa ja suomalaisessa elinkeinoelämässä luonteva kokonaisuus. Sille on annettava elämisen mahdollisuudet. Halli-

tuksen esitys investointivarauslaiksi lähtee suurten yritysten näkökulmasta. Siksi sille ei voi antaa kannatusta.

Varausmahdollisuuksien muutoksista keskeisimpiä on ollut varastovarausprosentin alentaminen. Sitä alennettiin tämän vuoden alusta ja edelleen ensi vuoden alusta. Toinen nyt käsiteltävä investointivarausten muutos rokottaa nimenomaan pienyrittäjiä. Varaus olisi enintään 20 prosenttia. Sille on tulossa pysyvästi 30 000 markan alaraja. Näin ollen varaus voidaan tehdä vasta 150 000 markkaa ylittävältä osalta tulosta ennen veroja ja varausta. Käytännössä hallitus rajaa valtaosan pienistä yrityksistä investointivarausjärjestelmän ulkopuolelle.

Pienyrittäjien ääntä ei ole kuultu myyntivoittoverotusta säädettyä, varallisuusverotuksessa, osingonjakoverotuksessa, ansiotulo-osuutta arvioitaessa eikä tulontasauksen nostoa laadittaessa. Pienten yritysten asemaa ollaan jatkuvasti heikentämässä. Tällaista kehitystä ei voi pitää oikeana. Tähän asti toiminimien veroaste on ollut korkein, avointen ja kommandiittiyhtiöiden toiseksi korkein ja osakeyhtiöitten alhaisin. Energiaverouudistus toteutettiin siten, että pienyritykset jätettiin selvästi muita yrityksille huonompaan asemaan. Kuitenkin tiedämme, että yritystemme pääomarakenne on heikko. Vieraan pääoman osuus on liian suuri. Lisäksi vieras pääoma on pienille yrityksille keskimääräistä kalliimpaa. Omistajien mahdollisuudet pääomasijoituksiin pienissä yrityksissä ovat vähäiset. Juuri tulorahoitus olisi pienten yritysten kannalta tärkeää.

Yritysmuoto- ja yrityskokoneutraliteetti sekä pienyritysten pääomarakenteen parantaminen edellyttävät, että yritysten tuloverotusta lievennetään siten, että toimenpiteet kohdistuvat pieniin yrityksiin, yksityisliikkeisiin ja avoimiin sekä kommandiittiyhtiöihin. Olisikin pitänyt ahkeroida progressiivisen tuloverokannan alentamiseksi ja varausmahdollisuuksien kehittämiseksi pieniä yrittäjiä tukevalla tavalla. Kun näin ei ole tehty, kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä hallituksen esitystä. Ilmoitan samalla, herra puhemies, että ryhmän kanta koskee myös hallituksen esitystä n:o 25 eli esitystä elinkeinotulon verottamisesta.

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Keskustelu, joka täällä on käynyt aika tun-

teita nostattavana, on käsitelty lähinnä kaikkia muita asioita kuin sitä, onko syytä säätää tämä ja seuraava laki monivuotiseksi vai yksivuotiseksi. Haluaisin omalta osaltani perustella sitä, minkä takia pidän nimenomaan näitten verolakien monivuotisuutta perusteltuna. Haluan huomauttaa, että olen ilmoittanut kantani tästä kaikille osapuolille jo viikkoja sitten. Katson oikeudekseni myös oppositioon kuuluvana rikkoo esimerkiksi oppositio ryhmäkuria vastaan.

Ensimmäinen näkemys minusta tässä kysymyksessä on se, että verotettavien, tässä tapauksessa yritysten, oikeusturvan kannalta on hyvä, että ne suurin piirtein voivat tietää, minkälainen verolaki on seuraavana vuonna. Kun näitä käsitellään joka vuosi, on ainakin potentiaalinen mahdollisuus muuttaa koko järjestelmä perusteiltaan, mikä on huono asia. Se ei tietenkään ole kovin merkittävä seikka, koska kai täällä myös oppositio tietää, että hallitus saa lait aina samanlaisina seuraavana vuonna läpi.

Toiseksi ed. Seppänen on sanonut, että pitämällä näitä lakeja tapetilla voidaan aina saada haattaverot puheenalaiseksi. Ensinnäkään tämä perustelu ei ilmeisestikään koskisi investointivarauslakia, joten tältä osin ed. Seppäselä puuttuvat perusteet. Toiseksi se on myös elinkeinoverolain suhteen vähän huono peruste, sillä meillä on aika monta tapaa saada nämä asiat eduskunnassa keskusteltaviksi — haluaisin jossakin vaiheessa ne myös päätettäväksi eikä ainoastaan keskusteltaviksi — ja myös paljon parempia kohtia. Onhan tietysti sillä tavalla, että haattaverolle elinkeinoverolaki ei ole oikea kohta, koska esimerkiksi energian tuotannossa meillä on sellaisia voimalaitoksia, esimerkiksi kunnalliset voimalaitokset, jotka eivät silloin tulisi haattaverojen piiriin. Sen takia valmis-terolait ovat parempi kohta.

Mutta varsinainen kysymys itse asiassa on se, mitä etua yksivuotisista tai monivuotisista laeista on toisiinsa nähden poliittisen päätöksenteon kannalta. Ensinnäkin tietysti kaikkien, joiden mielestä ehdotettu laki on hyvä, tulee kannattaa sitä monivuotisena. Mutta jos on sitä mieltä, että ehdotettu laki on huono ja vaatii muutoksia, silloin pitää katsoa, kumpi laki, se joka nyt on pysyvästi voimassa ja jota tilapäisesti ollaan muuttamassa, vai hallituksen esitys, on parempi pohja muutosten tekemiselle, kumpi on pa-

rempi muutosten lähtökohta, kun ottaa huomioon määräenemmistösäännökset.

Tässä suhteessa minua kyllä arveluttaa sellainen tilanne, että me kolme kertaa peräkkäin äänestämme kaikki nämä verolait yksivuotisiksi ja sitten hallituspohja olennaisesti muuttuu, esimerkiksi siihen suuntaan, jota keskustapuolue tavoitteli tämän eduskunnan alkukautena, ja sitten aletaan muuttaa verolakeja lähtökohtana vanhat verolait. Tätä pelkoani hieman lisäsi ed. Pekkarinen sanomalla, että tämä laki on paha, kun se lisää yritysten verotusta. Minusta on aivan oikein, että tämä nimenomaan suuryritysten verotusta lisäävä investointiverolaki saadaan pysyväksi, jotta mahdollisesti kovinkin toisenlainen hallituspohja alkaessaan muuttaa verolakeja joutuu ottamaan tämän lähtökohdakseen eikä sitä toista.

Haluaisin tässä yhteydessä myös kommentoida keskustapuolueen investointivarauslakiin tekemiä muutosesityksiä. Täytyy muistaa, että vuonna 1977 nämä lait tulivat tasaamaan suhdanteita. Ne tulivat sen takia, että yritysten oli pakko investoida aina silloin, kun ne saivat voittoja, jotta ne eivät saisi liikaa veroja. Koska yritykset saivat voittoja noususuhdanteen aikana eikä ollut syytä lisätä investointeja noususuhdanteen aikana, sallittiin niiden tallettaa voittonsa ja samalla vähentää talletukset verotuksessaan.

Nyt keskustapuolue esittää pienyritysten osalta sitä, että ne saavat sekä tehdä investointivarauksen elikkä välttyä siltä vuodelta verotukselta että saavat myös pitää nämä rahat. Tämmöinen toiminta ei suinkaan tasaa suhdanteita, vaan se jyrkentää, koska silloin ne varat tulevat kaksinkertaisesti näitten yritysten käyttöön juuri sinä noususuhdanteena, jolloin niitten ei pitäisi tulla käyttöön. Sen takia ainakin investointivarauslain alkuperäisen tarkoituksen kannalta keskustapuolueen esitys on vähän nurinkurinen. Minusta täytyisi olla parempia tapoja tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä kuin tämän kaltainen seikka.

Seuraava näkökohta minusta on se, joka tässä riitelyssä ilmeisestikin tosiasiallisesti on taustalla. On poliittisesti joillekin tarkoituksenmukaista ja joillekin vähemmän tarkoituksenmukaista, että verokysymyksiä jatkuvasti pidetään politiikassa tapetilla. Minä ymmärrän poliittistaktisista syistä sen, että keskustapuolue haluaa piehtaroida verokysy-

myksillä ja verokeskustelulla. Minä sen sijaan en halua. Minä en halua, että poliittinen foorumi varataan näin destruktiiviselle keskustelulle. Minä haluaisin, että poliittisessa foorumissa olisi tilaa vähän eteenpäinkin katsoville ajatuksille, mielenkiintoisemmille, kiinnostavammille kysymyksille. Sen takia pidän taantumuksellisenä elementtinä sitä, että politiikassa keskustellaan vain tämmöisistä aiheista, jotka todellakin ovat omiaan nostattamaan kansalaisten poliittisten intohimojen ehkä alhaisimpia ja mustimpia kysymyksiä. Sen takia omalta osaltani haluan olla viheltämässä tätä peliä poikki.

Täällä on hyvin paljon keskusteltu devan ponnesta. Minun täytyy ensinnäkin sanoa, että se ponsi on sisällöltään hyvä ja on ollut ilahduttavaa, että niin moni ryhmä ja nyt myös deva niitten mukana on viime kuukausina tullut ympäristöverojen kannalle. Tätä vihreät voivat pitää poliittisena voittonaan, ja tietysti tässä tietyssä mielessä voidaan pitää poliittisena voittona myös sitä, että hallituspuolueetkin nyt ilmeisesti ensimmäisen kerran virallisesti tulevat tämän ajatuksen taakse.

Sen sijaan en suostu ihan sitä tästä hallituksesta uskomaan, että kysymys siitä, esittääkö hallitus ensi vuonna merkittäviä ympäristöveroja vai ei, olisi kiinni näitten lakien yksi- tai monivuotisuudesta. Sen verran uskon kuitenkin hallituksenkin linjan vakavuuteen, että aivan näin pienestä se ei voi olla kiinni. Sen takia en pidä oikein rehellisenä sitä keskustelua, jota täällä on käyty.

Sen kai jokainen osaa arvata, että ministeri Liikanen tarjosi samaa ponsivaihtoehtoa myös vihreille. Me emme olleet siihen halukkaita sen takia, että se antaisi väärän kuvan niistä motiiveista, joilla me suhtaudumme näitten kahden lain yksi- tai monivuotisuuteen, ja se ehkä langettaisi myös jonkinlaisen varjon niitten ajatusten ylle, joita me olemme haittaveroista esittäneet.

Ed. Korkia-Aho: Herra puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että investointivarauslakiin tehty vuodelta 1989 toimitettavassa verotuksessa voimassa olevat väliaikaiset muutokset säädettäisiin tulevaksi voimaan pysyvästi vuoden 1990 alusta.

Teollisuuden kannalta keskeiset muutokset, jotka ovat olleet väliaikaisesti voimassa jo kuluvana vuonna, koskevat varauksen

määrän supistamista, vähimmäismäärän sääntämistä varaukselle, investointivähennyksestä luopumista ja investointitalletuksen koron veronalaistamista. Nämä investointivarausjärjestelmän huomattavat muutokset ovat hyväksyttäviä ainoastaan, jos yhteisöverokanta alennetaan valtionverotuksessa 23 prosenttiin vuonna 1990.

Näkökohtia lakiesityksen säännöksistä: Investointivarausten määrää ollaan nyt supistamassa esityksen mukaan nykyisestä 50 prosentista 20 prosenttiin. Kun samalla kuitenkin laskentateknikka tulee muuttumaan, on todellinen muutos noin 33—34 prosentin tasosta 20 prosentin tasoon. Tämä kuitenkin sillä edellytyksellä, että yrityksen välittömät verot on vähennetty tuloslaskelmasta. Jos yrityksen välittömät verot on katettu vapaisista omista pääomista, merkitsee muutos sitä, että määrä laskee 50 prosentista peräti 20 prosenttiin. Esityksen mukainen määrän laskeminen on tarpeettoman suuri. Jos otetaan huomioon veropohjan muut laajennukset, oikea taso olisi ollut 25 prosenttia. Tämä taso tuotiin selvästi esille, kun uudistuksia keväällä valmisteltiin.

Hallituksen esityksessä edellytetään, että investointivarausta ei voida tehdä 30 000:ta markkaa pienempänä. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että yrityksen verotettavan voiton tulee olla vähintään 150 000 markkaa, ennen kuin varaus yleensä voidaan tehdä. Taso on tarpeettoman ankara monille ptk-yrityksille. Näiden mahdollisuus varautua tuleviin uusiin investointeihin, esimerkiksi koneisiin ja laitteisiin, huomattavasti heikkenee.

3 §:n 2 momentin muutos merkitsee sitä, että investointivarausta ei voida tehdä, mikäli tilikautena on käytetty varauksia tai nostettu talletus. Valtioneuvostolle olisi ollut syytä jättää mahdollisuus päättää varauksen tekemisestä myös siltä tilikaudelta, jona varaus on käytetty. Yritysten investoinnit saatavat olla käytännössä niin pitkän aikavälin suunnittelun tuloksia, että mainittu jäykkä järjestelmä tarpeettomasti estäisi varautumista tuleviin muihin investointeihin.

Ed. Sasi: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen ehdotukset investointivarauslain ja elinkeinoverolain muuttamiseksi merkitsevät selvästi veropohjan laajentamista. Tämä on tosiasia, jota varmasti kukaan täällä ei halua

kiistää. Haluan kuitenkin todeta, että tämä linja on oikea, nimittäin se, että meillä verotuksessa on mahdollisimman laaja pohja, joka merkitsee sitä, että veron välttämismahdollisuudet minimoidaan tätä kautta, ja tämän vastapainona verouudistuksen linjan mukaisesti myös verokantoja pyritään selvästi alentamaan. Tyypillistä nimenomaan Suomalaiselle ja Ruotsille on ollut se, että yritysverotuksessa pohja on ollut varsin suppea erilaisten varausten ja vähennysten myötä, ja tässä suhteessa olemme menossa entistä enemmän kohti kansainvälistä verojärjestelmää tai yhtenäisempää verojärjestelmää muiden teollistuneitten maitten kanssa.

Tähän mennessä, voidaan sanoa, elinkeinoverotuksen pohjan laajentaminen verouudistuksen yhteydessä on aika hyvin voitu kompensoida elinkeinonharjoittajille ja henkilöyhtiöille eli avoimille yhtiöille ja kommandiittiyhtiöille asteikkojen alennuksilla. Asteikkojen alennukset ovat olleet näille yrityksille sikäli edullisia, että kun henkilöverotuksessa veropohjaa on laajennettu vähennysten avulla, niin juuri elinkeinoverotuksen pohjan laajennukset ovat varsin pitkälti olleet saman suuruisia kuin henkilöverotuksen pohjan laajennukset vähennysjärjestelmää karsimalla.

Sen sijaan jonkinlaisen ongelman ovat muodostaneet yhteisöt, joiden verokanta vielä tänä vuonna ei ole alentunut, mutta jonka verokannan osalta on sovittu jo viime syksynä, että ensi vuonna verokanta putoaa 5 prosenttia eli valtionverotuksessa 33:sta 28:aan, (Ed. Laine: Se on huono juttu!) jolloin yhteisöjen tuloveroprosentti olisi noin 45.

Haluan kuitenkin tässä yhteydessä muistuttaa kokoomuksen eduskuntaryhmän erittäin ehdottomasta ja tiukasta vaatimuksesta, että kun näyttää siltä, että yritysverotus saattaa tässä yhteydessä jonkin verran kiristyä nimenomaan yhteisöjen osalta, että jo ensi vuonna eli vuonna 1990 yhteisöjen tuloveroprosentti tulee alentaa suunnitellusta 28:sta 23:een valtionverotuksessa. Tämä merkitsisi sitä, että ensi vuonna yhteisöjen tuloveroprosentti putoaisi kokonaisuutena laskien 50:stä 40 prosenttiin. Uskon, että tällöin yritys-elämä voisi olla suhteellisen tyytyväinen verouudistukseen ja sen kokonaislinjaukseen.

Haluan myös korostaa sitä, että tähän on myös teknisesti täydet mahdollisuudet siitä syystä, että yhtiöverotuksen hyvitysjärjestel-

mää koskevaa lainsäädäntöä voidaan vielä tarkistaa ensi syksyn kuluessa siten, että tuo laki olisi täysin linjassa 40 prosentin yhteisöverokannan kanssa, joten luulen, että tällä tavalla etenemällä voidaan saada yritysverotuksen osalta kokonainen, täysipainoinen, tasapuolinen paketti.

Lopuksi, herra puhemies, haluan todeta, että mielestäni on erittäin hyvä, että eduskunta nyt vaatii hallitusta selvittämään haittaverotuksen, eli miten sitä voidaan soveltaa ja onko se myös tarkoituksenmukaista. Tällainen selvitys on toki välttämätön, jotta haittaveroja voidaan ryhtyä säätämään.

Haluan myös tässä yhteydessä korostaa sitä kokoomuksen eduskuntaryhmän vaatimusta, että mikäli päädytään siihen, että on tarkoituksenmukaista säätää haittaveroja, tässä yhteydessä valtiolle kertyneet lisäverotulot tulee käyttää luonnollisten henkilöiden tuloverotuksen alentamiseen ja erityisesti palkansaajien tuloverotuksen alentamiseen nimenaan siten, että veroasteikkoja alennetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. E. Aho ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Laine ed. Seppäsen kannattamana on ehdottanut, että perusteluissa lausuttaisiin: "Eduskunta toteaa, että investointivarausjärjestelmä ei ole toiminut tehokkaana suhdanepolitiikan keinona eikä sen avulla ole toteutunut investointien ajoittuminen kansantalouden suhdannevaihtelua tasoittavasti. Järjestelmästä on muodostunut osa sitä keinovalikoimaa, jonka avulla yritykset voivat minimoida veroaan tai vapautua niistä kokonaan. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa investointivarauslain ja siihen tehtyjen muutosten vaikutuksia sekä selvittää samalla investointivarausjärjestelmän tarkoituksenmukaisuuden ja mahdollisuudet luopua siitä."

Ed. E. Aho ed. Pekkarisen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että verouudistuksen jatkovalmistelussa investointivarausjärjestelmään sisältyvät pieniä yrityksiä ja ammatinharjoittajia syrjivät säännökset korjataan muun muassa alentamalla investointivarausk-

sen vähimmäismäärää, minkä lisäksi pieniltä investointivarauksilta tulisi poistaa talletusvelvollisuus."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ensin on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen raukeamisesta.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Alho, Antvuori, Backman, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Elo, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jouppila, Jurva, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kanerva, Karkinen, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Kettunen, Kohijoki, Kärhä, Lahati-Nuuttila, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lax, Liikanen, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Löyttyjärvi, Malm, Melin, Metsämäki, Miettinen, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Norman, Nyby, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Puolanne, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rauramo, Rehn, Renlund, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Sasi, Savela, Savolainen, Skinnari, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Suominen, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tennilä, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Vennamo, Westerlund, Viinanen, Viljanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowiec.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Alaranta, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Heikkinen, Helle, Huuhtanen, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Juhantalo, Jätteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Majjala, Mattila, Männistö, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Renko, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Siuruainen, Tenhiälä, Tähkämaa, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vähäkangas, Väistö ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Halonen, Hautala, Kemppainen, Knuuttila, Korkia-Aho, M. Lahtinen, Moilanen, Paasilinna, Pesälä, Puska, Rantanen, Salolainen, Siitonen, Sillanpää, Säilynoja, Vistbacka ja Väyrynen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 128 jaa- ja 54 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laineen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 134 jaa- ja 34 ei-ääntä; poissa 31. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. E. Ahon ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. E. Ahon ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 63 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 17. (Koneään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotukset laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 25

Lakialoite n:o 24

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37

Suuren valiokunnan mietintö n:o 96

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. E. Aho: Herra puhemies! Se sama, mitä äsken keskusteltiin investointivarauslain sisällöstä, pätee myös tähän elinkeinoverolainsäädäntöehdotukseen. Ne muutokset, joita hallitus yksivuotisin ajoj elinkeinoverolainsäädäntöön, aiotaan nyt pistettä ja pilkuakaan muuttamatta saada pysyvinä voimaan. Sitä perusteltua kritiikkiä, jota eduskunnassakin on lakeihin esitetty, ei ole millään tavalla otettu lakien sisällön osalta huomioon. Tästä on seurauksena se, että

mielestäni näitä muutoksia ei tulisi hyväksyä, vaan pitää voimassa pysyvä elinkeinoverolainsäädäntö.

Mitä tulee keskustan ehdotuksiin lakien muuttamisesta, ehkä tässä yhteydessä on syytä lyhyesti taas kerran koettaa osoittaa, että kysymys ei ole suinkaan mistään oikealta tulevasta kritiikistä hallitusta kohtaan, vaan me olemme tarkastelleet hallituksen ehdotuksia hyvin perusteellisesti. Useimmat ehdotuksistamme lähtevät siitä, että niitä virheitä, joita hallituksen esityksessä on, korjattaisiin, ja myös siitä, että nimenomaan pienten työvaltaisten yritysten verotusasemaa voitaisiin parantaa. Se, että nämä ehdotukset ovat saaneet toisen käsittelyn yhteydessä pääosin opposition tuen taakseen, osoittaa, että ne eivät suinkaan ole mitään oikealta tulevaa kritiikkiä hallituksen politiikkaa kohtaan, vaan suuressa osassa muutosehdotuksia koko oppositio on voinut yksimielisesti olla mukana.

Herra puhemies! Ehdotan, että perusteluisa lausuttaisiin seuraavaa:

"Elinkeinoerotuksen uudistamisen tavoitteena tulisi olla pienten, työvaltaisten yritysten verotusaseman keventäminen suhteessa suuriin, pääomavaltaisiin yrityksiin. Eduskunta edellyttääkin, että verouudistuksen jatkovalmistelussa tavoitteeksi asetetaan toimintavarausten enimmäismäärän korottaminen sekä sen pohjan laajentaminen siten, että varaus voidaan tehdä myös yrittäjälle verotuksessa vahvistetun ansiotulon perusteella."

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Eduskunnassa vallitsee suuri yksimielisyys haittaverojen tarpeellisuudesta, ja on mm. ed. Ahde vaatinut konkreettisia ehdotuksia haittaveroista. Aion tällaisia ehdotuksia tämän lain kolmannen käsittelyn yhteydessä tuoda, eli ehdotan nimelläni jaettuina seuraavia lausumia hyväksyttäväksi tämän lain käsittelyn yhteydessä.

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elinkeinonharjoittajalle maksuun pantavasta tyypin oksidien tuottamisen haittaverosta."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elinkeinonharjoittajalle maksuun pantavasta hiidioksidin tuottamisen haittaverosta."

3) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elin-

keinonharjoittajalle maksuun pantavasta rikidioksidin tuottamisen haittaverosta."

4) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elinkeinonharjoittajalle maksuun pantavasta synteettisen, elämälle vaarallisen alkuaineen plutoniumin tuotannolle määrättävästä erityishaittaverosta."

5) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyen esityksen elinkeinonharjoittajille maksuun pantavasta kloorin vesistöönpestöverosta."

6) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyen esityksen elinkeinonharjoittajille maksuun pantavasta haitallisten aineiden, kuten kiintoaineiden, hapettavien yhdisteiden, elohopean, kadmiumin, kromin, nikkelin, lyijyn ja kuparin, veteenjäätöverosta."

Herra puhemies! Tällä pohjalla on kohtuutonta väittää, että SKDL:n eduskuntaryhmä, joka tulee kannattamaan näitä ponsiesityksiä, ei olisi haittaverojen puolella. SKDL:n eduskuntaryhmä on ensimmäisenä tuonut eduskunnalle lakialoitteen, jonka mukaan eduskunta säätäisi haittaveroja, ja on nimenyt ne aineet, jotka ovat erityisen haitallisia ja jotka tässä yhteydessä pitäisi ottaa haittaverojen piiriin. Tältä pohjalta toivomme tietysti, että myös muut ryhmät tulevat tukemaan näitä ponsia. Minusta myös sitä mitataan ponsiäänestysten yhteydessä, ovatko hallituspuolueet tosissaan haittaverojen kannalla.

Samassa yhteydessä, kun käsittelemme haittaveroja, haluan kiinnittää huomion myös lakialoitteeseen n:o 48, jonka ed. Gustafsson on tehnyt. Se on ehdotus leimavero-lain muuttamisesta. Siinä halutaan panna kasinotalous verolle, kasinotalous, joka on epätervettä elinkeinotoimintaa ja jota ei olla erityisesti verottamassa nyt käsillä olevan elinkeinotuloverolain yhteydessä. Ed. Gustafsson — ja hänen kanssaan samaa mieltä on 29 sosialidemokraattista kansanedustajaa plus 11 kansandemokraattia ja 1 devalainen — haluaa, että pörssiosakkeiden leimavero olisi 2,5 prosenttia kauppahinnasta ja silloin, kun luovutus tapahtuu ilman arvopaperipörssin välitystä, 4 prosenttia kauppahinnasta.

Toivoisin, että myös tällaiset sosialidemok-

raattisessa puolueessa vallitsevat näkemykset tulisivat eduskunnassa käsittelyyn, ja toivoin, että myös budjetin valmistelun yhteydessä, samalla tavalla kuin haittaverot ovat tulleet esille, tulisi esille myös leimaverotuksen kiristäminen. Uskon, että siltä pohjalta olisi löydettävä parempaa vasemmistoyhteistyötä kuin on nyt löytymässä käsillä olevien ehdotusten ollessa hyväksyttävänä.

Herra puhemies! Ehdotan, että tämä lakiehdotus elinkeinotulon verottamisesta keltomana hylätään.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Arvostan kovin sitä, että ed. Seppänen siteerasi ja esitteli lakialoitettani, joka koski leimaverotuksen muuttamista. Siinä oli oikeastaan hyvinkin laaja sisältö, jota en tässä ryhdy sen kummemmin esittelemään. Sen oli myös allekirjoittanut yksi vihreä kansanedustaja, tulkoon sekin tässä vielä todetuksi. Sanon vielä senkin, että lakialoitteen keskeiset lähtökohdat ja muutospyrkimykset löytyvät myös sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän budjettikannanotosta ensi vuodelle, mukaan lukien tämä leimaverouudistus. Eli se vastaa myös koko sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän käsityksiä siitä, miten näitä raha-aukkoja tukitaan, joita yhteiskunnassa on.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Kahdesta laista, IVL:stä ja EVL:stä, olisi ehkä pitänyt keskustella samassa yhteydessä, koska ne liittyvät melko lailla toisiinsa. Koska peruin puheenvuoroni edellisen asiakohdan yhteydessä, esitän siitä joitakin näkökohtia siitä syystä, että ne liittyvät erittäin kiinteästi toisiinsa.

Molemmissa laeissa, sekä äsken hyväksytyssä että nyt käsiteltävänä olevassa, on pienyrityksiä kohdeltu melko kaltoin. Äskeisessä laissa investointivaroille asetettu 30 000 markan vähimmäismäärä on liian korkea pienyrityksille, koska pienyrityksille olisi erittäin hyvä voida käyttää tätä varaus- tai esimerkiksi vuokratilojen kunnostukseen tai kaluston hankintaan ja atk-hankintoihin. Kun investointivarojen enimmäismäärä äskeisessä laissa pienennetään 50 prosentista 20 prosenttiin, tämä tietysti rajoittaa pääomavoittoisten yritysten mahdollisuuksia tulosten tasaukseen eri vuosien välillä. On kuitenkin muistettava, että pienet ja suuret

yrietykset kilpailevat tavallisesti keskenään kaikilla aloilla ja samoin kilpailevat keskenään pääomavoittoiset ja työvoittoiset yritykset. Jos halutaan rassata koko elinkeinoelämää esimerkiksi julkisen sektorin hyväksi, silloin EVL:ää ja IVL:ää voi pitää hyvinä, koska nämä lait siirtänevät vuosittain noin 800 miljoonaa markkaa elinkeinoelämältä julkiselle sektorille.

Elinkeinoelämän kulut ovat tietysti viime kädessä jossakin muodossa kuluttajien kuluja. Mutta jos haluttaisiin muuttaa vain kilpailutilannetta niin kuin pitäisi eli siten, että pienten ja keskisuurten työvoittoisten yritysten asema paranisi suurten ja pääomavoittoisten rinnalla, silloin olisi pitänyt nyt säädettyjä kiristäviä toimenpiteitä, esimerkiksi IVL:ssä olevaa investointivarojen kaventamista ja EVL:ssä säädettyjä vaihto-omaisuuden varastovarojen ja luottotappiovarojen kiristämistä, kompensoida joillakin helpotuksilla toisaalla. Tällainen olisi saattanut olla esimerkiksi se ehdotus, jonka ed. E. Aho on jo aikaisemmin maininnut, eli toimintavarojen nostaminen 30 prosentista 40 prosenttiin. Sillä tavoin olisi taas vähän tuettu työvoimavaltaisia yrityksiä ja niiden kilpailukykyä.

Samaan asiaan liittyisi elinkeinoverolain luovutusvoittovero, jonka mukaan likeyritys uutta toimitilaa hankkiessaan joutuu maksamaan veroa edellisen toimitilansa myyntivoitosta. Tähän selvään epäkohtaan pitäisi saada nopeasti korjaus. Asia olisi ratkaistavissa hyväksymällä esimerkiksi jälleenhankintavaraus, jolloin myynnistä saatu voitto olisi mahdollista tallentaa investointivarojen lailla.

Esittämäni ovat kaikki pieniä huomautuksia puheena oleviin lakeihin. Kaikista näistä huomautuksista huolimatta on mielekästä säätää nämä lait pysyviksi, koska yritysten kannalta on hankalaa olla jatkuvasti tilanteessa, jossa vain vuoden eteenpäin voi varmuudella suunnitella strategiaansa, olivatpa toiminnalle lainsäädännössä asetetut reunaehdot millaiset hyvänsä. Nyt ajattelen ensisijaisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä.

Nähdäkseni kuitenkin kahden lain kaiken merkittävän uudistus ei sisälly hallituksen lakiesityksiin lainkaan vaan elinkeinoverolain I vastalauseeseen, ed. Seppäsen vastalauseeseen, jossa esitetään 30 a ja 49 a — 49 f §:ssä kokonaan uuden tyyppisiä lakeja nyt

esitettyjen lakien täydennykseksi. Tarkoitin tietysti silloin ympäristöveroja, jotka voidaan karkeasti jakaa resurssiveroihin ja saasteveroihin. Nämä eivät tietysti ideoina ole mitään uusia. Niistä on puhuttu ainakin vuodesta 1973 lähtien Suomessakin. Kuitenkin nyt vastalauseessa tänne tuotu lakiesitys siirtää keskustelun entistä laajamittaisempaan konkreettiselle tasolle. Tämä olisikin ollut se syy, minkä tähden nämä lait olisi kannattanut ehkä säätää yksivuotisiksi, mutta koska nyt olemme kuulleet, että hallitus on hyväksymässä ponnin, joka juuri saman sisältöisenä on tuomassa ensi syksynä nämä samat asiat keskusteluun, tämä argumentti sen kautta käy turhaksi. Näin se on, ed. Pekkarinen. (Ed. Pekkarinen: Olisiko hallitus voinut olla tuomatta niitä, jos näin ei olisi tapahtunut?) — Olisi mahdollisesti, mutta nyt ei ainakaan voi olla tuomatta.

On tietysti todettava, että lakiesitykset ovat vasta eräänlainen hyvä alku suurelle kokonaisuudelle, jota voidaan käyttää aparaattina ainakin ympäristökysymysten, työllisyyskysymysten ja aluepoliittisten kysymysten ohjailuun. Niiden avulla ympäristöä voidaan suojella, työllisyyttä parantaa, ruuhkautumista välttää Uudellamaalla ja pitää haja-asutusalueet asuttuina. Niiden avulla voidaan puuttua pehmeällä tavalla ilman jyrkkiä kieltoja ja määräyksiä kaikkein merkittävimpiin nykyhetken ongelmiimme.

Siinä keskustelussa, joka todennäköisesti nyt käynnistyy voimakkaana eduskunnassa ja tulee jatkumaan luultavasti ainakin tämän vuosisadan loppuun, kiinnittyy huomio eräseen hieman poliittiseen piirteeseen. Vaikka vihreät ovat ottaneet asian alun perin puheeksi, ei Suomen keskustalla sen enempää kuin SKDL:llä ja nyt ilmeisesti demareilla-kaan ole ollut suurempia vaikeuksia ja estoja suhtautua tähän uuteen kaikin puolin myönteiseen kokonaisuuteen ennakoluultomasti ja analyttisesti. — Jag har förstått att också svenska folkpartiet understöder dessa lagar. — Myös deva ja ymmärtääkseni myös SMP ovat tukemassa näitä kaikin puolin kannatettavia yrityksiä uuden tyyppisiksi veroiksi.

Mihin siis puheena olevassa kokonaisuudessa erityisesti kiinnittyy huomio? Tietysti siihen, että kansallinen kokoomus empii, ihmettelee, jähkailee, jarruttaa ja torjuu sekä resurssiveroja että saasteveroja. Mistä syys-

tä? Millä tavoin ympäristöverot kansallisen kokoomuksen mielestä rajoittavat yksilön vapautta, tai millä tavoin ympäristöverot ovat viemässä kotia, uskontoa ja isänmaata meidän ulottuviltamme? Esiin vedetään nimittäin kokoomuksen taholta, niin kuin takuri vetää hatustaan, erilaisia nopeasti verukkeiksi osoittautuvia vastaväitteitä. Sellainen on aikaisemmin ollut ulkomaankauppa. Tämä veruke on helposti kumottavissa, eikä siitä ole paljon enää viime aikoina puhuttakaan.

Kun verotuksen painopistettä siirretään tulo- ja varallisuusveroihin ympäristöveroihin, ei verotusteen tarvitse tietysti kokonaisuudessaan muuttua eikä ulkomaisen kilpailukyvyinkään kokonaisuudessaan huonontua. Kilpailukykyä vain siirretään pääomavoittoisilta, saastuttavilta, luonnonvaroja tuhlaavilta yrityksiltä työvoittoisille puhtaasti tuotannon luonnonvaroja säästäville yrityksille. Mitä pahaa tässä on kokoomuksen mielestä?

Seuraavaksi on esitetty vastaväite, jonka mukaan kokoomus haluaa puuttua ympäristövaurioihin kielloilla eikä taloudellisella ohjailulla, tarkoilla rajoilla eikä verotuksella. On myös esitetty näkemys, että ympäristöverot kokonaisuudessaan merkitsevätkin saastuttamisen sallimista, eräänlaista rikollisuuden sallimista, kunhan siitä ollaan valmiit maksamaan. Tätä käsitystä on nyt syytä tarkastella hieman perusteellisemmin. Ensinnäkin ympäristökysymyksissä on erittäin vaikea löytää ehdottomia rajoja, joiden ylittäminen ei koskaan, ei millään hinnalla eikä missään olosuhteissa saa tulla kysymykseen ja joita alittamalla taas toisaalta kaikista vaaroista välttyttäisiin. Kaikki rajat ovat liukuvia ja suhteellisia ja riippuvat monista osatekijöistä sekä vaihtelevat eri ympäristöissä. Tästä syystä olisi perustellumpaa ohjata ympäristöhaittoja veroilla kuin ehdottomilla kielloilla.

Toinen tekijä, joka samaan kokonaisuuteen ja samaan ongelmaan liittyy, on kuitenkin puhtaasti tekninen. Eduskunnan ei ole syytä ottaa kantaa tekniikan yksityiskohtaiseen kehittämiseen. Jos ympäristöhaittoja pyritään ehkäisemään ehdottomilla kielloilla, ottaa eduskunta teknisissä kysymyksissä kannan, johon sillä ei ole kompetenssia. Silloin uskotaan joihinkin keinoitekoiisiin rajoihin ja tekniikalle samoin kuin koko tuo-

tantoprosessille annetaan liikkumavaraa vain yhdessä ulottuvuudessa. Tuo ulottuvuus on silloin taloudellinen. Yrityksillä on mahdollisuus kehittää puhdistuslaitteita, jotka mahdollisimman halvalla pyrkivät ratkaisemaan saasteongelman juuri sallitun rajan puitteissa. Yrityksillä ei ole silloin mitään intressiä liikkua toisessa suunnassa, kehittää tekniikkaa ja ratkaisuja, jotka johtavat yhä puhtaampiin prosesseihin. Tämä olisi kuitenkin yhteiskunnan kannalta välttämätöntä. Siitä syystä verot ovat parempi ohjailukeino kuin ehdottomat kiellot.

Mainitsemani ovat tähän asti esitettyjä vastaväitteitä. Mutta taikuri on jälleen vetänyt hatustaan uuden esineen. Viimeinen kuulemani vastaväite esitettiin täällä viime tiistaina. Silloin ed. Tiuri marssitti taisteluareenalle haittaveroja vastaan uuden armeijan — lehmät. Lehmä käytetään nyt sodankäynnissä ympäristöveroja vastaan. Ymmärrän tämän sikäli, että kun keskustapuolue on nyt vaihteittain siirtymässä ympäristöverojen kannalle, kokoomus haluaa keskustaa — tätä vanhaa lehmäpuoluetta — pelotella lehmien joukkoteurastuksella, joka muka olisi seuraus siitä, jos ympäristöverot otettaisiin käyttöön. Tässä on nyt vähän sellainen ajattelutapa, että ed. Tiuri on todennut, että ekokatastrofi on tulossa. Ekokatastrofin eräs osatekijä, ei merkittävin mutta eräs osatekijä, on kasvihuoneilmiö. Kasvihuoneilmiöön vaikuttaa hiilidioksidin lisääntyminen ja hiilidioksidin lisääntymiseen fossiiliset polttoaineet. Siis on vastustettava lehmä ja puolustettava ydinvoimaa.

Ajatusvirhe sisältyy vasta siihen, kun väitetään, että ydinvoima on ainoa keino ekokatastrofin torjumiseen. Jollakin toisella taholla on väitetty, että päivähoitokysymysten ratkaisu, kansalaispalkka tai jokin muu tällainen on se seikka, joka pelastaa meidät ekokatastrofilta. Tässä on logiikka käännetty ylösalaisin. Siinä lähdetään jostakin pienestä tekijästä, siitä, että eräät piirit haluavat ilmeisesti ydinvoimaa mistä hyvänsä syystä, ja ydinvoiman perusteluksi pitää löytää kaikki mahdolliset argumentit, ja siitä syystä myös ekokatastrofi kelpaa ydinvoimaa puolustavaksi argumentiksi, koska se ei todellakaan tuota hiilidioksidia ilmakehään. Viimeinen argumentti osoittautuu kestäättömäksi samoin kuin aikaisemmatkin. Ed. Tiuri, lehmien lopettaminen tai ydinvoima eivät kum-

pikaan ratkaise maailman laajuisia ympäristökysymyksiä.

Arvoisa puhemies! Lopetan vielä eräseen vetoomukseen nimenomaan kokoomukselle. Kokoomus piti viime viikonloppuna puoluekokousta. Näin, kuinka kokoomuksen johtavat hahmot lauloivat televisiossa "kuin taivas ja hanki Suomen on väräsi puhtahat". Te lauloitte siniristilipusta. Jos teidän isänmaallisuutenne ei olisi pelkkää tapaisänmaallisuutta, jos se olisi todellista, jos te todella olisitte huolissanne sekä lipun, hangen että taivaan puhtaudesta, silloin te kannattaisitte saasteveroja.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Saasteverot ehkä joissakin kohdissa voisivat olla hyvä keino, mutta keskimäärin ne eivät sitä ole. Hiilidioksidivero esimerkiksi, jos sitä ei voi välttää rakentamalla ydinvoimaa, ei minusta ole perusteltu. Ei Suomessa metsäteollisuutta voida yhtäkkiä vaihtaa johonkin työvaltaiseen teollisuuteen, kun 40 prosenttia viennistä tulee metsäteollisuudesta ja se kuluttaa pääosan teollisuuden energiasta. Huipputekniikan teollisuutta saa niin paljon vastaavasti lisää, vaikka kuinka yrittäisimme, ainakaan lyhyessä ajassa.

Lehmät eivät myöskään ole vastaisku haittaveroja vastaan. Euroopan neuvoston maatalouskomitean istunnossa tänään täällä eduskuntatalossa tuotiin esiin tämä juuri yhtenä kasvihuoneilmiöön vaikuttavana tekijänä. Eikä se ole mikään vaatimaton ainakaan ensi vuosituohannella enää. (Ed. Pekkarinen: Pitäisikö ne teurastaa?)

Toteaisin lopuksi, että jos oppositio nyt oikein kerjää veroja lisää, niin kyllä se niitä varmasti saa.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ed. Paloheimolle todeta, että hän antaa väärän kuvan kokoomuksen suhtautumisesta ympäristöveroihin. Me olemme valmiita täysistunnossa tänään hyväksymään ponnin, jossa lähdetään siitä, että haittaveroja tulee selvittää ja mahdollisesti myös turvautua niihin. Haluan kuitenkin korostaa sitä, että kun hän antaa käsityksen siitä, että haittaverot ovat täysin ongelmattomia, näin missään tapauksessa ei ole.

Siitä on vain muutama viikko, kun eduskunnan täysistuntosalissa keskusteltiin näistä

ongelmista. Muun muassa ministeri Liikanen kuvaili varsin kattavasti niitä teknisiä ongelmia, joita haittaveroihin sinänsä saattaa sisältyä. Ei ole kovin helppoa luoda täysin yksiselitteistä ja selkeää haittaverojärjestelmää niin, että veronkiertomahdollisuuksia siihen ei sisältyisi. Täytyy myös selvittää, mitkä ovat ne kohteet, joihin haittaveroja täytyy kohdistaa ja minkä asteisina. Tietysti ehkä on silti vielä syytä käydä filosofista keskustelua siitä, merkitseekö haittaverot sitä, että silloin moraalisesti sallitaan saastuttaminen. Mielestäni välttämättä näin ei ole kuten ed. Paloheimokin totesi.

Haluan myös alleviivata sitä ongelmaa, että haittaverot merkitsevät tiettyä kilpailukykyrasitetta suomalaiselle teollisuudelle, koska ne kohdistuvat ensi sijassa sille sektorille, millä me kilpailemme, koska erityisesti ne kohdistuisivat puunjalostusteollisuuteen ja sen tuotteitten hinnanmuodostukseen. Tästä syystä saattaa olla välttämätöntä se, että se, mikä haittaverona toisaalta kerätään, veronalennuksena joissakin muissa kohteissa annetaan kilpailuvalle teollisuudelle takaisin.

Myös aikataulussa on erinäisiä ongelmia. On selvää, että haittaverojärjestelmän täytyy olla sen verran suuri verorasitukseltaan, että se myös toimii tehokkaasti. Mutta liian äkillisiin toimenpiteisiin toisaalta ei voida mennä, jotta kilpailukykyongelmat eivät nouse sellaisiksi ongelmiksi, jotka aiheuttaisivat joillakin teollisuuden sektoreilla mm. työttömyyttä, koska se ei ole varmasti kenenkään meidän toiveittemme mukaista. Siis suhtautuminen on periaatteessa myönteinen, mutta ongelmat täytyy toki tunnustaa.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva elinkeinotulon verottamista koskeva laki osaltaan kiristää yritysverotusta jonkin verran supistaessaan varausmahdollisuuksia, omaisuuden aliarvostusmahdollisuuksia ja luovutushintojen verovapautta. Tästä syystä demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on valmis tämän ehdotuksen hyväksymään.

Tämän asian toisessa käsittelyssä eduskunnassa käytiin hyvin pitkä keskustelu, jota äskeisen asian yhteydessä osittain jatkettiin, resurssi- ja haittaveroista, ympäristöveroista. On käynyt hyvin selvästi ilmi, että oppositioryhmät ovat hyvin laajasti yksimielisiä siitä, että tulisi nopeasti edetä verotuksen

kehittämisessä nimenomaan tähän suuntaan eli taloudellisen ohjauksen keinoin vaikuttaa siihen, että ympäristön tilaa voitaisiin parantaa, saastuttamista vähentää.

Haittaveroihin suhtautumisessa demokraattisen vaihtoehdon osalta, kun täällä mm. ed. Soininvaara toivotti meidän demokraattisen vaihtoehdon ryhmän tervetulleeksi haittaverotai ympäristöverorintamaan, on syytä todeta, että ensimmäisessä vaihtoehtobudjetissa, jonka demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä heti perustamisensa jälkeen viime vaalikaudella teki, otettiin myönteinen kanta päästöveroihin, haittaveroihin.

SKP yhtenäisyyden toimesta laadittiin noin puolentoista vuoden tietojen keruun pohjalta laaja selvitys tämän maan suurimmista saastuttajista sekä lääneittäin että valtakunnallisesti koskien yksittäisiä tuotantolaitoksia, sekä teollisuutta että energiantuotantoa. Tämä selvitys luovutettiin alkuvästä ministeri Bärlundille. Tähän selvitykseen liitetyistä esityksistämme, kannanotoistamme käy myös selville, että otimme siinä myönteisesti kantaa saasteveroihin ja resurssiveroihin keinoina, joilla voidaan puuttua tähän tilanteeseen.

Paitsi opposition niin ilmeisesti myös hallituksen piirissä on kypsymässä myönteinen suhtautuminen ympäristöverojen käyttöön ottoon. Aivan äskettäinhän jätti mietintönsä ympäristötalousskomitea, jonka mietintöön myös tällaisia ehdotuksia sisältyy. Tosin nämä ehdotukset ovat valitettavan ja itse asiassa hämmästyttävän luonnosmaisia. Mitään konkreettisia esityksiä, millä tavalla, minkä aineiden päästöjen osalta tulisi edetä, tämä mietintö ei valitettavasti sisällä.

Tämän mietinnön jättämisen jälkeen kuitenkin esimerkiksi ministeri Bärlund on ottanut kantaa hiilidioksidiveron säätämisen puolesta. Viimeksi tänään julkaistussa haastattelussa ministeri Liikanen toteaa, että ensi vuoden budjetin valmisteluihin liittyen ympäristöverot tulevat olemaan yksi keskeinen kysymys. Tästä ministeri Liikasen haastattelusta on kuitenkin syytä todeta tämän myönteisen kannan lisäksi sen verran, että ministeri Liikanen suhtautuu ympäristöveroihin iltoiten, että tässä saadaan uusi talouspolitiikan ohjaamisen keino hallituksen käyttöön.

Meidän mielestämme ympäristöverot, resurssiverot, haittaverot, turhiin haitallisiin tuotteisiin kohdistuvat verot, ovat ja niiden

tulee olla enemmän kuin talouspolitiikan ohjaamisen keino ympäristöpolitiikan ohjaamisen keino. Näillä uusilla veroilla, kohdistuvat ne sitten raaka-aineisiin, aineiden ja energian käyttöön taikka vaarallisten aineiden luontoon päästämiseen, tulee pyrkiä laadullisiin muutoksiin tuotantotoiminnassa ja luonnonvarojen käytössä.

Me emme saa jäädä sille tasolle, että me kehittelemme vain uuden verotusjärjestelmän, uuden tavan kerätä valtiolle tuloja, vaan resurssi- ja haittaverot on saatava sille tasolle, että ne todella vaikuttavat yritysten investointipäätöksiin, että ne ohjaavat luonnon- ja ympäristönsuojelun kannalta edistyneimmän teknologian käyttöönottoa, prosessien muuttamista siihen suuntaan ja että ne vaikuttavat myös siihen, että viimeisin puhdistusteknologia otetaan käyttöön. Tästä syystä on todella hyvin tärkeätä se, missä muodossa ja minkä tasoisina nämä verot säädetään.

Emme pidä oikeana sen suuntaisia kannanottoja kuin se, mikä sisältyy esimerkiksi ed. Kietäväisen ilmansuojelulain käsittelyn yhteydessä esittämään perustelulausumaan, jossa hyvin yksioikoisesti todettiin, että haittaverojen säätämisellä ei saa kiristää yritysverotusta. Eli edellytettiin, että jos haittaveroja säädetään, niin sitten toisaalta pitää yritysten verotusta muilla tavoin helpottaa ja nimenomaan ilmeisesti niiden samojen yritysten verotusta, joille haittaveroja tulisi. Mielestäni tämä ei ole ihan oikeata ajattelua, koska varmasti riittävää tulosta ei saavuteta vain sillä tavalla, että joidenkin yksittäisten yritysten maksamia veroja rakenteellisesti muutetaan. Kun yritys katselee tulosta, tulos viivan alapuolella olisi sitten sama näiden verojen maksun jälkeen. Kyllä haittaveroilla pitää olla myös sellainen taloudellisen pakotteen merkitys, että ne pistävät yritykset todella miettimään investointipäätöksiä tehdessään sitä, että niihin liittyy myös ympäristön kannalta välttämättömät osat.

Täällä on puhuttu kansainvälisestä kilpailukyvästä ja yritysten kansainvälisten kilpailuvyön turvaamisesta. Mielestämme haittaveroilla pitää pyrkiä siihen, että yritykset kilpailukykyänsä turvatakseen ottavat käyttöön edistyneintä teknologiaa ympäristön ja luonnon kannalta. Vain tällä tavalla pystytään todella etenemään siihen, että saadaan aikaan laadullisia muutoksia, sellaisia muu-

toksia, jotka vaikuttavat ympäristön tilaan.

Herra puhemies! Ympäristöverojen, resurssi- ja haittaverojen, säätämisessä tulisi edetä hyvin nopeasti. Ilmeisesti sekä kansalaismielipide että myös poliittisten puolueiden ja eduskuntaryhmien tahto antaa perusteita sille, että konkreettiset lakiehdotukset voitaisiin saada eduskunnan käsittelyyn ainakin osittain hyvinkin nopeasti, jo ensi vuoden budjettiin liittyen. Mielestämme tällainen tulos olisi erittäin arvokas.

Herra puhemies! Ehdotan, että perusteluisa lausuttaisiin seuraavaa: "Eduskunta katsoo, että luonnonvarojen käytön rajoittamiseen ja elinympäristömme suojaamiseen tulee käyttää oikeudellisen ja hallinnollisen ohjauksen lisäksi myös taloudellisen ohjauksen keinoja. Eduskunta edellyttää, että hallitus eräänä keskeisenä osana verotuksen kehittämistä pikaisesti suorittaa tarvittavat selvitykset ja ryhtyy valmistelemaan esityksiä luonnonvarojen ja energian käytön verottamisesta, haitallisten aineiden ilmaan, veteen ja maaperään päästämisen ja jätteiden tuottamisen verottamisesta sekä ympäristölle haitallisten turhien tai korvattavissa olevien tuotteiden valmistuksen rajoittamisesta myös verotuksen keinoin siten, että verot ainakin osittain tulevat voimaan jo vuoden 1990 alusta."

Herra puhemies! Haluaisin vielä lisätä keskusteluun siitä, miten mahdollisesti resurssi- ja haittaveroilla kerättävät varat tulisi käyttää, mihin tarkoitukseen niitä tulisi ohjata, sen, että mielestämme ensisijainen tarkoitus tulee olla myös näiden varojen käytössä ympäristön tilaan vaikuttaminen eli näiden varojen käyttäminen ympäristönsuojeluinvestointeihin, ympäristönsuojelun tutkimukseen, ympäristönsuojelun resurssien lisäämiseen, sekä aineellisten että henkisten resurssien.

Herra puhemies! Kannatan myös ed. Seppäsen kaikkia perustelulausumaehdotuksia, jotka ovat konkreettisia ja hyviä.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Seppäsen tekemää hylkäysehdotusta.

EVL:n varsinaiseen sisältöön en puutu tässä yhteydessä enää enempää kuin niiltä osin, että yhdyin kannattamaan ed. E. Ahon perustelulausumaehdotusta.

Mitä tulee EVL:n käsittelyn yhteydessä esille nousseeseen keskusteluun ympäristöveroista, on mielestäni ollut monella tavalla myönteistä ja positiivista huomata se, että laajalti oppositior ryhmien piirissä ja myös osassa hallitusryhmiä on nähty ja ollaan näkemässä entistä selvemmin välttämättömäksi myös normiohjauksen lisäksi haitta- tai ympäristöverolainsäädännön säätäminen tähän maahan. Tämä tosiasia on täällä salissa ja muutoinkin julkisuudessa tunnustettu. Olisi voinut kuvitella, että hallituksen toimesta erityisesti ministeri Liikanen ryhtyy yhteistyöhön koko opposition kanssa sellaisten kannanottojen aikaansaamiseksi ympäristöverolainsäädännön säätämiseksi, jotka varmistavat sen, että vielä tämän vuoden kuluessa päästään myös tässä salissa ihan konkreetteihin lainsäädäntötuloksiin tässä tärkeässä asiassa.

Nyt kuitenkin käy niin, että hallituksen toimesta on tavallaan ympäristö- tai haitta- verojen eteneminen sidottu tietynlaiseen kaupankäyntiin. Valitettavasti ja aivan ilmeisesti käy niin, että hallitusryhmien toimesta, kun ponsista myöhemmin äänestetään, tuki löytyy vain ed. Löyttyjärven ponnelle, vaikka useat muut tässä keskustelussa jo tähän saakka esitetyt perustelulausumat ovat aivan saman suuntaisia ja mielestäni yhtä lailla perusteltuja ponsiesityksiä.

Herra puhemies! Ehdotan myös omalta osaltani keskustan eduskuntaryhmän nimissä kahta perustelulausumaa, joista ensimmäinen kuuluu: "Eduskunta edellyttää, että elinkeinoverotuksen painopistettä siirretään nopeasti ympäristöä kuluttavan ja saastuttavan tuotannon verottamisen suuntaan."

Toinen kuuluu: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy nopeisiin toimenpiteisiin sellaisen ympäristöverolainsäädännön toteuttamiseksi, joka tähtää uusiutumattomien luonnonvarojen säästeliäämpään käyttöön ja tuhlauksen estämiseen."

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Käsittelyssä on tänään verouudistukseen liittyvät kaksi lakiesitystä, jotka koskevat elinkeinotoimintaa ja ovat sen tähden hyvin kauaskantoisia ja tärkeitä esityksiä. Edellinen laki jo sai pysyvän muodon ja tämäkin näyttää saavan sen kaupankäynnin tulokse- na, mikä täällä tapahtunut viime päivinä.

Voi vain kuvitella, mitä suomalaiset yrit-

täjät ajattelevat siitä, mikä näiden lakien sisältö ja suunta lienee, kun tuki näille on hallituksen toimesta ostettu ääri-vasemmalta ja varsinkin kun yrittäjät kuuntelevat niitä perusteluja, mitä siltä puolelta on näille elinkeinoelämää koskeville laeille tullut. Olisi tietysti ollut ihan paikallaan, että jo viime viikon erään puoluekokouksen edellä olisi tämä tieto kiirinyt maakuntiin Suomen pääasiassa porvarillisille yrittäjille, joiden verotusta näin kiristetään. (Ed. Elo: Mitä se tieto olisi tehnyt siellä?)

Täällä on ed. Sasi mm. esittänyt, että pienyrittäjien ja yleensä yrittäjien verotuskin kiristyy, mutta hän sitten totesi, että erityisesti henkilöyhtiöiden osalta tätä kompensoi kuitenkin verotaulukoiden yleinen aleneminen. On kuitenkin nähtävissä ja todettavissa, että valtaosa, varsin suuri osa pienyrittäjistä ja henkilöyhtiöistä, uuden verolain perusteella joutuu keskituloiisiin ja sitä kautta ei myöskään saa, niin kuin eivät muutkaan kansalaiset, jotka keskituloiisiin ovat kuuluneet, tämän verouudistuksen osalta samaa verokevennystä. Päinvastoin verotus heidän osaltaan kiristyy, ja kun tämä elinkeinoverolaki otetaan huomioon ja mukaan, niin joudutaan toteamaan, että tämä edelleen kiristää verotusta yritystoiminnan osalta.

Tänä päivänä me elämme tässä maassa noususuhdanteen aikaa, ilmeisesti noususuhdanteen loppuaikaa. Ehkä juuri tästä johtuu se, että yritysmaailma, elinkeinoelämä, ei ole kovin innokkaasti ollut esillä näissä asioissa, ei ole pommittanut sillä tavalla kuin olisi ehkä saattanut odottaa, kun tietää, mihin suuntaan verotus on pienyritystoiminnan osalta erityisesti menossa. Ehkä näillä yrittäjillä tänä päivänä on töitä niin paljon yrityksensä kanssa, että eivät ole ehtineet näihin asioihin paneutumaan.

Sitä karvaampi onkin se näkymä ja tulevaisuus, kun jonkin ajan kuluttua väistämättä joudumme jonkin asteiseen lamakauteen, ja silloin nähdään, mihin on varausjärjestelmät viety, mihin on mennyt aliarvostus tämän hallituksen aikana, jossa kokoomuskin on mukana. Ei ole ihme, että deva antaa näille tukensa, mutta on ihme, että kokoomus on päästämässä asioita menemään tähän suuntaan. Ei tarvitse olla äärioikeistolainen eikä edes oikeistolainen, kun voi jo sanoa, että tämä elinkeinoverolaki tässä muodossa on syytä hylätä suomalaisen elin-

keinoelämän, meidän kaikkien yhteisen hyvinvointimme nimissä.

Yrittäjiä kiinnostaa vaihto-omaisuuden ja arvopaperien aliarvostus, luottotappiovarauksen määrä, toimitilaosakkeiden jälleenhankintavarauksen määrä, tämän tyyppiset asiat, ja kaikissa näissä tapahtuu kielteistä kehitystä tämän lain osalta.

Herra puhemies! Tämän lain yhteydessä on käyty nyt tänään, niin kuin jo aikaisemminkin, keskustelua ympäristö-, haitta- ja resurssiverosta. Tämä asia on hyvin tärkeä. Meidät ihmiset on luotu viljelemään ja varjelemaan maata. Me kyllä osaamme, tämä sukupolvi, paremmin kuin mikään muu meitä ennen viljellä eli ottaa maasta, ottaa luonnosta, ympäristöstä eri tavoin varsinkin energian ja tuotannon osalta niin tehokkaasti irti voimavaroja, että ympäristö tuhoutuu, ja kun näin on, on ympäristöasioihin kiinnitettävä vakavaa huomiota. Tässä verouudistuksen yhteydessä siihen on hyvä mahdollisuus, kun puhutaan näistä asioista muutoinkin.

Teollisuus, energian tuotanto ja moni muukin toiminta aiheuttaa tänä päivänä tässä maassa ja naapurimaissa sellaista luonnon riistoa, että me olemme ajamassa seuraavat sukupolvet tilanteeseen, jossa heillä ei ole perintönä meiltä elinkelpoista ympäristöä. Tällainen toiminta tänä päivänä on rikos elämää vastaan, emmekä voi sitä missään tapauksessa hyväksyä. Tähän on puuttuttava. Yksi tapa ja mahdollisuus on nyt elinkeinoverolain yhteydessä tähän puuttua, ja näin onkin tapahtunut. Äänestimme toisessa käsittelyssä SKDL:n ympäristöveropakalien puolesta. Kaikki menivät nurin, ja ehkä näin oli siinä mielessä paikallaan, että nuo pykälät olivat aika heikosti, nopeasti ja ehkä aika pitkälle harkitsemattomasti laadittuja. Ne olisivat tuoneet jonkinmoisen lisäveron, joka olisi johtanut siihen, että ne olisi käsitetty pelkäksi ympäristön saastuttamisen lupamaksuksi, joka olisi merkinnyt vain lisää verotuloja valtiolle, mutta ei itse pääasiassa mitään korjausta. Tuo pääasia tietysti on luonnon viljelyn ja varjelen tasapainon saattaminen, joka nyt on pahasti horjunut.

Tämän asian käsittelyn yhteydessä meille on jaettu täällä jo esitetty ed. Löyttyjärven perustelulausuma, jolle hallitus on siis myynyt tukensa. Tämä perustelulausuma on hyvä ja tärkeä. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä myös tämän hyväksyy ja sitä tukee

asian tärkeyden johdosta, mutta totean kuitenkin, että tämä perustelulausuma johtaa pelkästään veromenettelyn käyttöön ympäristökysymyksissä. Edelleen väitän, että verotus ei ole ainakaan ainoa käyttökelpoinen eikä kaikissa tapauksissa lähellekään paras mahdollisuus puuttua ympäristön saastuttamistoimintaan.

Tämä ponsiesitys on irrallinen kokonaisuudesta. Tämä myös tällaisena toteutettuna saattaa helposti merkitä eräänlaisen lupamaksun perimistä eli jonkin asteisen veron säätämistä, jonka jälkeen yritykset voivat edelleen saastuttaa samalla tavalla ja siirtää tuon veron hintoihin. Tätä kautta mitään todellista itse saastuttamiseen kohdistuvaa korjausta ei sittenkään tapahdu. Veroja tietysti tulee lisää, ja jos sitten vielä lähdetään siihen, että valtion näin lisääntyvät verotulot annetaan muuta kautta verotuksen kevennyksenä, yritykset pääsevät entistä helpomalla muissa menoissaan. Näin on kierretty se lenkki ympäri, joka johtaa siihen, että vain hinnat ja palvelut ovat nousseet hinnoitellaan ja valtion verotulot muuttuneet tulolähteen osalta jonkin verran, mutta loppujen lopuksi ympäristö saastuu entiseen tapaan. Tämä on kohtalokas ja vakava kysymys, ja siksi tähän pitäisi paneutua paljon voimakkaammin kuin tässä ponnassa on paneuduttu.

Lisäksi tästä voi vielä esittää sen kysymyksen joko devalle tai hallitukselle tai tietyksi tässä tapauksessa kaupanteon molemmille osapuolille, kun tässä viimeisenä todetaan, että verot ainakin osittain tulevat voimaan jo vuoden 1990 alusta: Kuinka pienellä todellisella lupauksella tämä kohta on lunastettu? Tuleeko johonkin muovipussiin viiden pennin haittaverot vai ei, ja onko sillä ostettu koko elinkeinoverolain kiristäminen, suomalaisen elinkeinotoiminnan kuristaminen myös pienyritystoiminnan osalta? Jos näin on tapahtunut, tämä on kyllä aika ikävää kaikin puolin.

Kuitenkin, herra puhemies, korostan sitä, että nämä asiat ovat tärkeitä ja kristillisen liiton eduskuntaryhmä toimii sen puolesta, että maassamme tärkeisiin ympäristökysymyksiin tartutaan nopeasti ja voimakkaasti ja riittävän monipuolisilla menetelmin. Menetelmävalikoimassa pitää olla elinkeinoverotusta, valmisteverotusta, mutta myös todellisia saastuttaviin yksiköihin ja laitoksiin koh-

distuvia toimenpiteitä. Tällainen toimenpide voisi olla esimerkiksi Ruotsissa jossain määrin toteutettu ja Teollisuuden Keskusliitonkin hyvänä pitämä menettely saastevakuutuksesta tai saastetalletusmaksujärjestelmästä, ja toivon, että hallitus tutkii nämä kaikki järjestelmät eikä lähde vain verotuksen keinoja käyttämään. Verotus on ylimalkainen, rankaisee myös vääriä, niitäkin, jotka eivät rangaistusta ole ansainneet, eikä tuota välttämättä sitä lopputulosta, mikä meille on ympäristön kannalta välttämätöntä ja tärkeää.

Tässä mielessä ehdotan elinkeinoverolain perusteluihin hyväksyttäväksi seuraavaa katavaa lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti antaa eduskunnalle lakiesitykset, joilla joko elinkeinoverotuksen, valmisteerotuksen tai erillisen saastetalletusmaksujärjestelmän avulla elinympäristöämme saastuttava elinkeino- ja muu toiminta tehdään kannattamattomaksi ja näin ympäristömme tuhoutuminen nopeasti estetään."

Ed. Löyttyjärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kehottaisin ed. Kankaanniemeä lukemaan tämän perustelulausumaehdotuksen ensimmäisen virkkeen, jossa selvästi puhutaan paitsi taloudellisen ohjauksen keinoista myös oikeudellisesta ja hallinnollisesta ohjauksesta eli rajoituksiin ja normien tapahtuvasta ympäristöön vaikuttamisesta, jotka ovat ensisijaisia keinoja, mutta niiden ohella tarvitaan myös taloudellisen ohjauksen keinoja, tarvitaan näitä veroja. Tässä perustelulausumassa on kyse juuri siitä, mitä siinä sanotaan. Kyse on resurssiveroista, päästöveroista ja haitallisiin tuotteisiin kohdistuvista veroista. Tällä koko rintamalla me edellytämme näissä kysymyksissä edettävän.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ilmoitin, että meidän eduskuntaryhmämme hyväksyy ed. Löyttyjärven ponnin, mutta totean kuitenkin, että tässä on varsinaisesti hallitusta sitovana ponsiosana nämä neljänneltä riviltä alkavat sanat "Eduskunta edellyttää, että...". Se sisältää hallitusta velvoittavasti vain uusien verojen säätämistä, ei näitä muita toimenpiteitä. Nämä ovat ilmeisesti valtiovainministerin ja devan välisen sopimuksen mukaisia lausumia, joita ei ole ilmeisestikään

hallituksen puolelta haluttu sisällyttää itse hallitusta sitovaan ponteeseen. Tämä tuo tähän ontouden. Tämä on pelkästään veronkorotussysteemi, joka siirtyy hintoihin, sinänsä hyvä, jos saadaan lopputulos eli ympäristön saastuminen aisoihin, mutta pelkään pahoin, että tämä ei johda siihen, koska tämä ponsi sisältää näin kapea-alaisesti tämän asian tarkastelun. (Ed. Löyttyjärvi: Tehdään yhdessä työtä paremmin!) Monessa kohdin tämä järjestelmä ei tule onnistumaan. Tarvitaan paljon laaja-alaisempia ja tehokkaampia toimenpiteitä.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! On aivan selvää, että tämä devan ponsi on ontto, koska muutoinhan sitä eivät hallituspuolueet voisi hyväksyä. Sen sijaan ed. Kankaanniemen perustelulausuman sisältö toteutuessaan merkitsisi nimenomaan sitä, että ympäristömme tuhoutuminen estyisi tai ainakin olennaisesti vähenisi, sillä tässä on nimenomaan kysymys asian ytimestä, siitä, että elinympäristöämme saastuttava elinkeino- ja muu toiminta tulisi kannattamattomaksi, ja kun saastuttava toiminta olisi kannattamatonta, ilman muuta silloin yritykset ryhtyisivät toimenpiteisiin tavalla tai toisella, niin että saastuttamista ei tulisi.

Tämän perusteella ed. Kankaanniemen perustelulausumaehdotus tulisi ehdottomasti hyväksyä, ja siksi kannatan sitä.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ed. Kankaanniemen äskeisen puheenvuoron johdosta toteaisin vielä, että kun nyt ovat esillä verolait, voidaan tehdä varsinaisesti verolakeihin liittyviä ehdotuksia ja perustelulausumaehdotuksia. Mutta kuten ed. Löyttyjärvi vastauspuheenvuorossaan totesi, nimenomaan hänen nimissään jaetun ponnin ensimmäiset rivit viittaavat tai edellyttävät oikeudellisen ja hallinnollisen ohjauksen käyttämistä, ja silloin on kysymys juuri päästöjen rajoittamisesta, raaka-aineiden käytön rajoittamisesta, normien kiristämisestä, valvonnan parantamisesta jne.

Hallituksen esitys merkitsee luovutushintojen verovapauden kaventamista pysyvään lakiin verrattuna 80 prosentista 40 prosenttiin sekä vaihto-omaisuuden varastovarauksen supistamista 40 prosentista 30 prosenttiin ja arvopaperien osalta 10 prosenttiin. Sen sijaan muut ovat todella hyvin pieniä muutok-

sia: sijoitusomaisuuden arvostusvarauksen supistuminen, luottotappiovarauksen aleneminen ja niiden yhteismäärän aleneminen. Joka tapauksessa ne kuitenkin käytännössä merkitsevät siltä osin, kuin se tästä laista riippuu, kapitalistien verotuksen hienoista kiristymistä. Toinen asia on, kuten täällä muun muassa ed. Seppänen on todennut, että kapitalisteilla on tietysti muita veronkiertokeinoja, jolloin kukaan ei voi varmuudella sanoa lopputulosta, mutta nimenomaan siltä osin kuin se tästä laista johtuu, verotus vähän kiristyy. Tämähän oli se syy, minkä vuoksi me viime syksynä emme asettuneet vastustamaan lain hyväksymistä yksi vuotiseksi. Me emme kuitenkaan ole tyytyväisiä tämän edistysaskelen mittaan. Sanotaan, että se on liian lyhyt, emme ole siihen tyytyväisiä emme itse sisältöön.

Sen vuoksi, herra puhemies, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi:

"Eduskunta toteaa, että yritysverotuksen keveys maassamme johtuu laajoista varauksenteko-oikeuksista ja ylisuurista poisto-oikeuksista sekä muista sellaisista verovähennyksistä, jotka eivät perustu todellisiin menoihin. Näiden tuloksensääntelykeinojen ansiosta monet suurimmat ja vakavaraisimmat yritykset ovat vapautuneet maksamasta tuloveroa valtiolle.

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet pääomatulojen verotuspohjan laajentamiseen muun muassa rajoittamalla mainos- ja edustuskulujen vähennysoikeutta, saattamalla emissiovoitot ja konserniavustukset veronalaiseksi tuloksi, asettamalla myyntivoitot kokonaisuudessaan verotuksen kohteeksi ja poistamalla luottotappiovarauksen tekemisen sekä ryhtyy selvityksen edellyttämiin toimenpiteisiin."

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Kannatan ed. Löyttyjärven ja ed. Laineen tekemiä perustelulausumaehdotuksia.

Minusta on erittäin hyvä asia, että haittaveron edistymässä. Tässä taustallahan on se, että tämän kysymyksen nostivat esille ensin ympäristöaktivit, jonka jälkeen se alkoi saada yhä laajempaa kannatusta. Sitten liikkeelle lähtivät oppositior ryhmät, ja nyt ollaan saamassa hallitusryhmien tukea. Näin tässä tärkeässä asiassa päästään liikkeelle.

Jatkossa on muistettava kaksi tärkeää seikkaa. Ensinnäkin se, että normeja ei saa

sivuuttaa, ei saa unohtaa sitä, että on olemassa tarvetta tiukentaa normistoa. Toinen ja ratkaiseva seikka haittaveron osalta on se, että ne ovat riittävän kovia, niin että ne todella vaikuttavat. Tilanne ei saa mennä siihen, että joku maksaa voidakseen saastuttaa. Sellainenkin näkökulma tähän tietysti liittyy, että näinkin voisi käydä, elleivät verot ole riittävän kovia. Nämä seikat pitää muistaa, kun asiaa viedään eteenpäin.

Joka tapauksessa ympäristönsuojelun kannalta on erittäin tärkeää ja myönteistä, että ollaan pääsemässä liikkeelle tässä asiassa. Sen vuoksi tämä perustelulausumaehdotus, joka minusta on hyvin tiukka ja selvä sekä hallitusta sitova, on hyvä ja hyödyllinen. On erinomainen asia, että eduskunta varmasti suurella enemmistöllä hallituksen tällaiseen toimenpiteeseen jo ensi vuoden alusta velvoittaa.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä tehdyn sopimuksen mukaisesti tulee tukemaan ed. Löyttyjärven ponsiehdotusta.

Kun kuitenkin ponsiehdotus on varsin väljä ja antaa mahdollisuuden moniin tulkituksiin, SMP:n eduskuntaryhmä pidättää oikeuden ilmaista käsityksensä ponnin sisällön mukaisiin verotuksellisiin ym. asioihin sitten, kun on selvillä, mitä hallituksen esitykset ponnin johdosta tulevat sisältämään. SMP:n eduskuntaryhmä ei hyväksy pienituloisten kansalaisten ja pienyritysten verorasituksen lisäämistä ja mm. asumiskustannusten nostamista.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kaksi peräkkäistä puheenvuoroa kumosivat täydellisesti toisensa. Ensin ed. Tennilä yritti todistaa, että ponsi on niin selkeä ja tarkka, että sen tulkinnaassa ei synny ongelmia. Sen jälkeen hallitusryhmän edustaja todistaa, että ponsi on niin väljä, ettei se sido heitä mihinkään. Tämä on hyvä esimerkki siitä, minkälainen merkitys ponsilla käytännössä on.

Minusta tämän päivän kauppa, joka nyt on paljastunut ja tullut näkösälle, on yhdessä suhteessa jäänyt käsittelemättä. Oikeastaan ed. Kettusen puheenvuorosta sain aiheen ottaa sen esille, nimittäin kokoomuksen roolin tässä asiassa. On hyvin mielenkiintoista se, että nyt ollaan lyömässä lukkoon yritys-

verotuksen osalta verolainsäädäntöä, ja voisi kuvitella, että kokoomusta jonkin verran kiinnostaa, mikä sen osuus tulevaisuudessa on. Nyt se on lyöty kiinni ja kaikilta muilta osin verolainsäädäntö jää nyt auki. Ihmettelen, onko kokoomukselta kysyttykään tästä asiasta mitään siinä vaiheessa, kun näitä ratkaisuja on tehty.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilän puheenvuoron johdosta ihan lyhyesti vain totean, että on totta aivan kuten sanoitte, ed. Tennilä, että tässä ympäristöveroasiassa eteenpäin pääseminen on todella tärkeä asia. Olisi ollut hyvä, että siinä olisi voitu laajalla opposition ja hallituksen yhteisellä rintamalla päästä eteenpäin. Näinhän nyt ei käy moneen kertaan jo todetuista syistä. Minä toivon kuitenkin, että kun deva nyt näyttää tässä asiassa kulkevan molempia teitä — hallituksen tukena ja takana, kun samaan aikaan on tullut mukaan myös oppositioryhmien yhteiseen haittaverotyöryhmään — että te vähitellen valitsette sen, kummassa joukossa te haluatte tätä työtä olla tekemässä.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. E. Aho taisi paljastaa koko sen tunnelmansa perustan, joka hänellä tänään on täällä vallinnut. Hän sanoi, että on niin väärin niin väärin, että ensin päätetään yritysverotuksesta ja sitten aletaan päättää jostakin muusta. Minkä takia se niin kauhean väärin on? Voihan näinkin asioita päättää. Päätetään näistä yritysveroasioista nyt ja siten, että se on valtiontalouden kannalta oikea ratkaisu ja että veroa maksavat ne, joilla veronmaksukykyä on eli suuryhtiöt enemmän. Päätetään sitten syksyllä pienituloisten verotuksesta siten, että pieni- ja keskituloisten verotus kevenee. Eihän tässä ole mitään ongelmaa. Minä ymmärrän, että keskustapuolue haluaa käyttää kiristyskapulaa, joka siltä nyt meni, koska se täällä yritysverotuskysymyksillä tietysti mielellään kiristäisi tilannetta.

Mitä tulee SMP:n varaukseen, eduskunnassa hyväksytään sellainen kanta kuin eduskunnan enemmistö hyväksyy. Sitten jokainen lukee omia lappujaan niin kuin haluaa.

Ed. Rusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. E. Ahon huo-

tumiseen siitä, miksi kokoomus ei ole esiintynyt yritysverokysymyksessä, haluan todeta sen, että kokoomus on ollut ja on edelleenkin pitämässä huolta siitä, että yritysverotuksen taso säilyy kohtuullisena.

On muistettava, että valtaosa tässä veropakettissa yritysverotusta koskevista muutoksista säädettiin yksivuotisilla verolaeilla. Meidän mielestämme on huolestuttavaa, että ne tärkeät kulmakivet, jotka yritystoiminnan pitkäjänteistä toimintaa säätelevät, ovat yksivuotisia. Tässä tavoitteessa, että nämä verolait saadaan monivuotisiksi, olemme nyt onnistumassa. Se edesauttaa myös laajakan-toisia päätöksiä yritystoiminnan osalta. Kaikki ymmärrämme, miten päätöksentekomahdollisuudet kärsivät, jos verotuksen peruskysymykset ovat tiedossa vain yksivuotisina lakeina. Edelleen haluan korostaa sitä jo tänään täälläkin esiintuotua seikkaa, että kokoomus työskentelee päämäärätietoisesti sen tavoitteen hyväksi, että yhteisöverokanta saataisiin tämän vaalikauden aikana 40 prosenttiin, mikä merkitsisi sitä, että jo sovitusta 28 prosentista valtionverotuksessa vielä päästäisiin 5 prosenttia alemmaksi.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luulisin, että pienten ja työvaltaisten yritysten verotusasema kiinnostaa kokoomusta vielä tänäkin päivänä. Minä luulen, että kiinnostaa myös devaa ja ed. Tennilää, millä tavalla pienten yritysten verotus kehittyy suhteessa suurempiin. Nyt tältä osin on lyöty pääosin linja kiinni, kun ollaan tekemässä pysyviä verolakeja, mutta muilta osin verouudistus on ensi syksynä auki. Tämä on minun mielestäni omituinen tilanne. Ihmettelen, että mm. kokoomus on tähän ollut valmis.

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen tekemiä lausumaehdotuksia, joita on kaksi kappaletta.

Samalla edelleen ihmettelen, miten devalaiset puolustelevalat käyttäytymistään, kun aivan ilmiselvästi ed. Kettunen hallituksen puolelta osoitti, että sillä ponnella, joka devan taholta on esitetty, ei tätä maailmaa rakenneta, mutta ed. Pekkarisen ponsilla rakennettaisiin kyllä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. E. Aho ed. Pekkarisen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Elinkeinoverotuksen uudistamisen tavoitteena tulisi olla pienten, työvaltaisten yritysten verotusaseman keventäminen suhteessa suuriin, pääomavaltaisiin yrityksiin. Eduskunta edellyttääkin, että verouudistuksen jatkovalmistelussa tavoitteeksi asetetaan toimintavaruksen enimmäismäärän korottaminen sekä sen pohjan laajentaminen siten, että varaus voidaan tehdä myös yrittäjälle verotuksessa vahvistetun ansiotulon perusteella."

Ed. Kankaanniemi ed. Moilasen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti antaa eduskunnalle lakiesitykset, joilla joko elinkeinoverotuksen, valmisteverotuksen tai erillisen saatatalletusmaksujärjestelmän avulla elinympäristöömme saatutava elinkeino- ja muu toiminta tehdään kannattamattomaksi ja näin ympäristömme tuhoutuminen nopeasti estetään."

Ed. Laine ed. Tennilän kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että yritysverotuksen keveys maassamme johtuu laajoista varauksen teko-oikeuksista ja ylisuurista poisto-oikeuksista sekä muista sellaisista verovähennyksistä, jotka eivät perustu todellisiin menoihin. Näiden tuloksensääntelykeinojen ansiosta monet suurimmat ja vakavaraisimmat yritykset ovat vapautuneet maksamasta tuloveroa valtiolle. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet pääomatulojen verotuspohjan laajentamiseen muun muassa rajoittamalla mainos- ja edustuskulujen vähennysoikeutta, saattamalla emissiovoitot ja konserniavustukset veronalaiseksi tuloksi, asettamalla myyntivoitot kokonaisuudessaan verotuksen kohteeksi ja poistamalla luottotappiovarauksen tekemisen sekä ryhtyy selvityksen edellyttämiin toimenpiteisiin."

Ed. Löyttyjärvi ed. Tennilän kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta katsoo, että luonnonvarojen käytön rajoittamiseen ja elinympäristömme suojaamiseen tulee käyttää oikeudellisen ja hallinnollisen ohjauksen lisäksi myös taloudellisen ohjauksen keinoja. Eduskunta edellyttää, että hallitus eräänä keskeisenä osana

verotuksen kehittämistä pikaisesti suorittaa tarvittavat selvitykset ja ryhtyy valmistelemaan esityksiä luonnonvarojen ja energian käytön verottamisesta, haitallisten aineiden ilmaan, veteen ja maaperään päästämisen ja jätteiden tuottamisen verottamisesta sekä ympäristölle haitallisten turhien tai korvattavissa olevien tuotteiden valmistuksen rajoittamisesta myös verotuksen keinoin siten, että verot ainakin osittain tulevat voimaan jo vuoden 1990 alusta."

Ed. Pekkarinen ed. Tenhiälän kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

1) "Eduskunta edellyttää, että elinkeinoverotuksen painopistettä siirretään nopeasti ympäristöä kuluttavan ja saastuttavan tuotannon verottamisen suuntaan."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy nopeisiin toimenpiteisiin sellaisen ympäristöverolainsäädännön toteuttamiseksi, joka tähtää uusiutumattomien luonnonvarojen säästeliäämpään käyttöön ja tuhlauksen estämiseen."

Ed. Seppänen ed. Löyttyjärven kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elinkeinonharjoittajalle maksuun pantavasta tyypin oksidien tuottamisen haittaverosta."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elinkeinonharjoittajalle maksuun pantavasta hiilidioksidin tuottamisen haittaverosta."

3) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elinkeinonharjoittajalle maksuun pantavasta rikidioksidin tuottamisen haittaverosta."

4) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen elinkeinonharjoittajalle maksuun pantavasta synteettisen, elämälle vaarallisen alkuaineen plutoniumin tuotannolle määrättävästä erityishaittaverosta."

5) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyen esityksen elinkeinonharjoittajille maksuun pantavasta kloorin vesistönpäästöverosta."

6) "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyen esityksen elinkeinonharjoittajille maksuun pantavasta haitallisten

aineiden, kuten kiintoaineiden, hapettavien yhdisteiden, elohopean, kadmiumin, kromin, nikkelin, lyijyn ja kuparin, veteenjäätö-verosta."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin päätetään lakiehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätehtyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahde, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Alho, Antvuori, Backman, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Elo, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jouppila, Jurva, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kanerva, Karinen, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Ketunen, Kohijoki, Korkia-Aho, Kärhä, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lax, Liikanen, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Löyttyjärvi, Malm, Melin, Metsämäki, Miettinen, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nymän, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Puolanne, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rauramo, Rehn, Renlund, Riihijärvi, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Sasi, Savela, Savolainen, Skinnari, Soininvaara, Stenius-Kaukonen, Suominen, Särkijärvi, Taina, Taxell, Tennilä, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Vennamo, Westerlund, Viinanen, Viljanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowitz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Alaranta, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Heikkinen, Helle, Huuhtanen, Ikonen, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Juhantalo, Jätteentmaki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Maijala, Mattila, Moilanen, Männistö, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Puska, Renko, Ryyänän, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Siuruainen, Tenhiälä, Tähkämää, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vähäkangas, Väistö ja Väänänen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Halonen, Hautala, Hetemäki-Olander, Kempainen, Knuuttila, M. Lahtinen, Lindroos, Paasilinna, Pesälä, Rantanen, Salolainen, Siitonen, Sillanpää, Säilynoja, Vistbacka ja Väyrynen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 127 jaa- ja 56 eiantä; poissa 16. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. E. Ahon ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. E. Ahon ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 114 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 21. (Koneään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kankaanniemen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Kankaanniemen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 62 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 21. (Koneään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Laineen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Laineen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 159 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 22. (Koneään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Löyttyjärven ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Löyttyjärven ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 1 jaa- ja 173 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 23. (Koneään. 23)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Löyttyjärven ehdotuksen.

Äänestys ed. Pekkarisen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 22. (Koneään. 24)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pekkarisen 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 22. (Koneään. 25)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 1) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 62 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 23. (Koneään. 26)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 2) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 61 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 22. (Koneään. 27)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 3) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 60 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 22. (Koneään. 28)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 4) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 4) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 64 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 22. (Koneään. 29)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 5) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 5) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 24. (Koneään. 30)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 6) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen 6) ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 63 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 25. (Koneään. 31)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus laiksi urheiluopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 58

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10

Suuren valiokunnan mietintö n:o 100

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotukset laiksi tieliikennelain muuttamisesta ja laiksi tieliikenteen tietojärjestelmästä

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 76

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 4

Suuren valiokunnan mietintö n:o 103

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Minusta on väärin, että lain 11 §:n mukaan tietoja ajoneuvorekisteristä voidaan luovuttaa erilaisiin kaupallisiin tarkoituksiin. Sitä paitsi en ole havainnut tässä pykälässä tai lähipykälissä määräystä siitä, että nämä tiedot luovutettaisiin maksua vastaan, mutta oletan että näin on. Kun kuitenkin on rajoitettu kansalaisten oikeutta saada tietoja verotilastoista, mutta halutaan laajentaa tällaisten tietojen käyttöön saantia kaupallisiin tarkoituksiin ajoneuvorekisteristä, niin haluaisin, että eduskunta tässä yhteydessä ottaisi kantaa myös verotilastojen käyttöön saamiseen niin, että olisi mahdollista julkistaa yhteiskunnallista tietoa, verotilastot, samaan tapaan kuin tähän saakka on julkaistu verokalentereita ja vähän laajemminkin.

Sen johdosta ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin: "Hyväksyessään lakiehdotuksen, jonka mukaan ajoneuvorekisteristä voidaan myydä tietoja muun muassa mainostarkoituksiin, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin tietojen saamiseksi samalla tavalla käyttöön myös verohallinnon rekistereistä esimerkiksi tuloja ja varallisuustietojen käyttämiseksi julkistamistarkoituksiin."

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Ihan niin kuin ed. Seppänen sanoi, on erittäin omalaatuista, että Autorekisterikeskuksesta tämän lain perusteella voidaan antaa tietoja käyttöön kaupallisia tarkoituksia varten. Valtion viranomaisen muuttuu tavallaan kauppiaan apulaiseksi, jos hieman kärjistään. Minusta tämä on omalaatuinen laki ja sitä pitäisi kyllä nyt tarkkaan seurata, miten se käytännössä lähtee toimimaan, ettei näitä tietoja, jotka ovat hyvin laajat, käytettäisi väärin. Siinähan on sekin mahdollisuus, että joku autokaupan nimellä hankkii sieltä tietoja ja käyttää niitä ihan toiseen tarkoitukseen kuin mihin ne on tarkoitettu.

Muistutan vielä eduskuntaa siitä, että tietosuoja-valtuutettu valiokunnan käsittelyssä

oli erittäin kriittinen tämän lain eräiden kohtien osalta.

Minä kannatan ed. Seppäsen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Tennilän kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään lakiehdotuksen, jonka mukaan ajoneuvorekisteristä voidaan myydä tietoja muun muassa mainostarkoituksiin, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin tietojen saamiseksi samalla tavalla käyttöön myös verohallinnon rekistereistä esimerkiksi tulo- ja varallisuustietojen käyttämiseksi julkistamistarkoituksiin."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 40. (Koneään. 32)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotukset ulkomaalaisen kelpoisuutta virkaan koskeviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 6

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietintö n:o 105

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kahdeksan lakiehdotusta muodostavat asiallisesti yhden kokonaisuuden siten, että muiden lakiehdotusten osalta tehtävät päätökset riipuvat ensimmäisen lakiehdotuksen kohdalla tehdystä päätöksestä, ja kun ensimmäisestä lakiehdotuksesta on päätettävä perustuslain sääntämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti.

Ensin tehdään päätös siitä suuren valiokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään mainitun lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus sanotun lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toinen, kolmas, neljäs, viides, kuudes, seitsemäs ja kahdeksas lakiehdotus puheena olevien lakiehdotusten keskinäisen asiasidonnaisuuden vuoksi hyväksytyiksi. Jos

17) Ehdotukset laeiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain 10 §:n ja leimaverolain 10 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 71

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38

Suuren valiokunnan mietintö n:o 104

taas ensimmäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan muut lakiehdotukset niin ikään hylätyiksi, mutta jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi myös muista lakiehdotuksista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinen lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toisessa käsittelyssä päätetyt toinen, kolmas, neljäs, viides, kuudes, seitsemäs ja kahdeksas lakiehdotus katsotaan hyväksytyiksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o 52 laiksi henkilörekisterilain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti toiseen lakivaliokuntaan.

20) Ed. Kuuskoski-Vikatmaan ym. lakialoite n:o 53 laiksi työsopimuslain 34 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa: Arvoisa puhemies! Me olemme keskustelleet koko kevään ajan niistä monista päivähoitoon liittyvistä ongelmista, jotka ovat kovaa arkipäivää suomalaisille perheille. Keskustan

eduskuntaryhmän taholta on monessa yhteydessä korostettu sitä, että kotihoidon tuen tulee olla todellinen vaihtoehto, jonka perheet valitsevat silloin, kun se heille sopii. Olemme odottaneet, että tältä osin hallitus olisi tuonut jo tämän kevään kuluessa parannusehdotuksia kotihoidon tukeen, ja erityisesti olemme odottaneet ehdotuksia, jotka liittyvät niihin ilmeisiin epäkohtiin, joita on tällä hetkellä hoitovapaan ja kotihoidon tuen osalta.

Tämä lakialoite, joka on nyt käsiteltävänä, liittyy työsopimuslain 34 §:n muuttamiseen. Pitkin kevättä on useissa yhteyksissä myös kansanedustajien tietoon tullut, että vuonna 1984 säädetty vuoden 1985 alussa voimaan tullut hoitovapaalaki sisältää sellaisia tulkintaerimielisyyksiä, jotka ovat johtaneet siihen, että kaikki vanhemmat eivät tämän vuoden alusta olekaan saaneet mahdollisuutta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon hoitovapaaseen.

Lakialoitteessa ehdotetaan, että tätä pykälää nyt muutettaisiin niin, että tulkintaepäselvyydet poistuisivat ja että välittömästi oikeus hoitovapaan käyttöön tulisi kaikille niille perheille, joissa on alle kolmivuotias lapsi. Näitä korjauksia on odotettu hallituksen taholta, koska on käsittääkseni hallituksen täysin tietoinen niistä tulkintaerimielisyyksistä, joita on tullut ja joita ilmeisesti ei voida poistaa millään muulla kuin lakia muuttamalla. Tämä on hyvin valitettavaa, mutta toivottavasti tämä lakialoite johtaa siihen, että nopeasti erimielisyydet voidaan korjata ja mahdollisimman pian päästään siihen tilanteeseen, että hoitovapaoikeus on kaikilla alle kolmivuotiaiden lasten vanhemmilla ja tällä tavalla voidaan myös helpottaa sitä vaikeaa tilannetta, jotka pienten lasten hoidossa tällä hetkellä on.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Liittyn ed. Kuuskoski-Vikatmaan nimellä jätettyyn lakialoitteeseen haluan todeta sen epäkohdan, mikä nimenomaan pientä lasta kotona hoitavien perheiden kannalta vallitsee vielä tänäkin päivänä. Kerron vain esimerkin siitä, että vielä ensi syksyn aikana ollaan tilanteessa, että perheissä, joissa on esimerkiksi kaksi lasta, joista toinen menee kouluun ja toinen on vaikkapa kahden vuoden ikäinen, ei saada ensimmäisenkään penin vertaa minkäänlaista julkisen vallan tu-

kea perheen kotona tapahtuvan hoidon tukemiseen.

Tilanteessa, jossa ensi vuoden alusta lähtien pitäisi siirtyä perheen subjektiivisen vallinnan mukaan tapahtuvaan päivähoitoratkaisuun, tällaista ei voi pitää millään tavalla hyväksyttävänä. Olisi toivonut, että tämä epäkohta korjataan niin, että jo ensi syksyn aikana kaikki perheet, joissa on yksikin alle kolmivuotias lapsi, voisivat päästä kotihoidon tuen piiriin. Valitettavasti näin ei tässä yhteydessä vielä käy.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

21) Ed. Nybyn ym. lakialoite n:o 54 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

22) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o 55 laiksi rikoslain 15 luvun muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Sitovat ryhmäpäätökset merkitsevät sitä, että valtiopäiväjärjestyksessä säädetty imperatiivisen mandaatin kielto tulee rikotuksi monesti täällä. Sen vuoksi olen katsonut tarpeelliseksi, että otettaisiin rikoslakiin säädös siitä, että on rangaistavaa kansanedustajaan ns. luvaton vaikuttaminen, joka tarkoittaisi sitä, että eduskuntaryhmä tai puolue tai jokin muu elin määrää kansanedustajalle eduskuntakäyttäytymisen perusteella kurinpidollisen seuraamuksen. Tämä selventäisi tilannetta. Kun perustuslaissa, valtiopäiväjärjestyksessä, olevaa julistusta ei noudateta,

nyt otettaisiin tavalliseen lakiin, rikoslakiin, tästä säädös. Se ehkä estäisi kansanedustajaan kohdistuvan luvattoman vaikuttamisen.

Ed. Rinne: Rouva puhemies! Tässä lakialoitteessa on tyydytty vain sakkorangaistukseen. Olisin vähän kovemman rangaistuksen kannalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

23) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o 56 laeiksi Korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 15 §:n, lääninoikeuslain 14 §:n ja hallintomenettelylain 12 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! On joitakin sellaisia aloitteita, jotka merkitsevät todellista byrokratian vähentämistä yksityisten ihmisten kannalta. Hallituksen byrokratiatalkoot ja ministeri Kanervan puuhat eivät varsinaisesti merkitse mitään todellista ihmisten kannalta.

Nämä aloitteet koskevat oikeastaan aika pieniä yksityiskohtia, mutta ovat toisaalta periaatteellisia. Nyt juuri esillä olevassa aloitteessa esitetään, että valituksen alaisen päätöksen tehneeltä viranomaiselta voidaan lausunto tai selitys pyytää vain silloin, kun siihen on erityinen syy. Se tarkoittaa sitä, että jos vaikka lääninoikeus on tehnyt päätöksen ja siitä valitetaan, ei byrokraattisesti pyydetä automaattisesti uudelleen lääninoikeudelta selitystä seuraavassa asteessa, vaan jos erityinen oikeusturvasyy sitä vaatii.

Vastaavanlainen on seuraavassa kohdassa oleva asia, joka koskee asiakirjojen tarpeetonta virallista luovuttamista asianomaiselle. Jos asianomaisen etu ei sitä edellytä, niitä ei tarvitsisi luovuttaa.

Vielä yksi käsiteltävä aloite koskee mm. sitä, että asianomaisella ihmisellä itsellään on oikeus saada myös terveydenhuollon rekistereistä kaikki itseään koskevat tiedot. Minä en nyky-yhteiskunnassa voi ymmärtää, miksi ei voi saada kaikista rekistereistä itseään koskevia tietoja aina, jos niitä haluaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

24) Ed. U. Leppäsen lakialoite n:o 57 laiksi tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain 4 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ensi syyskuun 26 päivänä pidettävään täysistuntoon

25) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 (K n:o 7/1988 vp.)

26) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26 (K n:o 7/1988 vp.)

ensi syyskuun 12 päivänä pidettävään täysistuntoon

27) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41 (K n:ot 14 ja 15/1988 vp.)

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto on päättynyt.

Täysistunto lopetetaan kello 19.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 2051—2073)

M. V. Mandelin (s. 2073—2125)

